

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE**

**Právnická fakulta**

Katedra práva životného prostredia



Diplomová práca

**BANSKÉ PRÁVO**

**(POROVNANIE ČESKEJ, SLOVENSKEJ A FRANCÚZSKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY)**

Vedúci diplomovej práce: Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

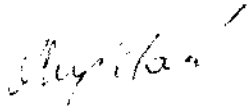
Diplomant: Daniela Dupláková

Praha 2007

## ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu spracovala samostatne, a že som vyznačila pramene, z ktorých som pre svoju prácu čerpala spôsobom vo vedeckej práci obvyklom.

V Prahe dne 22. októbra 2007

  
Daniela Dupláková

## **Pod'akovanie**

Ďakujem prof. JUDr. Milanovi Damohorskému, DrSc., vedúcemu diplomovej práce, za cenné rady a pomoc, ktoré mi poskytol pri písaní tejto práce a za záujem, ktorý mi počas jej písania venoval.

## OBSAH

1. Úvod .....	3
2. Vývoj banského práva .....	6
2.1 Vývoj banského práva v Čechách.....	6
2.2 Vývoj banského práva na Slovensku.....	8
2.3 Vývoj banského práva vo Francúzsku.....	11
3. Základné pojmy banského práva a ich chápanie v právnych úpravách ...	13
3.1 Banský regál a banská sloboda .....	13
3.2 Nerast.....	15
3.3 Ložisko nerastov .....	17
3.4 Nerastné bohatstvo.....	18
3.5 Chránené ložiskové územie .....	21
3.6 Zhrnutie.....	24
4. Dobývanie výhradných ložísk.....	27
4.1 Oprávnenie k dobývaniu a dobývací priestor .....	27
4.1.1 Predchádzajúci súhlas a prednostné právo.....	27
4.1.2 Dobývací priestor a jeho ohraničenie .....	30
4.1.3 Konanie o určení dobývacieho priestoru .....	31
4.1.4 Prevod oprávnenia z dobývacieho priestoru a výberové konanie.....	37
4.1.5 Zhrnutie.....	39
4.2 Povoľovanie banskej činnosti .....	41
4.2.1 Zhrnutie.....	45
4.3 Ostatné oprávnenia a povinnosti banskej organizácie pri dobývaní.....	46
4.3.1 Oprávnenia banskej organizácie .....	47
4.3.2 Úhrady .....	49
4.3.3 Sanácia a rekultivácia pozemkov .....	51
4.3.4 Rezerva finančných prostriedkov .....	53
4.3.5 Likvidácia a zaistenie hlavných banských diel a lomov.....	54
4.3.6 Zhrnutie.....	57
5. Dobývanie ložísk nevyhradených nerastov .....	61
5.1 Zhrnutie.....	64

<b>6. Orgány štátnej banskej správy</b> .....	<b>66</b>
6. 1 Ústredný orgán štátnej správy.....	66
6. 2 Obvodný banský úrad .....	68
6. 3 Banská správa vo Francúzsku.....	70
6. 4 Zhrnutie.....	71
<b>7. Vlastníctvo</b> .....	<b>73</b>
7. 1 Zhrnutie.....	77
<b>8. Záver</b> .....	<b>80</b>
<b>Résumé</b> .....	<b>87</b>
<b>Zoznam skratiek</b> .....	<b>89</b>
<b>Použitá literatúra</b> .....	<b>90</b>

## 1. Úvod

Dôvodom, pre ktorý som si vybrala túto tému diplomovej práce je môj záujem o problematiku banského práva, v ktorom ma upútali najmä jeho špecifické inštitúty, ktoré sa v iných právnych odvetviach nenachádzajú. Nemenej zaujímavé sú aj väzby na inštitúty obecného práva, ako napríklad vyvlastnenie alebo účasť v správnom konaní, ktorým sa budem taktiež zaoberať.

Túto tému som si vybrala aj pre môj osobný záujem, ktorý som získala počas svojej letnej praxe v spoločnosti, ktorá sa venuje aj oblasti baníctva. Táto skúsenosť mi dovolila poznať špecifickosť a výnimočnosť banského práva, ako aj jeho aplikáciu v praxi. Vďaka tomu, bolo pre mňa jednoduchšie pochopiť túto problematiku, ktorej nie je jednoduché porozumieť bez praktických znalostí. Čo sa týka výberu francúzskej úpravy, tak som sa pre ňu rozhodla vďaka programu Erasmus (Francúzsko), v rámci ktorého som mala možnosť spoznať iný spôsob právnej úpravy ako v Čechách a na Slovensku. Mojm cieľom je porovnať dve podobné úpravami (českú a slovenskú) s úpravou, ktorá je odlišná, ale založená na rovnakých princípoch.

Nerastné bohatstvo a vhodné prírodné podmienky pre jeho ťažbu sú od nepamäti základným bohatstvom štátu. Už od dávnej minulosti je politický a ekonomický vplyv štátu určený druhom a množstvom nerastného bohatstva nachádzajúceho sa na jeho území. Práve z tohto dôvodu bolo v panovníkovom záujme ovládnuť jeho ťažbu. Najlepším prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa, bolo vytvorenie právnych noriem, ktoré by to umožnili. Týmto spôsobom boli založené základné princípy banského práva, ktoré sa vyvíjali a formovali až do dnešnej podoby. V tejto práci sa budem venovať práve objasneniu týchto základných princípov a pojmov, ktoré je mnohokrát ťažké pochopiť bez znalosti baníctva ako takého. Tieto pojmy budem porovnávať z ich obsahovej a významovej stránky v troch rôznych právnych úpravách, a to českej, slovenskej a francúzskej. Všetky tri oblasti majú dlhú banskú tradíciu, a tak je zaujímavé sledovať ich vývoj až k súčasnému stavu.

V ďalšej časti sa budem venovať samotnému dobývaniu nerastov od jeho počiatku, teda od prieskumu a prednostného práva, až po samotné dobývanie. Podrobne sa budem venovať jednotlivým oprávneniam a povinnostiam banskej organizácie, ktoré ju sprevádzajú počas ťažby, ale aj po nej. Samozrejme to všetko pri vzájomnej komparácii už spomínaných právnych úprav – českej, slovenskej a francúzskej.

V tejto práci neobídem ani úpravu postavenia a rozsahu kompetencií bankých orgánov v jednotlivých štátoch. Existujú dve možnosti usporiadania banskej správy, a to centralizovaná, podľa ktorej je banká správa zorganizovaná na Slovensku a decentralizovaná, ktorú reprezentuje francúzska banká správa. Tá česká sa nachádza niekde medzi oboma spomínanými.

V samostatnej časti som sa rozhodla venovať asi najproblematickejšej oblasti bankého práva, a to vlastníctvu. Práve v tejto oblasti vznikajú mnohé spory medzi štátom, ktorý je reprezentovaný bankými orgánmi, bankými organizáciami a vlastníckmi dotknutých nehnuteľností. Ide o komplikovanú tému, ktorá rezonuje v celospoločenskom merítku, a ktorá si zasluhuje, aby jej bola venovaná zvýšená pozornosť.

Úprava nerastného bohatstva je národnou úpravou, do ktorej až na výnimočné prípady medzinárodné a ani európske právo nezasahujú (výnimkou je napríklad smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 94/22/ES). Každý štát má právo na svoju vlastnú úpravu bankého práva, prostredníctvom ktorého sám upravuje podmienky jeho dobývania a ochrany. Štát tak sám nesie zodpovednosť za nerastné bohatstvo nachádzajúce sa na jeho území.

Pri svojej práci som použila najmä metódu jazykového výkladu, ako aj metódu komparácie. Základom pre porovnanie všetkých troch úprav bol banký zákon príslušného štátu doplnený o predpisy nižšej právnej sily. Tieto znalosti som si doplnila vedomosťami získanými z literatúry, z článkov a z internetových stránok. V záverečnej fáze som takto získané informácie vzájomne porovnála.

Čo sa týka systematiky usporiadania tejto diplomovej práce, tak som postupovala podľa systému terajšieho usporiadania základných predpisov banského práva. V niektorých prípadoch, však nebolo jednoduché ju dodržať, a preto som ju modifikovala s cieľom dosiahnutia väčšej zrozumiteľnosti a prehľadnosti.

Cieľom tejto práce je podať výklad o základoch banského práva v Čechách, ako ich aj porovnať s úpravou banského práva na Slovensku a vo Francúzsku. Je nemožné podať v tejto práci komplexný výklad o problematike banského práva, pretože je nesmierne obširná a zasahuje aj do mnohých iných právnych oblastí. Mojm cieľom je popísať a porovnať základy všetkých troch národných právnych úprav. Zaujímavý bude práve pohľad na slovenskú úpravu, ktorá sa vyvíja z rovnakého základu ako tá česká, ale napriek tomu sú rozdiely už teraz značné. Porovnanie s francúzskou úpravou bude obtiažne, pretože je odlišná od oboch nám známych úprav, aj keď sa dá povedať, že je založené na rovnakých princípoch ako české a slovenské banské právo. Taktiež sa budem snažiť poukázať na súčasné problémy banského práva a ich možnú nápravu inšpirovanú prípadne inou z porovnávaných úprav.

Účel tejto práce vyplýva z predchádzajúcich riadkov. Je teda zameraná na podrobnú charakteristiku základných princípov, pojmov a postupov banského práva, ako aj ich porovnanie so slovenskou a francúzskou právnou úpravou.



## **2. Vývoj banského práva**

Banského právo a jeho vývoj je už od nepamäti spojené aj s vývojom baníctva ako takého. Jeho postavenie je závislé od strategickej pozície a potreby toho ktorého nerastu. Napríklad v stredoveku je to vlastníctvo zlata a striebra, od ktorého sa odvíja moc a postavenie panovníka. Počas priemyselnej revolúcie sa dôležitým stáva najmä uhlie, ktoré je však v súčasnosti nahradené rádioaktívnymi surovinami a najmä ropou, čo sa viditeľne odzrkadľuje aj v usporiadaní ekonomicko - politických pomerov. Sú to teda nerasty, ktoré v minulosti určovali a stále určujú ekonomický a politický vplyv štátov.

### **2.1 Vývoj banského práva v Čechách**

Baníctvo malo počas celého svojho vývoja významné postavenie na českom území. Počiatky banského práva by sa dali rozdeliť do dvoch základných vetví, a to staršej jihlavskej a mladšej kutnohorskej. Jihlavské právo, ktoré bolo prvým písomným prameňom banského práva v Strednej Európe je založené na 16-tich článkoch označovaných ako „Jura montium et mantanorum“. Úprava jihlavského práva nemala len lokálne použitie, ale rozšírila sa do celých Čiech, Sliezska, Poľska a inam. Pokračovateľom jihlavského práva je právo kutnohorské<sup>1</sup>. Už v roku 1300 bolo pre Kutnú Horu Václavom II. vyhlásené „Ius regale montanorum“<sup>2</sup>, ktoré si zachovalo svoju platnosť až do 19. storočia. Jeho pravdepodobným autorom je Gozzius z Orvieta. Zákon je založený na zásade banského regálu, „slobode prieskumu“ a banského podnikania. Jeho hlavným cieľom bolo upraviť vzťahy vznikajúce pri ťažbe striebra a zlata, keďže išlo o strategický nerast pre dané obdobie. Postupom času však dochádza k vyčisteniu zásob a postupnému zatváraní baní, čo má za následok aj úpadok kutnohorského práva. V 16. storočí dochádza k objaveniu ložísk v oblasti Jáchymova a vytvoreniu jachymovského banského práva, ktoré sa opiera o všeobecnú banskú

<sup>1</sup> <http://www.hornicky-klub.info/view.php?cislocianku=2007080011>.

<sup>2</sup> Marko Filip, Horní zákoník krále Václava II. – Ius regale montanorum, Všehrd 2007, 28/5 str. 13 – 26.

slobodu a prakticky popiera nárok kráľa na banský regál. Toto právo bolo v roku 1520 kráľom Ľudovítom aj potvrdené, ale kráľ Ferdinand I. zvolil radikálnejší postup a v roku 1534 uzavrel so stavmi zmluvu „Narovnanie o hory a kovy“<sup>3</sup>. Dochádza k rozdeleniu regálov medzi stavy, ktorým patrí regál z tzv. nižších kovov a kráľa, ktorý má nárok na regál zo zlata a striebra. Taktiež je vytvorená aj hierarchizovaná banská správa. Právomoc je rozdelená medzi ústredné orgány, ktoré sú podriadené kráľovi, orgány ktoré podliehajú kráľovi, ale aj vrchnosti alebo len vrchnosti. Od konca 16. storočia význam dobývania upadal, čo malo za následok aj úpadok zákonodarnej činnosti, ktorá sa prejavovala len ako snaha o unifikáciu.

Tieto snahy však boli zavŕšené až o tri storočia neskôr, a to v roku 1854, kedy bol prijatý Obecný banský zákon s platnosťou pre celé Rakúsko vrátane Uhorska. Zákon vychádzal z princípu banskej slobody a pripravil podmienky slobodného prístupu k podnikaniu aj pre oblasť banského práva. K tomu poznamenáva R. Makarius: „Podľa tejto normy nemal ani štát výhradné vlastnícke právo k vyhradeným nerastom, a v prípade že vystupoval ako podnikateľ, tak mal rovnaké postavenie ako súkromní podnikatelia“<sup>4</sup>. Zákon sa neobmedzil len na úpravu hmotnoprávných vzťahov, ale zaoberal sa aj pracovnoprávnymi vzťahmi alebo vzťahmi sociálneho zabezpečenia.

Vznik Československého štátu nemal vplyv na právnu úpravu banského práva, ktorá bola prevzatá v rámci recepčnej normy<sup>5</sup>. V medzivojnovom období bol Obecný banský zákon novelizovaný a dopĺňovaný hlavne v oblasti týkajúcej sa sociálneho postavenia baníkov, ale k zásadným koncepčným zmenám nedošlo<sup>6</sup>.

Nový banský zákon nahradil 100 rokov starý Obecný banský zákon, platný ešte počas monarchie až v roku 1957, kedy bol prijatý nový banský zákon uverejnený v zbierke zákonov pod číslom 141. Z Obecného banského zákona už

<sup>3</sup> <http://www.cbubsbs.cz/historie.aspx>.

<sup>4</sup> Makarius R., České horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 14.

<sup>5</sup> Zák. číslo 11/1918 Zb., Národného výboru československého zo dňa 28. októbra 1918 o zriadení samostatného štátu československého.

<sup>6</sup> Napr. zák. číslo 178/1934 Sb. Nár. zhr. o banskej inšpekcii.

však platili len niektoré časti, keďže podstatná časť bola derogovaná dekrétom prezidenta republiky č. 100/1945 Zb., o znárodnení baní a niektorých priemyselných podnikov<sup>7</sup>. Nový banský zákon reflektoval na spoločenské zmeny, ku ktorým došlo po roku 1945, ale najmä po roku 1948. Vychádzal z politických ideí svojej doby, aj keď neobsahoval zmeny, ktoré boli charakteristické pre rozvinutú formu socializmu. Vlastníkom všetkého nerastného bohatstva, vyhradeného či nevyhradeného bol štát, ktorý bol aj jediným dobyvateľom.

Ihneď po vzniku federálneho štátu v roku 1968 boli započaté práce na novom zákonníku, ktorý bol však prijatý až v roku 1988 kedy zákonodarné orgány prijali zák. číslo 44/1988 Sb. o ochrane a využití nerastného bohatství (ďalej len „horní zákon“ resp. h.z.) a zák. číslo 61/1988 Sb. o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě (ďalej len „zákon o hornické činnosti“ resp. z.h.č.). Tieto zákony ostali v platnosti aj po zmene spoločenských pomerov v roku 1989, čím vznikla legislatívna nevyhnutnosť ich novelizácie. Bolo potrebné prispôbiť tieto zákony novému spoločenskému zriadeniu, a tým otvoriť prístup k podnikaniu súkromným organizáciám ako aj zahraničným investorom, a to dovolila novela č. 541/1991 banského zákona a novela č. 542/1991 zákona o banskej činnosti. K dnešnému dňu nedošlo ku plánovanej a potrebnej kodifikácii banského práva, a tak je naďalej platnou normou už spomínaný banský zákon a zákon o banskej činnosti z roku 1988.

## **2.2 Vývoj banského práva na Slovensku**

Najvýznamnejším banským právom na území Slovenska v minulosti bolo banskoštiavnické banské právo. Ide o právo mestského typu, ktoré je veľmi podobné jihlavskému banskému právu, avšak obsahuje aj mnoho rozdielov. O jeho pôvode existujú dva rozdielne názorové prúdy<sup>8</sup>. Prvý z nich hovorí

<sup>7</sup> Z dôvodovej správy vládneho návrhu č. 2691/1991, zákona Slovenskej národnej rady, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 44/1988 o ochrane a využití nerastného bohatstva.

<sup>8</sup> Baláž Jaroslav a kolektív, Dejiny baníctva na Slovensku, diel I., Východoslovenské tlačiarne a.s., Košice, 2003, str. 42.

o prílišnej podobnosti oboch práv, teda o prevzatí banského práva banskoštiavnického od Jihlavy, pričom odlišnosti mali vzniknúť prostredníctvom vplyvu zvykového banského práva. Druhý prúd hovorí o opačnom názore, a to o prevzatí banskoštiavnické práva Jihlavou. Svoj názor opiera o jazykové porovnanie, keďže banskoštiavnické právo je zaznamenané v nemčine, zatiaľ čo jihlavské právo v latinčine s obsahom mnohých germanizmov. Vznik banskoštiavnického práva spadá do obdobia kráľa Bela IV, ktorý jej udelil v roku 1255 privilegium potvrdené ďalšími nasledujúcimi panovníkmi. Toto právo je zachované vo verzii pochádzajúcej z 15. storočia. Banskoštiavnické právo bolo pomerne stručné a jednoduché, ale obsahovalo všetky zásady nevyhnutné k banskej výrobe. Banskoštiavnické právo bolo prevzaté aj mnohými inými bankskými mestami ako napríklad Banská Bystrica, Gelnica, Ľubietová, Brezno a iné. Konkurencia banskoštiavnickému právu vznikla až po založení Kremnice v roku 1328, ktorá sa riadila svojim vlastným bankským právom, ktorého pôvod je v práve Kutnej Hory. Aj toto banské právo sa rozširovalo do ďalších bankských miest a osád. Vývoj v oblasti východného Slovenska bol spočiatku rozdielny, keďže významné banské mestá ako napr. Gelnica a Smolník si vytvorili svoje vlastné mestské banské právo, ktoré sa nám však nezachovalo. Avšak aj tieto mestá neskôr preberajú banskoštiavnickú úpravu.

Nástupom Habsburgovcov vznikajú návrhy na zjednotenie banského práva všetkých bankských oblastí, čo však naráža na tvrdý odpor bankských miest, ktoré sa nechcú vzdať svojich výsad. Po rokoch vyjednávania prichádza v roku 1565 úspech v podobe Maximiliánovho banského poriadku, ktorý zavádza jednotný bankský poriadok pre celé Uhorsko (v Rakúsku platil od roku 1565 a v Uhorsku až od roku 1723)<sup>9</sup>. Tento poriadok obsahuje definíciu banského regálu, vymedzenie pôsobnosti mestských a bankských súdov, udeľovanie povolení na kutanie, otváranie šácht a štôlní, úpravu pracovného času robotníkov a iné. Počas vlády Habsburgovcov nedochádza k veľkým právnym zmenám, upadá vplyv bankských miest na banské právo a jeho agendu preberajú banské inštitúcie t.j. komory a sudy.

<sup>9</sup> Peter Kukulčík, Zhrnutie historického vývoja banského práva na území Slovenska od feudálneho Uhorska po súčasnosť, PF UPJS v Košiciach, 2007.

Maximiliánov banský poriadok platil na našom území až do vydania Všeobecného banského zákona v roku 1854. Tento zákon je vyjadrením absolutistických snáh panovníka o zavedenie rovnakej právnej úpravy pre všetky krajiny habsburskej monarchie. Proti tomuto zákonníku vznikol v Uhorsku veľký odpor, pretože bol vydaný prostredníctvom cisárskeho patentu, čo nebola obvyklá legislatívna forma. Na základe toho sa v roku 1861 konala porada, ktorej predsedal uhorský krajinský sudca, a tá rozhodla o tom, ktoré právne normy a v akom rozsahu budú platiť aj pre územie Uhorska. Najvýznamnejšia zmena sa udiala v oblasti uhoľných ložísk, kde si uhorská šľachta vydobyla práva v oblasti ich vlastníctva a využívania. Zákon odzrkadľuje nové kapitalistické vzťahy, ale naďalej rešpektuje právo na banský regál. Jednotlivé kapitoly obsahovali predpisy o vyhľadávaní a odkrývaní ložísk, o udeľovaní prepôžičiek<sup>10</sup>, o povinnostiach vlastníkov pozemkov a o ich odškodňovaní a iné.

Tento zákon s malými zmenami platil na našom území až do roku 1957. Najvýznamnejšou zmenou bol znárodňovací dekrét prezidenta č. 100/1945 Zb. o znárodnení baní a niektorých priemyselných podnikov, ktorým boli znárodnené všetky podniky prevádzkované podľa všeobecného banského zákona. Taktiež Ústava z 9. mája 1948 modifikovala tento zákon ustanovením § 148, v ktorom ustanovila, že nerastné bohatstvo a jeho ťažba môže byť len národným majetkom. Danými zákonmi došlo k likvidácii kapitalistického pojatia zákona a zároveň vznikla potreba novej komplexnej úpravy, ktorá by vyhovovala novým pomerom.

K tomu došlo až v roku 1957 kedy bol prijatý už spomínaný zákon č. 41/1957 Zb. Od tohto obdobia slovenské banské právo zdieľa svoj osud spolu s českou právnou úpravou, a to až do obdobia zániku spoločného štátu.

---

<sup>10</sup> Údel pre nadobudnutie vlastníckeho práva k vyhradeným nerastom, aby mohli byť dobývané vlastníkom.

### 2.3 Vývoj banského práva vo Francúzsku

Francúzsko tiež patrí medzi krajiny s dlhou históriou baníctva. Uhlie sa objavuje už na začiatku 13. storočia. Ešte na konci stredoveku však ťažobná technika je jednoduchá a primitívna. V 15. storočí dochádza k posunu v ťažbe v dôsledku nedostatku dreva. Sústreďuje sa v blízkosti veľkých nálezísk obzvlášť v Saint-Etienne a okolí. Ako prvý právny dokument o banskom práve sa nám zachovalo nariadenie Karla VI z roku 1413<sup>11</sup>. Niekedy sa mylne za prvé dielo pokladá nariadenie Filipa Dlhého z roku 1321, ktorého existenciu sa však nepodarilo dokázať. Neskôr sa objavujú aj vedecké diela o uhlí. Typické je dielo nemeckého autora Agricolu « De re metallica » publikovaných v roku 1556, ktorá podrobne popisuje znalosti o baníctve v danom období. V roku 1601 dochádza k vytvoreniu úradu „*Grande maîtrise des mines et minières de France*“<sup>12</sup> Henrichom IV, ktorý bol ako jediný oprávnený udeľovať povolenie na otvorenie bane. V 18. storočí dochádza k skutočnému rozvoju baníctva a vyhľadávaniu ďalšieho rudného bohatstva.

Najväčší rozmach však baníctvo zaznamená počas priemyselnej revolúcie. Prispelo k tomu aj založenie prvej banskej školy vo Francúzsku v roku 1783, na základe rozhodnutia kráľovskej štátnej rady<sup>13</sup>. Priemyselná revolúcie je na počiatku moderného banského francúzskeho práva. Bolo založené zákonom z 21. apríla 1810<sup>14</sup>, ktorý má svoj pôvod v zákone z 28. júla 1791, ale napravuje jeho nedostatky. K tomu, aby bol prijatý nový zákon bolo treba až 14 návrhov, ktoré boli predkladané kráľovi od roku 1806. Nový zákon vytvára v banskom práve nový druh majetku/vlastníctva, ktorý sa zakladá udelením trvalej koncesie. Pred udelením koncesie nikto nemôže vyhľadávať alebo ťažiť, či už ide o štát alebo vlastníka nehnuteľnosti. Toto zdvojenie vlastníctva je absolútne ustanovené štátom. Obdržaním koncesie sa baňa stáva nehnuteľnosťou, ktorá je majetkovo oddelená od vlastníctva pozemku. Koncesia bola udeľovaná bez časového

<sup>11</sup> M. de Cheppeh, Jurisprudence des Mines (Extrait de Annales des Mines, 1840), <http://annales.org/archives/juris.html>.

<sup>12</sup> Grande maîtrise des mines et minières de France – Hlavný úrad baní a baníctva.

<sup>13</sup> <http://www.ensmp.fr/Fr/ENSMP/Histoire/histoire.html>.

<sup>14</sup> Lionel Latty, L'application du droit des mines par le Conseil général des Mines en France au XIXème siècle, <http://www.annales.org/archives/x/latty.html>.

obmedzenia, bezplatne a výlučne. Samotná ťažba však nemôže byť vykonávaná bez banského povolenia. Čiže banská organizácia mohla ťažiť len ak jej bola udelená koncesia a aj banské povolenie. To platí pre bane, avšak úprava pre lomy bola odlišná. V povrchových lomoch môže ťažba prebiehať bez povolenia, iba pod dohľadom polície a pri dodržovaní miestnych zákonov. Tento zákon bol upravovaný a menený zákonmi, dekrétmi a nariadeniami, napríklad zákon z roku 1919, ktorý zrušil bezúplatné a časovo neobmedzené poskytovanie licencie. V tomto období sa začínajú objavovať aj prvé právne predpisy, ktoré upravujú bezpečnosť práce baníkov (napr. povinné používanie olejovej lampy alebo zákaz fajčenia v podzemí).

Novodobá história banského práva vo Francúzsku začala s prijatím nového zákona zo 16. augusta 1956, ktorý nahradil pôvodný zákon ešte z roku 1810. Ide o Code Minier (ďalej len CMin)<sup>15</sup> – banský zákon, ktorý do súčasnosti prešiel mnohými zmenami. Tento zákon platil až do roku 1993 aj pre povrchové lomy, ale v súčasnosti platí už len pre bane. Práve úprave banského zákona sa budem venovať aj v ďalších kapitolách.

---

<sup>15</sup> Code minier prijatý dekrétom číslo 56-836, 16 augusta 1956 (ďalej len CMin.), <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnCode?code=CMINIER0.rcv>.

### **3. Základné pojmy banského práva a ich chápanie v právnych úpravách**

„Banské právo je súbor právnych pravidiel, ktorými sa upravujú zvláštne pomery banské“<sup>16</sup>. Banské právo ako celok je založené na niekoľkých dôležitých inštitútoch a princípoch, ktoré spolu tvoria základ banského práva. Právna úprava týchto inštitútov a princíпов sa stále vyvíja a mení, tak ako aj ich obsah a ponímanie.

#### **3.1 Banský regál a banská sloboda**

Medzi základné princípy banského práva bezpodmienečne patrí banský regál a banská sloboda, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou každého banského zákona.

R. Makarius hovorí, že „podstatou banského regálu je oddelenie vlastníctva vyhradených nerastov od vlastníctva k pôde“<sup>17</sup>. Tento inštitút má svoj pôvod už v 10. storočí, kedy existoval vo forme desiatka (naturálnej dávky), ktorý boli dobyvatelia povinní odvádzať panovníkovi. Ten si banským regálom vyhradil právo na dobývanie určitých nerastov. Toto svoje právo vykonával prostredníctvom ním splnomocnených subjektov, ktoré mali voči nemu povinnosť odvodu presne stanoveného podielu z ťažby – urbury<sup>18</sup>. O jej presnom obsahu nám prvý krát podrobne hovorí Ius regale montanorum, podľa ktorého banský regál v sebe zahrnul právo na urburu, na tzv. panský lán<sup>19</sup> a na prebytky. Taktiež zahrňoval právo panovníka zasahovať do banských otázok. Pôvodne sa vzťahoval len na ťažbu zlata a striebra, neskôr bol Karolom IV rozšírený aj na iné kovy (olovo, cín, meď a ortuť). V obecnom banskom zákone z roku 1854 bol banský regál definovaný ako „zemepanské právo výsostné, podľa ktorého určité nerasty vyskytujúce sa vo svojich prirodzených ložiskách sú vyhradené výlučenému panstvu zemepánovmu.“ V moderných právnych úpravách je banský regál obmedzený už iba na zvrchovanú moc štátu, ktorá sa v banskej oblasti prejavuje v zákonodarnej činnosti, vo vrchnom dohľade a v ukladaní daní. V českej právnej úprave sa

<sup>16</sup> Ottův slovník naučný díl XI., Praha 1998, str. 615.

<sup>17</sup> Makarius R., České horní právo, díl I., Montanex, Ostrava 1999, str. 22.

<sup>18</sup> V stredoveku kráľovský príjem z baní.

<sup>19</sup> Priestor medzi dvoma ťažobnými poliami.



vyjadrenie banského regálu nachádza v § 5 h.z. Podľa tohoto ustanovenia je nerastné bohatstvo tvorené ložiskami vyhradených nerastov, a toto nerastné bohatstvo nachádzajúce sa na území Českej republiky je vo vlastníctve štátu.

Druhým základným princípom je banská sloboda, ktorá sa vyvíjala paralelne s banským regálom. Panovník, resp. štát, ktorý bol na základe banského regálu vlastníkom všetkého nerastného bohatstva, mal záujem na čo možno najširšom a najefektívnejšom dobývaní nerastov. Bolo v jeho záujme aby umožnil čo najjednoduchšie vyhľadávanie a ťažbu nerastov, ktoré sa vďaka tomu vykonávalo nezávisle na vôli vlastníka pozemku. Nebolo to však jediné obmedzenie, ktoré musel vlastník pozemku znášať, keďže musel poskytnúť aj pozemky na stavbu ťažných diel, užívacie právo k cestám a dodávať potrebné drevo. Tieto obmedzenia boli kompenzované určitým podielom na ťažbe a tzv. panským lánom. Podstatou banskej slobody však je, že mohla byť realizovaná len na základe banského oprávnenia, ktoré vydával banský úrad na základe žiadosti podnikateľa. V súčasnej právnej úprave nájdeme vyjadrenie banskej slobody v § 5a h.z., ktorý vyjadruje slobodný prístup k vyhľadávaniu, prieskumu, dobývaniu výhradných ložísk a inej banskej činnosti, po splnení zákonom stanovených podmienok.

Česká a slovenská úprava sú založené na rovnakom základe, keďže obe úpravy vychádzajú z princípu banského regálu a banskej slobody. Slovenský banský zákon definuje banský regál obdobne ako český, a to že nerastné bohatstvo tvoria ložiská výhradných nerastov a nerastné bohatstvo je vo vlastníctve Slovenskej republiky. Rozdielnosť však spočíva v § 5 ods. 2 b.z.<sup>20</sup>, ktorý rozšíril obsah pojmu nerastné bohatstvo (ďalej v kapitole 3. 4).

Čo do rozsahu banskej slobody, česká a slovenská právna úprava sa zásadne nelíšia. Obe podmieňujú možnosť prieskumu, dobývania ložiska alebo inej banskej činnosti splnením zákonných podmienok. Tieto činnosti môžu vykonávať právnické a fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi podľa zvláštnych predpisov<sup>21</sup> (ďalej ako organizácie).

<sup>20</sup> Zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (ďalej len banský zákon).

<sup>21</sup> Napr. zákon č. 513/1991 Obchodný zákonník.

Aj francúzska právna úprava je založená na banskom regáli a banskej slobode. Už podľa pôvodného francúzskeho práva podliehala ťažba nerastného bohatstva regálnemu právu. Iba kráľ bol vlastníkom nerastného bohatstva, a iba on mal právo postúpiť oprávnenie na ťažbu, a to na základe koncesie<sup>22</sup>. V súčasnosti je to stále štát, ktorý môže prieskum a dobývanie ložiska vykonávať aj sám. V tom spočíva výnimočnosť francúzskej úpravy. Ak sa štát rozhodne túto možnosť nevyužiť, tak môže po splnení zákonných podmienok udeliť koncesiu inému subjektu (čl. 21 CMin). Francúzska úprava je teda špecifická v tom, že umožňuje, aby aj sám štát mohol dobývať vyhradené ložiská. Ťažbu vykonáva buď priamo alebo prostredníctvom príslušnej správy. Štát je však povinný dodržiavať všetky povinnosti stanovené banským zákonom, tak ako aj súkromní držitelia koncesie (čl. 67 CMin).

### 3. 2 Nerast

Okrem už uvedených princípov banského práva je potrebné ozrejmiť aj ďalšie pojmy, ktoré tvoria základ banského práva. Jedným z najdôležitejších je samozrejme nerast. Za nerast považujeme všetky súčasti zemskej kôry bez ohľadu na to, v akom skupenstve sa v prírode vyskytujú (plynné, kvapalné a tuhé)<sup>23</sup>. Zákonná definícia tohto pojmu je uvedená v § 2 h.z. V druhom odstavci § 2 nájdeme kompletný výpočet nerastov, na ktoré sa banský zákon vzťahovať nebude, pretože ich zákona za nerasty nepovažuje<sup>24</sup>. Nerasty sú prakticky už od počiatku ich právnej úpravy rozdelené do dvoch kategórií, a to na nerasty vyhradené a nevyhradené. Odlišnosť spočíva v ich rozdielnej právnej úprave, obzvlášť čo sa týka vlastníctva pozemku, na ktorom sa nerast nachádza. Banský

<sup>22</sup> [Http://www.annales.org/archives/juris.html](http://www.annales.org/archives/juris.html).

<sup>23</sup> Makarius R., České horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 25.

<sup>24</sup> Ustanovenie § 2 ods. 2 h.z. – za nerasty sa nepovažujú:

- 1, vody, s výnimkou vôd, z ktorých sa môžu priemyselne získavať vyhradené nerasty,
- 2, prírodné liečivé vody a prírodné stolné minerálne vody, aj keď sa z nich môžu získavať vyhradené nerasty, ďalej liečivé bahná a ostatné produkty prírodných liečivých zdrojov,
- 3, rašelina,
- 4, bahno, piesok, štrk a okruhliaky v korytách vodných tokov, pokiaľ neobsahujú vyhradené nerasty v dobývateľnom množstve,
- 5, kultúrna vrstva pôdy, ktorá je vegetačným prostredím rastlínstva.

regál totiž oddeľuje vlastníctvo vyhradených nerastov od vlastníctva pozemku, na ktorom, resp. pod ktorým sa nerast nachádza. Zákon taxatívne vymenúva tieto vyhradené nerasty v § 3 ods. 1 h.z., pričom v odstavci 2 určuje ostatné nerasty za nevyhradené. Tie sú súčasťou pozemku a ich vlastníctvo je totožné s vlastníctvom pozemku. Rozdelenie v zákone je jasné a zrozumiteľné, ale v praxi často ťažko aplikovateľné a závislé na technických a technologických podmienkach. K tomu poznamenáva R. Makarius: „*To platí napr. o granite, granodiorite, diorite, ktorý pokiaľ je v zmysle § 3 ods. 1 písm. i) h. z. blokovo dobývateľný a leštiteľný, je nerastom vyhradeným a v opačnom prípade, a to aj pri nesplnení hoc aj jednej z dvoch zákonných podmienok, nerastom nevyhradeným. Je zrejmé, že ložisko týchto nerastov môže byť vo svojej určitej časti alebo niekoľkých častiach blokovo dobývateľné a v inej časti resp. iných častiach však túto vlastnosť nemá. Rovnako tak aj podmienka leštiteľnosti je veľmi neurčitou, a možno vysloviť názor, že vo svojich dôsledkoch je každý z týchto nerastov leštiteľný. To je však záležitosť technologická a technická, a nie právna*“<sup>25</sup>. Obdobné problémy môžu vznikáť aj pri iných nerastoch a spôsobovať tým nemalé problémy, hlavne čo do rozdielnosti povoľovania ťažby vyhradených a nevyhradených nerastov. V prípade pochybností rozhoduje Ministerstvo priemyslu a obchodu, po dohode s Ministerstvom životného prostredia (§ 3 ods. 3 h.z.).

Odlišnosť slovenskej právnej úpravy pozostáva len v tom, že v prípade pochybností, či ide o nerast vyhradený alebo nie, rozhoduje samostatne Ministerstvo životného prostredia (§3 ods. 3 b.z.). Pred novelou č. 558/2001 Z.z. to bol dokonca Slovenský geologický úrad.

Francúzska právna úprava taktiež rozdeľuje nerasty, resp. ložiská na dva druhy, podľa toho, či sa v danom ložisku vyskytujú nerasty taxatívne vymenované v zákone (čl. 2 CMin). Delí ich na bane (*mines*), na ktoré sa vzťahuje prísnejší právny režim a lomy (*carrières*), ktorých právny režim je jednoduchší. K tomu,

<sup>25</sup> Makarius R., České horní právo, díl I., Montanex, Ostrava 1999, str. 27.

aby bol nový nerast zaradený do taxatívneho výpočtu je potreba dekrétu Štátnej rady. K poslednej zmene čl. 2 CMin došlo v roku 1965<sup>26</sup>.

Špeciálny článok (čl. 3 CMin) je venovaný geotermálnym ložiskám, z ktorých je možné čerpať energiu prostredníctvom pary alebo vody. Zákon ich prehlasuje za bane, z čoho vyplýva, že sa na nich bude vzťahovať rovnaká právna úprava ako na ložiská vyhradených nerastov. V českej, a ani slovenskej banskej úprave sa takéto ustanovenie nenachádza, takže na geotermálne ložiská sa bude banská úprava vzťahovať len v oblasti bezpečnosti a kontroly. V Čechách je táto oblasť komplexne upravená zákonom č. 164/2001 Sb., tzv. lázeňský zákon a na Slovensku zákonom č. 538/2005 Z.z., tzv. kúpeľný zákon.

Nerasty, ktoré nie sú vymenované v čl. 2 a čl. 3 CMin považuje zákon za lomy, a od roku 1993 podliehajú odlišnému právnemu režimu (čl. 4 CMin).

### **3. 3 Ložisko nerastov**

Ložisko nerastov je vymedzené v § 4 banského zákona, a to ako prírodné nahromadenie nerastov, a ako aj základka v hlbinej bani opustený odval, výsypka alebo odkalisko, ktoré vznikli banskou činnosťou a obsahujú nerasty. Z geologického hľadiska by ložisko bolo možné definovať ako priestorovo ucelené nahromadenie určitého nerastu alebo skupiny nerastov, ale ako som už uviedla, tak banské ponímanie rozširuje toto ponímanie aj na ďalšie útvary, ktoré vznikli banskou činnosťou a obsahujú nerasty. Z tohto pohľadu môžeme ložiská členiť na prirodzené – geologické pojmami, a umelé – banské pojmami, keďže za ložisko považuje aj umelé nahromadenie nerastov. Z delenia nerastov na vyhradené a nevyhradené nám vyplýva ďalšie delenie ložísk, a to na ložiská vyhradených nerastov a na ložiská nevyhradených nerastov. Ich rozdielnosť spočíva v rozdielnom právnom režime vlastníctva týchto ložísk. Práve ložiská vyhradených nerastov (ďalej len výhradné ložiská) tvoria nerastné bohatstvo Českej republiky (§ 5 ods. 1 h.z.). V prípade, že sa zistí niektorý z vyhradených nerastov v množstve a akosti, ktoré umožňujú dôvodne očakávať jeho

<sup>26</sup> Dekrét z 5 júla 1965, ktorým sa za vyhradené nerasty považuje taktiež berylium, gálium, tálium a fosfáty.

nahromadenie, vydá Ministerstvo životného prostredia osvedčenie o výhradnom ložisku. Toto osvedčenie sa zasiela Ministerstvu priemyslu a obchodu, krajskému úradu, obvodnému banskému úradu, orgánu územného plánovania, stavebnému úradu a organizácii, pre ktorú bolo vyhľadanie alebo prieskum vykonaný (§ 6 h.z.). Tieto nové ložiská, ktorým bolo udelené osvedčenie tvoria výhradné ložiská a podliehajú právnej úprave banského zákona. Ložiská nevyhradených nerastov tejto právnej úprave, až na výnimky nepodliehajú (napr. § 7, § 36 ods. 1, § 37a a § 40 h.z.).

Slovenská právna úprava sa po novele číslo 219/2007 Z.z. líši v procese udeľovania osvedčení o výhradnom ložisku. Osvedčenie je síce vydané Ministerstvom životného prostredia, ako aj v Čechách, ale až po posúdení záverečnej správy, ktorá musí obsahovať výpočet zásob výhradného ložiska (§ 5 ods. 2 b.z.). Úprava platná do tejto novely bola totožná s českou úpravou. Čiže umožňovala vydať osvedčenie o výhradnom ložisku už pred schválením záverečnej správy bez toho, aby bol vykonaný podrobný geologický výskum. Tento geologický výskum má slúžiť na určenie a overenie geologických pomerov v potenciálnom ložisku a stanoviť možné zásoby. Vydávanie osvedčenia o výhradnom ložisku je takto technicky a administratívne náročnejšie, čo však banskej organizácii dovoľuje objektívne predpokladať množstvo výskytu nerastu.

Čo sa týka francúzskej úpravy, bolo už o nej pojednané v poslednom odstavci kapitoly 3. 2.

### **3. 4 Nerastné bohatstvo**

Zákonný obsah pojmu nerastného bohatstva sa nachádza v § 5 h.z., ktorý hovorí o tom, že nerastné bohatstvo tvoria ložiská vyhradených nerastov teda vyhradené nerasty. Všetko nerastné bohatstvo tvorené týmito ložiskami, ktoré sa nachádza na území Českej republiky je aj v jej vlastníctve, a preto vzniká otázka prechodu vlastníckeho práva zo štátu na banské organizácie. Tejto téme sa budem

venovať v samostatnej kapitole číslo 7. (vlastníctvo). Banský zákon upravuje tri prípady prechodu týchto práv:

- 1, z oprávnenia organizácie nakladať s nerastami získanými pri vyhľadávaní a prieskume, avšak za podmienok stanovených v povolení vydanom podľa zvláštnych právnych predpisov<sup>27</sup> - § 11 ods. 3 h.z.,
- 2, z oprávnenia organizácie nakladať s vydobytými nerastami za podmienok a v rozsahu uvedených v rozhodnutí o stanovení dobývacieho priestoru - § 24 ods. 1 h.z.,
- 3, zo zákonom stanovenej povinnosti banskej organizácie vykonávať ďalší prieskum ložiska v obvode svojho dobývacieho priestoru - § 31 ods. 2 h.z.

Banský zákon ukladá taktiež oznamovaciu povinnosť všetkým osobám, ktoré zistia prírodné nahromadenie vyhradeného nerastu. Tento oznam je určený Ministerstvu priemyslu a obchodu.

Nerastné bohatstvo je vo vlastníctve štátu, a ten má preto za úlohu aj zabezpečiť jeho ochranu. Na tento účel slúži práve banský zákon, v ktorého § 1 je táto úloha stanovená, a podrobne upravená v štvrtej časti tohto zákona. Cieľom tejto úpravy je zamedziť na povrchu takej činnosti, ktorá by v budúcnosti znemožnila alebo sťažila možnosť dobývania ložiska. Právna úprava vychádza zo skutočností, že nerastné bohatstvo je nepremiestniteľné a jeho využitie je možné len v jeho ložisku, na rozdiel od iných hodnôt, ktoré je možno premiestniť (napr. stavieb)<sup>28</sup>. Už aj orgány územného plánovania a spracovatelia územnoplánovacej dokumentácie sú povinní vychádzať z podkladov o zistených a predpokladaných ložiskách. Taktiež im je stanovená povinnosť navrhnúť riešenia, ktoré budú najvýhodnejšie s ohľadom na ochranu a využitie nerastného bohatstva (§ 15 ods. 1 h.z.). MŽP ČR, MPO ČR, ČBÚ sú povinné podávať svoje stanoviská k politike územného rozvoja a k zásadám územného rozvoja z hľadiska využitia a ochrany nerastného bohatstva. Z toho istého hľadiska uplatňuje MŽP ČR, MPO ČR a OBÚ svoje stanoviská k vypracovaným návrhom územných a regulačných plánov (§

<sup>27</sup> Zákon č. 62/1988 Sb. o geologických prácach a o Českom geologickom úrade.

<sup>28</sup> Makarius R., České horní právo, díl I., Montanex, Ostrava 1999, str. 30.

15 ods. 2 h.z.). K ďalším spôsobom ochrany vyhradeného ložiska patrí inštitút chráneného ložiskového územia, o ktorom budem hovoriť v samostatnej kapitole 3.5 (chránené ložiskové územie).

Pôvodne bol obsah pojmu nerastného bohatstva v českej aj slovenskej úprave zhodný. Rozdiel nastal až prijatím novely č. 479/2005 Z.z., a na ňu naväzujúcej novely č. 219/2007 Z.z., ktorá na Slovensku obsah tohto pojmu rozšírila. Za nerastné bohatstvo sa vďaka prvej novele považujú aj prírodné horninové štruktúry a podzemné priestory, ktoré vznikli pri dobývaní ropy, horľavého zemného plynu a soli, ale len s podmienkou, že sú vhodné na uskladňovanie plynov alebo kvapalín (§ 5 ods. 2 b.z.). Týmto ustanovením došlo k spresneniu termínu „nerastné bohatstvo“ a k nutnosti vydávania osvedčenia aj na ostatné súčasti nerastného bohatstva. Osvedčenie o tomto vydáva Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, buď na základe vlastného podnetu, podnetu obvodného banského úradu, alebo na základe návrhu banského podnikateľa, ktorému je dobývací priestor určený, prípadne má v ňom povolenú banskú činnosť (§5 ods. 2 b.z.). Čo sa týka vlastníctva nerastného bohatstva tak náleží Slovenskej republike. Rozdielnosť spočíva v tom, že česká úprava výslovne definuje, že nerastné bohatstvo sa musí nachádzať na jej území, kým slovenská úprava toto upresnenie neobsahuje. Vlastníctvo prechádza na banské organizácie tak ako v českej právnej úprave t.j. podľa § 11 ods. 2 b.z., § 24 ods. 1 b.z a podľa § 31 ods. 2 b.z..

Úprava ochrany výhradných ložísk je obdobná, avšak na Slovensku sú splnomocnenými orgánmi najmä banské orgány. Obstarávateľ koncepcie územného rozvoja Slovenska je povinný prerokovať ju s Hlavným banským úradom. Územné plány regiónov a obcí, za podmienky, že riešia ochranu a využitie nerastného bohatstva, musia byť prerokované s Obvodným banským úradom (§15 ods. 2 b.z.). MŽP SR sa taktiež vyjadruje k územnoplánovacej dokumentácii z hľadiska ochrany a využitia nerastného bohatstva.

Francúzsky banský zákon taktiež stanovuje za vlastníka nerastného bohatstva štát, ktorý ho spravuje. Už spomínanou zvláštnosťou francúzskej úpravy

je, že ťažbu môže vykonávať aj sám štát, inak udeľuje koncesiu banskej organizácii. Práve v rámci koncesie je riešený aj prechod vlastníckych práv vyťaženého nerastu zo štátu na banskú organizáciu. Banské organizácie nadobúdajú vlastnícke právo k vyhradeným nerastom pri prieskume 2 spôsobmi:

- ak organizácia nie je vlastníkom výhradnej koncesie na prieskum, tak môže disponovať s vyťaženým nerastom len v prípade, že má k tomu súhlas prefektúry (*arrêté préfectoral*). To však neplatí v prípade, že ide o tekutý alebo plyný uhľovodík (čl. 8 CMin),
- ak organizácia má výhradnú koncesiu udeľovanú správnym úradom, tak môže voľne nakladať s nerastami vyťaženými pri prieskume (čl. 9 CMin).

Banská organizácia môže taktiež nakladať s nerastom, ktorý vyťažila na základe jej udelenej koncesie (čl. 24 CMin), resp. v rámci už vykonávanej ťažby má právo na vyhľadávanie v určenom dobývacom priestore a vyťažený nerast sa stane jej vlastníctvom. Ochrana výhradných ložísk je zabezpečená prostredníctvom povolení, ohlásení, koncesí a rozhodnutí, ktoré vydáva správny orgán.

### 3. 5 Chránené ložiskové územie

Chránené ložiskové územie je v českom právnom poriadku novým inštitútom zavedeným až súčasným banským zákonom v §16 a n. (č. 44/1988 Sb.). Tento inštitút má chrániť ložiská vyhradených nerastov proti možnému znemožneniu alebo sťaženiu dobývania, z dôvodu stavieb a zariadení, ktoré nemajú súvislosť s banskou činnosťou, ak k nim nebol daný súhlas podľa tohto zákona. Toto územie netvorí len územie nachádzajúce sa priamo nad ložiskom, ale aj územie nachádzajúce sa v okolí, na ktorom by sa mohli prejaviť dôsledky vyplývajúce z ťažby. Aby bolo možné predchádzať zriaďovaniu stavieb a zariadení na výhradnom ložisku, tak chránené ložiskové územie je stanovené už v období vyhľadávania ložiska, alebo po vydaní osvedčenia o výhradnom ložisku Ministerstvom životného prostredia ČR.



Banský zákon v § 17 určuje podmienky na stanovenie chráneného ložiskového územia. Toto územie je ustanovované MŽP ČR po prejednaní s orgánmi kraja, MPO ČR, OBÚ, a po dohode s orgánom územného plánovania a stavebným úradom. Pri stanovovaní tohto územia ide o rozsiahlu problematiku, ktorá si vyžaduje súčinnosť rozdielnych orgánov a úradov. Napríklad MŽP ČR má na starosti ochranu nerastného bohatstva (§ 19 ods. 2 zák. 2/1969 Sb.), taktiež posudzuje vplyv na životné prostredie. Obvodné banské úrady sú kvalifikované na posúdenie technických banských problémov. MŽP ČR zahájí jednanie na návrh banskej organizácie alebo na základe podnetu orgánu štátnej správy. Zahájenie ministerstvo oznamuje orgánom, s ktorými je povinný jednať v súčinnosti. V rozhodnutí musí byť presne stanovený zákaz, obmedzenie alebo spôsob možného zriaďovania stavieb na tomto území, ktoré by nemali slúžiť výkonu banskej činnosti. Táto úprava nie je dostačujúca pretože stanovuje chránené ložiskové územie len ako povrch, a nie priestorovo ako dobývací priestor<sup>29</sup>.

Podľa § 17 ods.7 h.z. sa ustanovenia pre stanovenie chráneného ložiskového územia použijú aj na jeho zmenu a zrušenie. K zmene môže dôjsť v prípade, že sa zmenili základné údaje o ložisku ako druh nerastu, hĺbka alebo rozsah. MŽP ČR po prejednaní s orgánom kraja v prenesenej pôsobnosti môže rozhodnúť aj o zrušení ochrany ložiska, ak pomínuli dôvody jeho ochrany (napr. vydobytie ložiska alebo odpis zásob výhradného ložiska). Avšak v prípade zrušenia dobývacieho priestoru z dôvodu vydobytia nie je možné dovodiť, že dochádza aj k zrušeniu chráneného ložiskového územia. K tomu je potreba samostatného rozhodnutia, ktorým bude toto chránené ložisko zrušené.

Posledná novela banského zákona (č. 186/2006 Sb.) zasiahla najviac práve do oblasti úpravy chráneného ložiskového územia a povoľovania stavieb a zariadení, ktoré nesúvisia s dobývaním (§ 19 h.z.). Rozhodnutie o povolení stavby alebo zariadenia vydáva príslušný orgán podľa zvláštneho zákona<sup>30</sup>. Podľa ods. 2, žiadateľ sám musí doručiť príslušnému orgánu dané záväzné stanovisko orgánu kraja v prenesenej pôsobnosti, vydaného po prejednaní s OBÚ, ktorý navrhne podmienky pre umiestnenie, resp. pre prípadné prevedenie stavby alebo zariadenia. Rozdiel od predchádzajúcej úpravy spočíva najmä v tom, že po novele

<sup>29</sup> Makarius R., *České horní právo*, diel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 61.

<sup>30</sup> Zákon č. 183/2006 Sb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon).

je na žiadateľovi, aby doložil svoju žiadosť záväzným stanoviskom vydaným orgánom kraja, kým v pôvodnej úprave si súhlas orgánu kraja vyžiadaval orgán príslušný pre samotné povoľovanie stavieb. Taktiež už nejde len o povoľovaciu činnosť, ale OBÚ sú oprávnené stanoviť podmienky pre umiestnenie a prípadné prevedenie takejto stavby alebo zariadenia, a to umožňuje ešte väčšiu ochranu chráneného ložiskového územia.

Slovenské banské právo definuje chránené ložiskové územie zhodne s českým. Rozdiely sa nachádzajú v procesnom postupe určovania týchto území. Podľa § 17 b.z. „chránené ložiskové územie a jeho zmeny určuje OBÚ rozhodnutím po vyjadrení príslušného orgánu ochrany prírody<sup>31</sup> a na základe záväzného stanoviska stavebného úradu“<sup>32</sup>. Počet súčinných orgánov je nižší, ako aj ich hierarchické postavenie. Chránené ložiskové územie nie je teda ustanovené ministerstvom životného prostredia ako v Čechách, ale rozhodnutím OBÚ. Úlohu MŽP zastávajú orgány ochrany prírody, ktoré sú dotknutým orgánom v konaní vo veciach ochrany prírody a krajiny, napr. ak ide o vydanie rozhodnutia o určení, zmene a zrušení chráneného ložiskového územia (§ 9 ods. 1 písm. h., zák. č. 543/2002 Z.z.).

Rozdiel slovenskej úpravy od českej je aj v osobách, ktoré sú oprávnené podať návrh na konanie na určenie chráneného ložiskového územia. To sa zahajuje na návrh organizácie, orgánu štátnej správy a podľa najnovšej novely (zákon č. 219/2007 Z.z.) je táto právomoc daná aj obciam<sup>33</sup> (§ 17 ods. 2 b.z.). V českom právnom poriadku obec nemá nárok podať tento návrh. Navrhovatelia musia k návrhu doložiť potrebné dokumenty. Obec, ktorá podá návrh na zmenu chráneného ložiskového územia je povinná v odôvodnení uviesť dôvod, pre ktorý túto zmenu žiada, resp. ako doterajšie hranice chráneného ložiskového územia bránia v jej rozvoji. Taktiež uvedie či má záujem o zmenu územného plánu obce, resp. akú činnosť mieni na uvoľnenom území vykonávať. Zákonodarca touto

<sup>31</sup> Zákon č. 543/2002 Zb. z. o ochrane prírody a krajiny.

<sup>32</sup> Zákon č. 50/1976 Zb. z., Stavebný zákon.

<sup>33</sup> Kukulčík Peter, K niektorým zmenám banského zákona vykonaným zákonom č. 219/2007 Z.z., Seminár slovenskej baníckej spoločnosti pri OBÚ v Košiciach, 2007.

zmenou splnil požiadavku obcí, ktoré majú možnosť podať kvalifikovaný návrh, na rozdiel od doposiaľ možného podnetu.

Rozdiel je aj v účastníkoch konania o určenie chráneného ložiskového územia (§ 17 ods. 3 b.z.). Kým česká úprava hovorí o jedinom účastníkovi - navrhovateľovi, slovenská úprava obsahuje obsiahnejší výpočet. Radí medzi nich navrhovateľa, obec, v ktorej území sa má chránené ložiskové územie nachádzať, ako aj obec, ktorej územia sa má chránené ložiskové územie dotýkať. Zákon dáva obciam možnosť vyjadriť sa k určeniu ich územia za chránené ložiskové územie, a byť tak účastníkom jednania, podávať pripomienky a návrhy. Česká úprava takúto možnosť obciam neposkytuje, čo dáva príležitosť rozhodnúť orgánom štátu o území obce bez jej súhlasu.

Tak ako aj česká, tak aj slovenská úprava obsahuje ustanovenie (§ 17 ods. 7 b.z.), ktorým sa odseky 2 až 5 § 17 budú primerane vzťahovať aj na zmenu a zrušenie chráneného ložiskového územia, avšak rozdiel spočíva v kompetentných orgánoch. Na Slovensku je to OBÚ a nie ako v Čechách MŽP ČR.

Čo sa týka rozdielnosti českého a slovenského banského zákona pri povoľovaní stavieb a zariadení v chránenom ložiskovom území, ktoré nesúvisia s dobývaním, tak slovenský OBÚ vydáva záväzné stanovisko na základe zistených poznatkov, v ktorom však nie je oprávnený navrhovať podmienky umiestnenia a realizácie tejto stavby alebo zariadenia, tak ako OBÚ v Čechách (§ 19 b.z.). Súčasná úprava na Slovensku je podobná tej, ktorá predchádzala poslednú novelu v Čechách.

Kategória chráneného ložiskového územia sa vo francúzskom banskom zákone nenachádza.

### **3. 6 Zhrnutie**

V tejto kapitole som sa zaoberala základnými princípmi a pojmami banského práva a ich rozdielnom zakotvení v českom, slovenskom a francúzskom banskom zákone.

Už od vzniku banského práva sa vyvíjali jeho dva základné princípy: banský regál a banská sloboda. Tieto princípy tvoria základ všetkých troch porovnávaných právnych úprav. Tá česká a slovenská sú takmer totožné, bez väčších rozdielov. Ani jedna z nich však neobsahuje možnosť štátu dobývať nerastné bohatstvo. Týmto je francúzska úprava špecifická a výnimočná.

Čo sa týka nerastu, tak všetky tri úpravy obsahujú delenie, podľa ktorého môžeme rozdeliť nerasty na vyhradené a nevyhradené, resp. zahrňujú taxatívny výpočet vyhradených nerastov, pričom stanovujú ostatné nerasty za nevyhradené. Francúzska úprava dopĺňa tento výpočet aj o ložiská geotermálnej energie. Český, a ani slovenský banský zákon takúto energiu za vyhradený nerast nepovažuje, a jej úprave sa vôbec nevenuje. V takejto dôležitej problematike, ktorá sa dotýka zemského podzemia nemajú banské orgány žiadnu rozhodovaciu právomoc, aj keď ako jediní majú potrebné technické a odborné vedomosti.

V českej aj slovenskej právnej úprave vydáva ministerstvo životného prostredia osvedčenie o ložisku nerastov. Slovenská úprava však navyše vyžaduje, aby pred vydaním osvedčenia bol vykonaný geologický prieskum, na základe ktorého bude urobený výpočet zásob výhradného ložiska. Procedúra vydávania osvedčenia je síce náročnejšia, ale prináša výhodu banským organizáciám, ktorým umožňuje overiť si predpokladané množstvo nálezů nerastu.

Nerastné bohatstvo je základom bohatstva každého štátu. Český banský zákon určuje za nerastné bohatstvo len ložiská vyhradených nerastov (§ 5 ods. 1 h.z.). Slovenský banský zákon rozšíril toto pojmánie aj o prírodné horninové štruktúry a podzemné priestory, ktoré vznikli dobývaním ložísk ropy, horľavého zemného plynu alebo soli, za podmienky, že sú vhodné na uskladňovanie plynov alebo kvapalín (§ 5 ods. 2 b.z). Rozdiel medzi oboma úpravami spočíva práve v tom, že na Slovensku patria pod pojem nerastného bohatstva už v predchádzajúcej vete spomínané útvary.

Český aj slovenský banský zákon poskytujú takmer totožnú ochranu výhradným ložiskám, avšak na Slovensku môže byť koncepcia územného rozvoja prijatá až po prerokovaní s HBÚ a územné plány regiónov a obcí až po prerokovaní s OBÚ. V Čechách podávajú tieto banské orgány len svoje stanovisko, ako aj MŽP ČR a MPO ČR.

Jedným zo spôsobov ako chrániť výhradné ložisko je jeho stanovenie za chránené ložiskové územie. To je v oboch právnych úpravách stanovené identicky, avšak procesný postup, ako aj rozhodujúce orgány sú rozdielne. Na Slovensku je chránené ložiskové územie ustanovené OBÚ, kým v Čechách patrí táto právomoc MŽP ČR. Zvláštnosťou francúzskej úpravy je, že neobsahuje inštitút ochrany výhradných ložísk.

Jedným z ďalších dôležitých rozdielov je nesporne možnosť obcí na Slovensku podať návrh na začatie konania na určenie chráneného ložiskového územia. Táto možnosť absentuje v českom banskom zákone, čo má za následok nemožnosť obcí zasiahnuť do tohto konania, keďže jeho jediným účastníkom je navrhovateľ. Obce teda nemajú právo zasiahnuť do konania, ktorého predmetom je územie ich obce. Určite by bolo vhodné dať obciam túto možnosť, o ktorú sú momentálne ukrátené.

#### **4. Dobývanie výhradných ložísk**

Dobývanie „značí banské výroby, ktoré sú účelom dolovania vôbec“<sup>34</sup>. Dobývanie je základným cieľom banských organizácií, lebo naplňuje jeho hospodársku funkciu. Právna teória rozoznáva tri základné štádia banskej činnosti. Banská činnosť začína spravidla otvárkou, to jest hĺbením, razením úvodných jám a štôl, pokračuje prípravou (razenie rozdeľovacích banských diel k príprave banských pracovísk). Posledným tretím štádiom je samotné dobývanie, teda exploatacia ložiska, čo je prioritným cieľom dobývania výhradného ložiska.

##### **4.1 Oprávnenie k dobývaniu a dobývací priestor**

Oprávnenie organizácie k dobývaniu ložiska vzniká stanovením dobývacieho priestoru. Dobývací priestor je v banskom práve pomerne nový pojem, keďže sa po prvý krát objavil až v banskom zákone z roku 1957, ale jeho podstata je oveľa staršia, a napríklad v minulosti bol pre neho používaný pojem „dolová miera“.

##### **4.1.1 Predchádzajúci súhlas a prednostné právo**

Banská organizácia je oprávnená využívať dobývací priestor až po jeho určení. Pred podaním žiadosti o jeho určenie, vzniká organizácii povinnosť zabezpečiť si predchádzajúci súhlas MŽP ČR. Tento súhlas, ale nezakladá právo na dobývací priestor, ale len právo na podanie návrhu OBÚ na jeho určenie. Metodický pokyn MŽP ČR<sup>35</sup> vymenováva všetky potrebné náležitosti k podaniu žiadosti, ku ktorým patrí napríklad aj doloženie nevyhnutných údajov k uplatňovanému prednostnému nároku podľa § 21 ods. 3 h.z. Predchádzajúci súhlas bol zavedený do českého právneho poriadku až novelou č. 54/1991 Sb. Je

<sup>34</sup> Ottův slovník náučný díel VII., Praha 1997, str. 745.

<sup>35</sup> Metodický pokyn odboru geologické správy MŽP k obsahu žádosti o udělení předchozího souhlasu k podání návrhu na stanovení dobývacieho prostoru podle § 24 zák. č. 44/1988 Sb.

pomerne často kritizovaný a označovaný za nadbytočný, keďže orgány životného prostredia sú nepostrádateľným účastníkom jednaní o určenie dobývacieho priestoru, ktoré vydáva OBÚ až po dohode s nimi. Týmto dochádza k zdvojeniu rozhodovania, čo podľa mňa nadbytočne zaťažuje administratívu štátnych úradov a úradníkov.

Inštitút prednostného práva je dôležitý v prípade, že o predchádzajúci súhlas požiada MŽP ČR viac organizácií. Toto právo patrí organizácii, pre ktorú bol prieskum vykonaný alebo sa na ňom finančne podieľala. Je možné si ho uplatniť u MŽP ČR do jedného roka od ukončenia platnosti rozhodnutia o stanovení prieskumného územia. V iných prípadoch, kde ministerstvo posudzuje žiadosti dvoch alebo viacerých uchádzačov bez uplatnenia prednostného práva, rozhodne v prospech toho, kto zaručí lepšie využitie výhradného ložiska a ochranu verejných záujmov.

Po získaní predchádzajúceho súhlasu banskou organizáciou, môže táto podať návrh na určenie dobývacieho priestoru OBÚ.

Inštitút predchádzajúceho súhlasu od MŽP sa v slovenskej úprave nenachádza, čo uľahčuje a skracaje postup pri získavaní oprávnenia k dobývaciemu priestoru. Práve týmto smerom by sa mohlo uberať zjednodušenie procedúry určenia dobývacieho priestoru v Čechách.

Úprava prednostného práva prešla na Slovensku v roku 2007 veľkou zmenou (§ 24 ods. 2, 3 a 4 b.z.). Slovenská úprava je komplexnejšia ako česká, pretože rieši mnohé problémy, ktoré môžu pri uplatňovaní prednostného práva vzniknúť.

Prvý rozdiel oboch úprav spočíva v odlišnej dĺžke času, v ktorej si banské organizácie môžu toto právo uplatniť. Na Slovensku je to do 6 mesiacov od posúdenia a schválenia záverečnej správy, ktorá musí obsahovať výpočet zásob výhradného ložiska, ktoré povinne posudzuje MŽP SR (§ 14 ods. 3). V Čechách je táto lehota predĺžená a činí 1 rok (§ 24 ods. 3 h.z.).

Slovenský banský zákon na rozdiel od českého rieši aj situáciu, ktorá nastane v prípade, že konanie na určenie obývacieho priestoru už prebieha,

a následne dôjde k uplatneniu prednostného práva. OBÚ toto konanie preruší a určí dobývací priestor oprávnenej organizácii (§ 24 ods. 3 b.z.).

Aj úprava, ktorá sa nachádza v nasledujúcich odstavcoch tohto paragrafu (§ 24 b.z.) sa v českom banskom zákone nenachádza. Tieto ustanovenia riešia situáciu, ktorá nastane v prípade, keď organizácia svoje prednostné právo neuplatní. Vtedy môžu nastať dva prípady. V prvom prípade je OBÚ povinný vyhlásiť výberové konanie o výhradnom ložisku, ktoré bude minimálne 90 dní pred dátumom ukončenia prijímania návrhov uverejnené v Obchodnom vestníku (§ 24 ods. 4 b.z.). V druhom prípade ide o výhradné ložisko, v ktorom bol zistený vyhradený nerast uvedený v § 3 ods. písm. b) b.z. Za týchto okolností je OBÚ povinný informovať aj Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, ktorý uverejnení oznam o výberovom konaní v Úradnom vestníku Európskej únie. Nasledujúce odstavce § 24 b.z. detailnejšie upravujú výberové konanie, ako napríklad:

- povinné údaje účastníkov konania,
- možnosť zmluvného prevodu dobývacieho priestoru na inú organizáciu (rozdiel podľa spôsobu získania dobývacieho priestoru, v prípade získania prostredníctvom prednostného práva jeho prevod nie je obmedzený, avšak v prípade jeho získania prostredníctvom výberového konania je prevod podmienený tým, že organizácia ktorá ho získala už musela začať s dobývaním výhradného ložiska),
- zloženie komisie (minimálne 5 členov), pričom je kladený dôraz, aby členovia OBÚ boli v menšine a jedným z členov musí byť aj zástupca obvodného úradu životného prostredia,
- spôsob vyhodnocovania podaných návrhov, úprava mlčanlivosti členov komisie,
- možnosť zrušenia výberového konania predsedom OBÚ na návrh komisie.

Ide o jednu z najrozsiahlejších noviel banského zákona na Slovensku (zákon č. 219/2007 Z.z.). Táto novela umožnila implementáciu smernice Európskeho spoločenstva<sup>36</sup> do slovenského právneho poriadku. Celá táto úprava

<sup>36</sup> Smernica 94/22/ES Európskeho parlamentu a Rady o podmienkach udeľovania a používania povolení na vyhľadávanie, prieskum a ťažbu uhľovodíkov.



sa v českom banskom zákone nenachádza a je na OBÚ aby v danom prípade stanovili postup.

Vo francúzskom banskom práve sa úprava predchádzajúceho súhlasu nenachádza. Česká úprava je tak jediná z porovnávaných, ktorá daný súhlas požaduje.

Prednostné právo však, tak ako v Čechách a na Slovensku, chráni organizáciu, ktorá vykonala prieskum ložiska. Je upravené v článku 26 CMIn, ktorý hovorí o tom, že počas platnosti výhradného povolenie k prieskumu môže byť udelená koncesia iba organizácii, ktorá tento prieskum vykonala. Francúzsky banský zákon oproti českému a slovenskému obsahuje navyše riešenie, nevyhnutné v prípade, ak organizácii, ktorá vykonala prieskum nebola udelená koncesia (čl. 25 CMIn). V tomto prípade, rozhodnutie o koncesii bude obsahovať aj výšku odškodnenia pre organizáciu, ktorá tento prieskum vykonala. Táto kompenzácia bude uhradená koncesionárom. Spôsob riešenia takejto prípadu v Čechách a na Slovensku chýba. Francúzska úprava dáva solidný návod na riešenie takejto situácie.

#### **4. 1. 2 Dobývací priestor a jeho ohraničenie**

Dobývací priestor je možné definovať ako presne geometrický vymedzený priestor, v ktorom je banská organizácia po splnení zákonom stanovených podmienok oprávnená k dobývaniu výhradného ložiska<sup>37</sup>. Dobývací priestor stanovujú banské orgány pre určitý nerast alebo skupinu nerastov. OBÚ sú oprávnené určiť dobývací priestor, na rozdiel od chráneného ložiskového územia, kde je táto úloha zverená MŽP ČR. Banské orgány určujú dobývací priestor na základe výsledkov prieskumu ložiska (t.j. podľa jeho rozsahu, uloženia, tvaru atď.). Pri určovaní majú banské úrady povinnosť dbať na hospodárnosť využitia ložiska (§ 30 h.z.), a tiež na stanovené chránené ložiskové územie. OBÚ sú povinné posúdiť aj vplyv na dobývanie susedných ložísk, ako aj celkovo vplyv

---

<sup>37</sup> Makarius R., České horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 39.

dobývania na chránené záujmy, napríklad dosah ťažby na životné prostredie. Dobývací priestor nemusí kopírovať hranice výhradného ložiska, ale môže zahrnúť len jeho časť, prípadne obsiahnuť viacero výhradných ložísk. Zákon umožňuje určenie dobývacieho priestoru aj pre viacero vyhradených nerastov (§ 25 ods.2 h.z.), alebo vo vnútri dobývacieho priestoru stanoviť tzv. zvláštny dobývací priestor pre ložisko určitého nerastu (§ 25 ods. 3 h.z.), a to v prípade, že je jeho dobývanie inou banskou organizáciou hospodárnejšie.

Pre určenie dobývacieho priestoru je nevyhnutné stanovenie jeho presných hraníc, ktoré sú na povrchu stanovené uzavretým geometrickým obrazcom s priamymi stranami. Priestorové hranice pod povrchom sú stanovené zvislou rovinou od povrchovej hranice, výnimočne môže byť určená aj prirodzenou hranicou (tektonickou poruchou) alebo hĺbkovo (§ 26 ods. 1 h.z.). OBÚ môže nariadiť, aby hranice dobývacieho priestoru boli vyznačené aj na povrchu, hlavne ak je to potrebné na ochranu verejného záujmu, prípadne na ochranu chránených záujmov vlastníkov dotknutých nehnuteľností. Hranice sa zaznamenávajú aj do územnoplánovacej dokumentácie.

Táto časť slovenskej právnej úpravy je identická s právnou úpravou Českej republiky (§ 26 b.z.).

Vo Francúzsku nie je dobývací priestor stanovený konkrétnym aktom a v samostatnom konaní, ale jeho veľkosť je presne stanovená v rozhodnutí o udelení koncesie banskej organizácii. O udelení tejto koncesie rozhoduje Štátna rada. Veľkosť dobývacieho priestoru je daná hranicou vytýčenou na povrchu a donekonečna vertikálne pod neho predĺženou (čl. 28 CMin).

#### **4. 1. 3 Konanie o určení dobývacieho priestoru**

Konanie o určenie, zmenách a zrušení dobývacieho priestoru (ďalej už len „konanie o určenie dobývacieho priestoru“) upravuje banský zákon v § 28. Toto konanie má pre oblasť životného prostredia veľký význam, pretože umožňuje

uplatnenie právnych predpisov, ktoré chránia jednotlivé zložky životného prostredia, ako napríklad pôdu, les, vodu a iné<sup>38</sup>. Konanie je možné zahájiť dvoma spôsobmi. Obvyklým postupom je zahájenie na návrh banskej organizácie, ktorá má o dobývanie nerastu záujem. Menej častým spôsobom je zahájenie na návrh bankých úradov, ktoré takéto podnet podávajú len v prípade ochrany celospoločenského záujmu, ako napríklad obrana štátu. Štát si takto zaisťuje prístup a ochranu k svojim nerastom. Návrh na konanie je potrebné doložiť zákonom vymenovanými dokumentmi (§28 ods.1 h.z.). Sú to:

- a, rozhodnutie o stanovení chráneného ložiskového územia,
- b, predchádzajúci súhlas MŽP ČR, vydaným podľa § 24 ods. 2 h.z.,
- c, doklad, že organizácia môže vykonávať banskú činnosť,
- d, doklady a dokumentácia stanovená prevádzacím predpisom<sup>39</sup> k tomuto zákonu, poprípade zvláštnymi predpismi. OBÚ môže stanoviť, že návrhu priloží ďalšie nevyhnutné doklady pre spoľahlivé posúdenie návrhu, predovšetkým z hľadiska ochrany a hospodárneho využitia výhradného ložiska, dôsledkov jeho dobývania, ako aj z hľadiska odpadu na právom chránené všeobecné záujmy,
- e, zoznam fyzických a právnických osôb, ktoré prichádzajú v úvahu ako účastníci konanie a sú navrhovateľovi známy,
- f, u výhradných ložísk tiež žiadosť o povolenie otvárania, prípravy a dobývania, pokiaľ organizácia žiada súčasne o stanovenie dobývacieho priestoru a o povolenie banskej činnosti.

Návrh musí obsahovať okrem už vymenovaných náležitostí taktiež aj dokumenty vymenované v § 2 ods. 4 vyhlášky č. 172/1992 Sb., ako napríklad podľa písm. m: „*stanovisko o posúdení vplyvu na životné prostredie, pokiaľ toto posúdenie je nutné podľa zvláštnych právnych predpisov*“<sup>40</sup>. V prípade, že banskému úradu dané dokumenty nepostačujú na skutočné posúdenie situácie, má právo vyžiadať si od organizácie ďalšie podklady. Jedná sa napr. o posudky o predpokladanom

<sup>38</sup> Damohorský Milan a kol., Právo životního prostředí, 2 vydanie, C. H. Beck, Praha, 2007, str. 536.

<sup>39</sup> Vyhláška ČBÚ č. 172/1992 Sb. o dobývacích priestoroch.

<sup>40</sup> Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivu na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí).

vplyve dobývacieho priestoru na chránené objekty, ako prírodné útvary alebo historické pamiatky.

Návrh na určenie dobývacieho priestoru sa podáva OBÚ, v ktorého obvode sa tento dobývací priestor nachádza. V prípade, že sa nachádza v správnych obvodoch viacerých OBÚ bude príslušný ten, v ktorého obvode leží jeho najväčšia časť. OBÚ môže na návrh organizácie začať konanie aj v prípade, že mu nie sú predložené dokumenty podľa § 28 ods. 1 d) a e), pokiaľ stanoví lehotu na ich doplnenie. Ak ani v tejto lehote náležitosti nebudú doplnené, tak OBÚ konanie o určenie dobývacieho priestoru zastaví.

Účastníci konania sú vymenovaní v § 2 ods. 2 banského zákona. Sú nimi navrhovateľ, fyzické a právnické osoby, ktorých vlastnícke a iné práva k pozemkom môžu byť rozhodnutím o určení dobývacieho priestoru priamo dotknuté. Ďalej dáva zákon postavenie navrhovateľa tiež obci, v ktorej obvode sa dobývací priestor nachádza ako aj obci, ktorej územný obvod môže byť rozhodnutím o určení dobývacieho priestoru dotknutý. Nie je možné, si nevšimnúť rozdielnosť vo formulácii „dotknutý“ a „priamo dotknutý“. Podľa R. Makaria, cieľom týchto rozdielnych formulácií je vyjadrenie rozdielnej intenzity ovplyvnenia<sup>41</sup>. Zákon v tomto prípade už stanovuje obce za účastníkov konania na určenie dobývacieho priestoru, ale stále im nedáva oprávnenie podať návrh na začatie tohto konania.

OBÚ oznamuje zahájenie konania o určenie dobývacieho priestoru dotknutým orgánom štátnej správy a všetkým známym účastníkom (§ 28 ods. 3 h.z.). Oznámenie musí byť známe najneskôr 7 dní pred ústnym jednaním, ku ktorému sa spravidla pripojí aj miestne šetrenie. OBÚ upozorní účastníkov, že námietky a návrhy môžu byť uplatňované najneskôr počas tohto šetrenia. V prípade, že sa určenie dobývacieho priestoru týka rozsiahleho územia (závisí od posúdenia OBÚ), úrad vydá verejnú vyhlášku minimálne 15 dní pred konaním ústneho jednania (§ 28 ods. 5 h.z.). Ten istý postupu zvolí aj v prípade, že mu nie sú známy všetci účastníci.

OBÚ je povinný posúdiť súlad návrhu na určenie dobývacieho priestoru s hľadiskom ochrany a využitia nerastného bohatstva a jeho dôsledkov. Taktiež

<sup>41</sup> Makarius R., České horní právo, díl I., Montanex, Ostrava 1999, str. 45.

posúdi návrh aj z hľadiska jeho súladu s rozhodnutím o stanovení chráneného ložiskového územia, či vyhovuje všeobecným technickým požiadavkám pre stavbu bani a lomov a požiadavkám, ktoré stanoví zvláštny zákon<sup>42</sup>. Práve požiadavky zvláštnych zákonov sú rozsiahle a pochádzajú z rôznych právnych oblastí, čo sa odzrkadľuje v zložitosti a zdĺhavosti rozhodovania. Dotknuté orgány štátnej správy majú povinnosť vydať svoje stanovisko v lehote stanovenej OBÚ, ktorá však nesmie byť kratšia ako 15 dní. V prípade komplikovanejších otázok môže OBÚ túto lehotu na žiadosť štátneho orgánu predĺžiť (§ 28 ods. 4 h.z.).

V rozhodnutí o určení dobývacieho priestoru vymedzí OBÚ dobývací priestor a stanoví požiadavky, ktorými sa zabezpečí ochrana všeobecných záujmov a zároveň rozhodne o námietkach účastníkov konania. Obligátnou súčasťou rozhodnutia je aj termín započatia dobývania výhradného ložiska (podrobné vymedzenie náležitostí rozhodnutia sú v § 3 ods. 1 vyhlášky č. 172/1992 Sb.). Platnosť tohoto rozhodnutia o určení dobývacieho priestoru nie je časovo obmedzená, ak v ňom nie je stanovené inak.

Stanovením dobývacieho priestoru vzniká organizácii právo dobývať, ktoré však nemôže byť vykonávané bez povolenia banskej činnosti, ktoré udeľuje OBÚ. Novela zákona č. 315/2001 Sb. umožnila spojiť tieto jednania, a to v prípade „*ak predloží organizácia súčasne so žiadosťou o stanovenie dobývacieho priestoru plán otvárky, prípravy a dobývanie výhradného ložiska, vrátane dokladu o vysporiadaný stretu záujmov, a sú splnené ostatné zákonom stanovené podmienky, spojí OBÚ správne jednanie o stanovení dobývacieho priestoru so správnym jednaním o povolení banskej činnosti podľa zvláštného právneho predpisu*“ (§ 24 ods.1 h.z.). Účelom je urýchliť a zjednodušiť proces vydávania rozhodnutí o povolení banskej činnosti. Rozdelenie týchto dvoch konaní prinášalo organizáciám veľa problémov a zaťažovalo administratívu, keďže k jednaniu na určení dobývacieho priestoru nie je nutné doložiť vyriešenie stretnutia záujmu, kým na povolenie banskej činnosti áno. Medzi týmito dvoma jednaniami dochádzalo k časovému posunu, a teda aj vzťahy dotknutých vlastníkov nehnuteľností prechádzali zmenami. V rámci úvah de lege ferenda, by

<sup>42</sup> Napr. zákon č. 128/2000 Sb., o obciach, zákon č. 334/1992 Sb., o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu, zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, zákon č. 20/1987 Sb., o štátnej pamiatkovej starostlivosti a rada ďalších právnych predpisov.

bolo možno vhodné uvažovať nad zavedením jedného spoločného konania, ktoré by ako celok umožnilo dobývanie vyhradeného ložiska. Takéto rozdelenie administratívnych postupov spôsobuje zdĺhavosť v rozhodovaní a zníženie právnej istoty účastníkov konania, ktorých právne pomery sa môžu počas dlhého rozhodovania zásadne zmeny.

Na konanie o zmene a zrušení dobývacieho priestoru sa analogicky použijú ustanovenia slúžiace na jeho určenie. K zmene dobývacieho priestoru môže dôjsť na základe návrhu banskej organizácie alebo banského úradu v prípade, že sú k tomu vážne dôvody z hľadiska právom chráneného všeobecného záujmu (§ 27 ods. 4 h.z.). OBÚ môže aj zrušiť dobývací priestor, buď z vlastného podnetu, alebo z podnetu banskej organizácie, ak dobývanie výhradného ložiska skončilo alebo bolo trvale zastavené (§ 27 ods. 8 h.z.). Ďalšie podrobnosti o zmene a zrušení dobývacieho priestoru stanovuje § 4 vyhlášky č. 172/1992 Sb.

Prvý rozdiel od českej úpravy je ten, že slovenská úprava dáva možnosť podania návrhu na zahájenie konania o určenie, zmenu a zrušenie dobývacieho priestoru aj obciam, v ktorej katastrálnom území sa daný dobývací priestor nachádza. Obce týmto môžu ovplyvňovať spôsob využitia ich územia, ako aj aktivity na ňom vykonávané. V Čechách obce nemajú možnosť takýto návrh podať, sú len účastníkmi konania.

Slovenský banský zákon taktiež nedovoľuje spojiť konanie o určenie dobývacieho priestoru s konaním o povolenie banskej činnosti. Podľa neho ide o dve samostatné konania, ktoré nemôžu byť za žiadnych okolností spojené v jedno konanie (§ 24 ods. 1 b.z.). Česká právna úprava takúto možnosť ponúka, aj keď vyžaduje splnenie viacerých podmienok.

Podľa § 28 ods. 2 b.z. môže OBÚ rozhodnúť o doplnení návrhu podkladmi, ak je to nevyhnutné z hľadiska racionality dobývania a jeho dôsledkov, ako aj z hľadiska verejného záujmu a potrieb národného hospodárstva. V českej úprave toto ustanovenie nájdeme v § 2 ods. 6 vyhlášky číslo 172/1992 Sb., z čoho sa dá dovodiť, že ťažiskom slovenskej právnej úpravy je zákon, kým v Čechách je ponechaný priestor na úpravu prostredníctvom podzákonných právnych predpisov.

Česká úprava je výhodnejšia najmä z hľadiska rýchlosti, operatívnosti, špecializácie a pružnosti, keďže orgán ktorý vyhlášku vydal je oprávnený ju kedykoľvek zmeniť alebo zrušiť. Pri zákone je možnosť zmeny menšia, prípadne časovo omnoho náročnejšia.

Posledná novela slovenského banského zákona priniesla aj zmenu, resp. zjednodušenie administratívy v prípade konania o zrušenie dobývacieho priestoru, ak sa konanie začalo na podnet OBÚ (§ 28 ods. 11 b.z.). Stanoviská, rozhodnutia a iné doklady podľa § 28 ods. 1 písm. a) až c) b.z. už organizácia nie je povinná predložiť, čím dôjde k zjednodušeniu konania. OBÚ už aj tak má k dispozícii tieto náležitosti, keďže boli nevyhnutné k určaniu dobývacieho priestoru.

Ako som už spomínala, tak dobývanie vyhradených nerastov vo Francúzsku je možné len na základe koncesie alebo priamo štátom. Dobývací priestor je podľa francúzskej úpravy stanovený v koncesii (čl. 25 CMin). Tá je udeľovaná dekrétom Štátnej rady po vykonaní verejného šetrenia. Zákon podmieňuje udelenie koncesie na technické a finančné schopnosti nevyhnutné na vykonanie prieskumu a na splnenie stanovených podmienok. V právnej úprave Čiech a Slovenska nie je určenie dobývacieho priestoru podmienené týmito technickými a finančnými schopnosťami banskej organizácie. Zákon taktiež stanovuje, že koncesia môže byť udelená spoločne aj viacerým spoločnostiam (čl. 27 CMin), čo sa v slovenskom a českom banskom zákone tiež nenachádza.

Koncesia vo Francúzsku je udeľovaná len na dobu určitú, ktorá je uvedená v rozhodnutí (maximálne na dobu 50 rokov). Jej platnosť môže byť predĺžená maximálne o dobu 25 rokov. V prípade, že v rozhodnutí o koncesii nie je uvedená dĺžka jej platnosti, tak koncesia zo zákona vyprší 31. decembra 2018. Potom ju bude možné predĺžiť vždy o ďalších 25 rokov (čl. 29 CMin). Dobývacie priestory v Čechách a na Slovensku sú udeľované bez časového obmedzenia.

Ako som už uviedla, tak francúzsky štát je zo zákona oprávnený dobývať nerasty. Dobývať môže priamo sám (správa je vykonávaná prostredníctvom príslušného správneho orgánu) alebo za pomoci inej osoby, ale na jeho účet. Ak nemôže využiť ani jednu z týchto možností, tak môže rozhodnúť o uvoľnení ložiska a umožniť tak dobývanie na základe koncesie, ktorá bude udelená

dekrétom štátnej rady (čl. 64 CMin). Štát je povinný dodržiavať všetky podmienky a plniť stanovené povinnosti, tak ako aj iný koncesionári (čl. 66 CMin).

#### **4. 1. 4 Prevod oprávnenia z dobývacieho priestoru a výberové konanie**

Zmena vlastníkov dobývacích práv je charakteristická pre dnešný rozvoj podnikateľských aktivít. V oblasti banského práva je táto zmena sťažená tým, že zmena oprávneného subjektu je spojená s nutnosťou zmeny držiteľa dobývacieho priestoru. Oprávnenie držiteľa dobývacieho priestoru je voľne zmluvne prevoditeľné, podmienené len predchádzajúcim súhlasom banského úradu, ktorý je vydávaný v súlade s § 27 ods. 7 h.z. Konanie o udelení tohoto súhlasu sa riadi predpisom o správnom konaní (zákon č. 500/2004 Sb.). Najčastejšie sa zahajuje na žiadosť prevádzateľa, teda osoby, ktorá je vlastníkom dobývacieho oprávnenia, a ktorá má právo s ním disponovať. Účastníkom je aj osoba, ktorá má záujem stať sa držiteľom tohto oprávnenia. OBÚ pri vydávaní súhlasu skúma oprávnenie prevádzateľa a spôsobilosť nadobúdateľa. Už pri podaní návrhu musí byť zrejmé, že prevádzateľ, ako aj nadobúdateľ spĺňa podmienky stanovené banským zákonom, obchodným zákonníkom prípadne inými právnymi predpismi. Z návrhu musí byť jasné, že nadobúdateľ sa stane právnym nástupcom, ktorý prevezme všetky práva a povinnosti vo vzťahu k banskej činnosti, hlavne v oblasti rekultivácie, sanácie, náhrady banských škôd, úhrad za dobývací priestor a iné<sup>43</sup>. Banská organizácia, ktorá prevádza banský priestor je povinná predložiť banskému úradu rovnopis zmluvy o prevode, na základe ktorej, OBÚ nástupníckej organizácii dobývací priestor zaeviduje. Po zmene je nástupnícka organizácia vlastníkom oprávnenia k dobývaciemu priestoru, ale dobýjať môže len v prípade, že má povolenie banskej činnosti. Banská organizácia je povinná zažiadať o toto povolenie do 3 rokov od udelenia oprávnenia k dobývaciemu priestoru, inak mu môže byť po uplynutí lehoty OBÚ odňaté (§ 24 ods.11 h.z.).

<sup>43</sup> Makarius R., České horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 50.



Čo sa týka oblasti prevodu oprávnenia k dobývaciemu priestoru na Slovensku, tak aj táto bola dotknutá poslednou novelou banského zákona (zákon č. 219/2007 Z.z.). Celá táto novoprijatá úprava sa v českom banskom zákone nenachádza. Nová úprava pozná dva spôsoby prevodu oprávnenia k dobývaciemu priestoru, a to buď zmluvný alebo na základe výberového konania. Zmluvný prevod je založený na rovnakom princípe ako v Čechách, a to na základe predchádzajúceho súhlasného rozhodnutia OBÚ. Návrh zmluvy o prevode musí obsahovať okrem povinných všeobecných náležitostí aj ďalšie, ktoré sú vymenované v § 27 ods. 8 b.z. (ako napríklad zaplatenie úhrad za dobývací priestor, úhrad za vydobytý nerast ku dňu prevodu dobývacieho priestoru, povinnosť organizácie, na ktorú sa dobývací priestor prevádza uskutočniť likvidáciu hlavných banských diel a lomov a rekultiváciu pozemkov). Organizácii, ktorá vlastní oprávnenie k dobývaniu toto právo zanikne, ak nezačne výhradné ložisko dobývať v stanovenej lehote, dobývanie preruší na dobu dlhšiu ako 3 roky alebo nesplní podmienky, ku ktorým sa zmluvne zaviazala (§ 27 ods. 13 b.z.). Ak organizácii zanikne oprávnenie k dobývaciemu priestoru, tak OBÚ začne konanie o jeho prevode na inú organizáciu prostredníctvom výberového konania, čo je druhý spôsob prevodu dobývacieho priestoru. Ide o úplne novú úpravu, ktorá stanovuje postup OBÚ pri výberovom konaní (§27a b.z.). V 2 až 6 odstavci sa nachádzajú základné údaje potrebné pre výberové konanie, ktoré sa uverejňujú v Úradnom vestníku Európskej únie a v Obchodnom vestníku. Na konanie sa primerane použijú ustanovenia § 24, napríklad čo sa týka komisie, jej členov a vyhodnocovania návrhov. Po ich vyhodnotení, OBÚ oznámi úspešnej organizácii výsledok konania. Po uplynutí lehoty na podanie sťažností, prevedie OBÚ do 30 dní dobývací priestor na príslušnú organizáciu a vykoná zápis do evidencie. Odstavec 8 a 9 upravuje postup v situácii, ak sa do výberového konania neprihlásila ani jedna banská organizácia, alebo ak komisia nedoporučila ani jeden návrh. OBÚ je v tomto prípade povinný vyhlásiť nové výberové konanie, a ak ani to nebude úspešné, OBÚ zahájí z vlastného podnetu konanie na zrušenie dobývacieho priestoru. Ide o novú úpravu, ktorá ešte nie je v praxi overená, ale už dnes je patrične kritizovaná. Napríklad podľa D. Čellára je „*znenie tohto ustanovenia, ako aj § 24 b.z. je výrazne ovplyvnené konaním záujmových združení*

a podnikateľov v procese prípravy novely BZ a výsledkom je znenie, ktoré v praxi bude veľmi diskutabilné a ťažko realizovateľné<sup>44</sup>. V českom banskom zákone sa úprava výberového konania nenachádza, a je na OBÚ, aby zvážil a určil najvhodnejšieho uchádzača pre určenie dobývacieho priestoru, ktorý sa uvoľnil.

Vo Francúzsku, dekrét Štátnej rady stanoví podmienky, podľa ktorých sa môže koncesionár úplne alebo čiastočne vzdať koncesie, ktorá mu bola udelená.

#### **4. 1. 5 Zhrnutie**

Táto kapitola je venovaná dobývaniu nerastného bohatstva, ktoré je základným cieľom banských organizácií, keďže naplňa jeho hospodársku funkciu.

K tomu, aby banská organizácia mohla dobývať nerastné bohatstvo je nevyhnutné, aby jej bol určený dobývací priestor. Ide o komplikovaný, administratívne a časovo náročný proces, ktorý sa začína predchádzajúcim súhlasom MŽP ČR. Práve ako úvahu de lege ferenda by bolo vhodné zvážiť potrebnosť tohto predchádzajúceho súhlasu, ktorý nemá v zákone, a ani v praxi zvláštne opodstatnenie. Slovenská, a ani francúzska úprava neobsahuje žiadnu takúto podmienku a proces stanovenia dobývacieho priestoru sa začína až podaním návrhu na určenie dobývacieho priestoru.

Inštitút prednostného práva sa nachádza vo všetkých troch právnych úpravách. Tá slovenská prešla v roku 2007 veľkou zmenou, ktorá zosúladiť slovenskú právnu úpravu s požiadavkami práva Európskeho spoločenstva. Slovenský banský poriadok upravuje rôzne situácie, ktoré môžu nastať v rámci prednostného práva, resp. jeho neuplatnenia. Podrobne upravuje a stanovuje povinnosti banských orgánov, ako povinnosť uverejnenia výberového konania, zriadenia odbornej komisie, stanovuje povinnosti členov komisie, spôsob vyhodnocovania jednotlivých ponúk. Dá sa povedať, že ide o komplexnú úpravu celej problematiky výberového konania na určenie dobývacieho priestoru. Ako

<sup>44</sup> Dušan Čellár (predseda OBÚ v Košiciach), Novela banského zákona a jej aplikácia v praxi, Seminár slovenskej baníckej spoločnosti pri OBÚ v Košiciach, 2007.

som už spomínala, táto úprava v českom banskom zákone chýba, a preto by bolo potrebné túto nezrovnalosť čo najrýchlejšie odstrániť.

Dobývací priestor je presne vymedzený priestor, v ktorom je banská organizácia oprávnená dobývať. Úprava dobývacieho priestoru je rovnaká v českom aj slovenskom banskom zákone. Odlišná je francúzska, kde je tento dobývací priestor určovaný v rozhodnutí o udelení koncesie banskej organizácii Štátnou radou.

Samotné konanie na určenie dobývacieho priestoru môže byť zahájené na návrh OBÚ alebo banskej organizácie. Slovenská úprava rozšírila túto možnosť aj na obec, na ktorej území sa dobývací priestor nachádza. Ide o zmenu, ktorú priniesla posledná novela banského zákona na Slovensku, a ktorá reflektuje na požiadavku obcí podieľať sa na rozhodovaní vo veciach, ktoré sa dotýkajú jej územia. Návrh musí obsahovať rôzne náležitosti stanovené zákonom, ale aj vyhláškou. Ide o rozličné doklady, povolenia a rozhodnutia. OBÚ má počas tohto konania rôzne povinnosti, ako napríklad oznámiť zahájenie konania dotknutým orgánom a všetkým účastníkom. OBÚ posudzuje návrh z hľadiska jeho súladu s rozhodnutím o stanovení chráneného ložiskového územia, ako aj jeho súlad s inými podmienkami a požiadavkami stanovenými zvláštnymi zákonmi.

Určením dobývacieho priestoru vzniká organizácii právo dobývať, ktoré však môže vykonávať, až keď jej bude vydané povolenie banskej činnosti. Český banský zákon za určitých okolností dovoľuje spojiť tieto dve konania. Slovenský banský zákon túto možnosť nepripúšťa. Práve týmto smerom by sa mohli uberať ďalšie legislatívne návrhy, ktorých cieľom by bolo vylepšenie a zrýchlenie administratívnych procesov OBÚ.

Iba francúzska úprava podmieňuje udelenie koncesie, ktorá zahŕňa aj určenie dobývacieho priestoru, technickým a finančným zázemím. Je to oprávnená podmienka, pretože začiatok ťažby je finančne aj technicky náročný. Štátna rada si tým zabezpečuje solventnosť a odbornú zdatnosť spoločností, ktorým koncesiu udelí. OBÚ v Čechách a na Slovensku tento predpoklad neskúmajú, a preto sa môže stať, že spoločnosť, ktorej bol určený dobývací priestor nebude dostatočne zabezpečená.

Francúzska úprava je výnimočná aj tým, že koncesia je udeľovaná len na dobu určitú, ktorú je však možné predĺžiť. Na Slovensku a v Čechách je dobývacie priestor určený na dobu neurčitú a trvá, kým banská organizácia splní všetky podmienky stanovené zákonom.

Možnosťou zmeny vlastníkov dobývacích práv, sa aj banská oblasť priblížila k podnikaniu. V tejto oblasti však ide o háklivú a problematickú tému. Banské podnikanie vyžaduje mimoriadne odborné znalosti, a preto sú podmienky prevodu týchto práv podmienené splnením mnohých náležitostí. Dôležité je, že nadobúdateľ dobývacieho priestoru sa musí zaviazat', že preberá všetky práva a povinnosti (sanáciu, rekultiváciu, náhradu banských škôd atď.). Slovenský banský zákon navyše upravuje aj výberové konanie, v prípade uvoľneného dobývacieho priestoru. V Čechách je riešenie tohto problému ponechané na jednotlivých OBÚ. Výberové konanie by malo poskytnúť väčšiu prehľadnosť pri udeľovaní dobývacích priestorov, ale ako som už uviedla, tak na Slovensku je táto úprava silne kritizovaná.

Získanie oprávnenia k dobývaniu je dôležitý a zdĺhavý proces. Je tvorený jednotlivými štádiami, z ktorých má každé svoje špecifikum a význam. Posledným zo spomínaných je získanie samotného oprávnenia k dobývaniu. K tomu, aby ho banská organizácia mohla využívať musí získať ešte povolenie banskej činnosti, ktorému sa budem venovať v nasledujúcej kapitole.

#### **4.2 Povoľovanie banskej činnosti**

Ako už bolo skôr spomenuté, tak určením dobývacieho priestoru vzniká oprávnenie k dobývaniu vyhradeného nerastu. K tomu aby ho mohla organizácia vykonávať je potreba povolenia banskej činnosti, ktoré vydáva OBÚ príslušný podľa polohy ložiska. Priebeh konania o povolenie banskej činnosti upravuje zákon o banskej činnosti, ktorý zmocnil ČBÚ aby určil podrobnosti všeobecne záväzným právnym predpisom<sup>45</sup>. Tým je vyhláška č. 104/1988 Sb. o hospodárnom využívaní výhradných ložísk, o povoľovaní a ohlasovaní banskej

<sup>45</sup> Makarius R., České horní právo, díl I., Montanex, Ostrava 1999, str. 84.

činnosti a ohlasovaní činnosti vykonávaných bankským spôsobom. V samotnom zákone ani vyhláške nie je definovaný pojem banskej činnosti, ale sú vymenované činnosti, ktoré sú za ňu považované (§ 2 z.h.č.). A sú to:

- a) vyhľadávanie a prieskum ložiska vyhradeného nerastu,
- b) otváranka, príprava a dobývanie výhradných ložísk,
- c) zriaďovanie, zabezpečovanie a likvidácia bankských diel a lomov,
- d) úprava a zušľacht'ovanie nerastov vykonávané v súvislosti s ich dobývaním,
- e) zriaďovanie a prevádzka odvalov, výsypiek a odkalísk pri činnostiach uvedených v písmenách a) až d),
- f) osobitné zásahy do zemskej kôry,
- g) zabezpečovanie a likvidácia starých bankských diel,
- h) záchranná bankská služba,
- i) banké meračské činnosti.

Ku všetkým týmto činnostiam je nevyhnutné mať povolenie OBÚ. Žiadosť o povolenie banskej činnosti predkladá banká organizácia OBÚ najneskôr 3 mesiace pred začiatkom prác. K žiadosti je nevyhnutné priložiť aj dokumentáciu vymenovanú v § 6 ods. 3 vyhlášky ČBÚ 104/1988 Sb., ako napríklad doklad o vyriešení stretu záujmov. Ak žiadosť neobsahuje všetky nevyhnutné dokumenty alebo neposkytuje potrebný podklad k vydaniu povolenia, tak OBÚ vyzve bankú organizáciu, aby žiadosť v stanovenej lehote doplnila prípadne dala do súladu s rozhodnutím (§ 17 ods. 3 z. h. č.). Ak žiadosť nebude doplnená v stanovenej lehote OBÚ konanie zastaví, v opačnom prípade do 2 mesiacov od podania / doplnenia vydá rozhodnutie o žiadosti.

Banská činnosť negatívne vplyva na životné prostredie, a preto právna úprava vyžaduje od organizácie jeho ochranu, a to napríklad prostredníctvom predloženia dokladov o zaistení ochrany právom chránených záujmov a stanoviska o zhodnotení vplyvu banskej činnosti na povrchu, už pri podaní žiadosti o povolenie banskej činnosti (§ 6 ods. 3 písm. c) vyhlášky č. 104/1988 Sb.). Účelom zákona je nielen chrániť životné prostredie, ale aj predchádzať

prípadným škodám, ku ktorým by mohlo dôjsť obmedzovaním alebo zakázaním prevádzky už realizovaných stavieb, technológií a činností. Stanovisko o zhodnotení vplyvu banskej činnosti na povrchu vydáva príslušný úrad podľa zákona č. 100/2001 Sb. a zahrňuje hlavne:

- 1, zaistenie, popis a hodnotenie predpokladaných priamych a nepriamych vplyvov stavby, činnosti alebo technológie na:
  - a, klimatické pomery, ovzdušie, povrchové a podzemné vody, pôdu, horninové prostredie, spôsob využívania krajiny, chránené územie, rastlinstvo, živočíšstvo, funkčnosť a stabilitu ekosystému,
  - b, využívanie prírodných zdrojov,
  - c, kultúrne pamiatky a hmotný majetok,
  - d, životné prostredie v obciach a mestách a na verejné zdravie,
- 2, porovnanie navrhnutých variant a výber najvhodnejšej,
- 3, navrhnutie opatrení a podmienok, ktoré vylúčia alebo znížia nepriaznivé vplyvy,
- 4, hodnotenie dôsledkov, v prípade že nedojde k vyhotoveniu stavby, vykonaniu činnosti alebo postaveniu technológie.

Takto vypracované stanovisko je podkladom pre vypracovanie dokumentácie a vydanie rozhodnutia. Príslušný úrad poskytne stanovisko oznamovateľovi, dotknutým orgánom štátnej správy, ako aj dotknutým územnosprávnym celkom. Povinné je aj zverejnenie na internete. Účelom tohto zložitého administratívneho procesu je včasné posúdenie investičného plánu z hľadiska budúceho vplyvu na životné prostredie a na iné verejné záujmy, ako je predchádzanie v budúcnosti možných stretov záujmov.

Okruh účastníkov jednania je uvedený v §18 ods. 1 a sú nimi: žiadateľ, investor, vlastník banského diela a občania, ktorých práva a právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť povolením dotknuté a obec, v ktorej obvode má byť banícka činnosť vykonávaná.

Konanie OBÚ musí byť spojené aj s miestnym šetrením, pri ktorom sa zisťuje situácia priamo na mieste. Musia byť o ňom upovedomení všetci účastníci,

ako aj dotknuté orgány štátnej správy, a to najneskôr 10 dní pred konaním ústneho jednania, prípadne miestneho šetrenia. Súčasne v záujme rýchlosti jednania OBÚ upovedomí účastníkov a dotknuté štátne orgány o možnosti podania námietok a stanovísk až do doby konania. Na námietky podané neskôr nebude pri vydávaní rozhodnutia prihliadnuté, avšak v prípade, že niektorý orgán štátnej správy potrebuje na posúdenie otázky dlhšiu dobu, bude mu OBÚ predĺžená (§ 18 ods. 3 z.h.č.).

Konanie OBÚ je podkladom pre vydanie povolenia banskej činnosti. Toto rozhodnutie je záväzné aj pre ďalších právnych nástupcov účastníkov konania (§ 18a z. h. č.).

Za banskú činnosť podľa slovenskej úpravy považujeme aj sprístupňovanie banských diel pre múzejné účely, ako aj práce na ich udržiavaní v bezpečnom stave. Čiže pojem banskej činnosti zastrešuje aj iné aktivity ako v Čechách, kde pod ňu navyše spadá záchranná banská služba a banská meračská činnosť.

Slovenský zákon o banskej činnosti ďalej obsahuje ustanovenia, ktoré upravujú výkon banskej činnosti bez povolenia, resp. nemožnosť výkonu počas doby stanovenej v povolení. V českom zákone o výkone banskej činnosti sa dané ustanovenia nenachádzajú. Slovenský zákon výslovne stanovuje, že organizácia nemôže vykonávať banskú činnosť bez tohto povolenia. V prípade, že OBÚ zisti výkon banskej činnosti bez platného povolenia, tak ju rozhodnutím zastaví. Odvolanie proti tomuto rozhodnutiu nemá odkladný účinok, takže musí dôjsť k zastaveniu banskej činnosti (§ 17 ods. 6 a 7 z.b.č.). V odstavci č. 8 je umožnené organizácii podať žiadosť o predĺženie doby platnosti rozhodnutia v prípade, že nemohla vykonávať plánované práce a povolenie jej bolo udelené na dobu určitú. Táto žiadosť musí byť podaná minimálne 3 mesiace pred uplynutím pôvodnej lehoty.

V Českom zákonníku táto úprava chýba, ako aj § 18 ods. 4 z.b.č., ktorý zjednodušuje postup pri miestnej obhliadke, ktorá sa vykonáva v priebehu konania. Tá stanovuje, že OBÚ neoznamuje konanie miestnej obhliadky tým účastníkom, ktorých práva a právom chránené záujmy už boli vyriešené

v priebehu predchádzajúcich štádií rozhodovania OBÚ (napr. určenie chráneného ložiskového územia alebo dobývacieho priestoru), alebo súčasťou dokumentácie k žiadosti o povolenie banskej činnosti je doklad o vyriešení stretov záujmov. V Čechách by bola táto úprava navyše, keďže § 6 ods. 3 písm. a) vyhlášky č. 104/1988 Sb. stanovuje, že doklady o vyriešení stretu záujmov sú povinnou súčasťou žiadosti o povolenie banskej činnosti v prípade, že sú touto činnosťou ohrozené objekty a záujmy chránené podľa zvláštnych právnych predpisov.

Ustanovenia francúzskeho banského zákona sa použijú len na povolenie banskej činnosti, ktoré bolo platné už pred účinnosťou zákona z 15 júla 1994, resp. o ktoré už bolo požiadané. Povolenie banskej činnosti je udelené výnosom príslušného ministra, potom čo bolo vykonané verejné šetrenie a bol vyjadrený súhlas generálnej banskej rady. Ide o rozhodnutie na úrovni ministerstva, kým v Čechách a na Slovensku ide o rozhodnutie OBÚ (čl. 50 a 51 CMin).

Aj u tohto inštitútu, tak ako pri určení dobývacieho priestoru existuje časové obmedzenie, ktoré sa v českej a slovenskej úprave nenachádza. Povolenie banskej činnosti je vo Francúzsku udelené maximálne na dobu 5 rokov od momentu jeho uverejnenia v Úradnom liste. Môže byť predĺžené vždy maximálne o dobu 5 rokov (čl. 53 CMin).

#### **4. 2. 1 Zhrnutie**

Získanie povolenia banskej činnosti je jednou z podmienok dobývania. Toto povolenie je udeľované OBÚ na základe ustanovení zákona o banskej činnosti. Samotný zákon nedefinuje čo je banskou činnosťou, ale len vymenúva činnosti, ktoré za ňu považuje. Tento výpočet je v slovenskom rozšírený aj o sprístupňovanie banských diel pre múzejné účely, ako aj práce na ich udržiavaní v bezpečnom stave.

K žiadosti na získanie povolenia banskej činnosti je nevyhnutné predložiť rozsiahlu dokumentáciu, ktorá obsahuje aj stanovisko o zhodnotení vplyvu banskej činnosti na povrchu, aby sa predišlo možným ujmom na životnom



prostredí a na iných hodnotách chránených zákonom. Konanie je spravidla spojené aj s miestnym šetrením, čo umožňuje na mieste preskúmať situáciu, a posúdiť tak zblízka vplyv banskej činnosti na okolie.

Slovenský zákon o banskej činnosti obsahuje ďalej ustanovenia, podľa ktorých je zakázané vykonávať banskú činnosť bez povolenia. Tento zákon uľahčuje aj postup OBÚ pri stanovovaní miestnej obhliadky. OBÚ neoznamuje jej konanie účastníkom, ktorých práva a oprávnené záujmy už boli vyriešené, napríklad pri určovaní dobývacieho priestoru.

Vo francúzskej úprave je zase zvláštnosťou stanovenie maximálnej doby platnosti tohto povolenia, ktorá je vydávané na ministerskej úrovni. Za zmienku stojí aj skutočnosť, že úprava banského povolenia, ktorá sa nachádza vo francúzskom banskom zákone sa vzťahuje len na povolenia vydané pred 15. júlom 1994. Po tomto dátume je už banské povolenie zahrnuté v koncesii.

Určenie dobývacieho priestoru a získanie povolenia banskej činnosti tvorí základ oprávnenia na dobývanie. Toto oprávnenie, však v sebe obsahuje mnohé zvláštne práva a povinnosti, ktoré budú bližšie ozrejmene v nasledujúcej časti.

#### **4.3 Ostatné oprávnenia a povinnosti banskej organizácie pri dobývaní**

K výkonu dobývacieho práva viaže banský zákon aj iné oprávnenia a povinnosti patriace banskej organizácii. Medzi jej povinnosti patrí:

- zaistenie sanácie a rekultivácie pozemkov dotknutých ťažbou
- zaistenie likvidácie hlavných banských diel a lomov
- povinnosť vytvárať finančnú rezervu.

Medzi jej oprávnenia patrí možnosť zriaďovania stavieb a prevádzkových zariadení v dobývacom priestore, a v prípade potreby aj mimo neho, ako aj nadobúdať nehnuteľnosti/práva k nim na základe vyvlastnenia.

### **4. 3. 1 Oprávnenia banskej organizácie**

Ako som už spomínala tak banská organizácia má pri dobývaní ložiska pomerne rozsiahle oprávnenia. Podľa § 31 ods. 4 písm. a) h.z. môže organizácia zriaďovať v hraniciach dobývacieho priestoru (a ak je to nevyhnutné tak aj mimo neho) stavby a prevádzkové zariadenia pre účely dobývania vyhradeného nerastu, pre jeho úpravu, zušľachtovanie alebo dopravu potrebných zariadení a hmôt.

Výkonu banskej činnosti napomáha aj § 31 ods. 4 písm. b) h.z., vďaka ktorému môže banská organizácia pre účely dobývania nadobúdať nehnuteľnosti alebo práva k nim na základe rozhodnutia o vyvlastnení, prípadne zriadením užívacieho práva. Toto ustanovenie je však len hmotno-právnej povahy a odkazuje na všeobecný zákon o vyvlastnení<sup>46</sup>. Organizácia si môže podľa banského zákona uplatniť len nárok na vyvlastnenie, pričom samotné vyvlastňovacie konanie sa bude konať podľa už spomínaného vyvlastňovacieho zákona. Toto ustanovenie vzniklo v období, keď jedine štátne organizácie boli oprávnené dobývať. V dnešnej dobe sa len málokedy dá stotožniť podnikateľský zámer s verejným záujmom, ktorý je podmienkou vyvlastnenia. Môže k nemu dôjsť len v krajných prípadoch a pri splnení ďalších zákonných podmienok (§ 3 a n. zákona č. 184/2006 Sb.), keďže vlastnícke právo je ústavne chráneným právom.

Slovenská úprava rozšírila možnosť zriaďovania stavieb a prevádzkových zariadení potrebných aj pre činnosti vykonávané v súvislosti s dobývaním výhradného ložiska. Týmto došlo k upresneniu účelu dobývania v súlade so zákonom o banskej činnosti podľa § 2 d) a e), a to o činnosti, ktoré sa povolujú v rámci dobývania.

Čo sa týka vyvlastnenia, tak úprava v banskom zákone je identická, až na to, že na procesný postup pre vyvlastnenie sa potenciálne využije Stavený zákon č. 50/1976 Z.z., ktorý túto problematiku pôvodne upravoval aj v Čechách, kde je už teraz v platnosti nová úprava.

<sup>46</sup> Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění).

Francúzsky zákon taktiež upravuje prípady, kedy môže banská organizácia využívať aj pozemok mimo stanoveného dobývacieho priestoru. Podmienkou takéhoto využitia je verejný záujem. Rozhodnutím, ktoré založí takéto obmedzenie je výnos prefekta. Na jeho základe je organizácia oprávnená postaviť šachty a štóly, ktoré uľahčia odvetrávanie a odvodňovanie a všetky diela slúžiace na prepravu vydobytého nerastu a odpadu (čl. 71 CMin). Francúzsky zákon konkrétne vymenúva stavby, ktoré môžu obmedzovať vlastníkov pozemkov. Česká a slovenská úprava obsahujú len všeobecné stanovenie tohto obmedzenia, ktoré sa môže prispôbiť potrebe v konkrétnom dobývacom priestore. Tieto práce je povinná vykonať banská organizácia, ale na základe vlastného požiadania to môže byť aj vlastník, ktorému je v tomto prípade stanovená lehota (čl. 71 ods. 3 CMin). Tieto obmedzenia majú povahu vecného bremena, ktoré spočíva buď v zabratí pozemku alebo v práve priechodu.

Výnos prefekta je až krajným riešením, ktoré sa použije v prípade, že nedošlo k zhode medzi vlastníkom pozemku a dobyvateľom. Dobyvateľ je povinný odškodniť vlastníka pozemku za užívanie jeho pozemku a za obmedzenia, ktoré mu to spôsobuje (čl. 72 CMin). Český a slovenský banský zákon neviažu na možnosť využívania cudzieho pozemku podmienku zaplatenia finančnej náhrady.

Zaujímavá je aj úprava, podľa ktorej je vlastník pozemku oprávnený požadovať odkúpenie svojho pozemku (buď celku alebo jeho časti) banskou organizáciou v prípade, že jeho obmedzenie bude trvať viac ako 1 rok alebo pozemok už nebude vhodný na bežné užívanie ( čl. 71-1 CMin). Vlastník pozemku môže taktiež žiadať vyvlastnenie pozemku, ak pozemok nebude viac vhodný na bežné užívanie. Táto úprava, ktorá chráni vlastníka pozemku nie je zahrnutá v našich banských zákonoch.

Všetky tri zákonníky umožňujú vyvlastnenie nehnuteľností. Vo Francúzsku je to na žiadosť držiteľa koncesie, ak je to nevyhnutné k prevádzke bane. Opäť je to podmienené verejným záujmom (čl. 73 CMin).

Ustanovenia francúzskeho banského zákona na jednej strane umožňujú široké využívanie pozemku banskej spoločnosti, ale na druhej strane poskytujú dostatočnú ochranu práv vlastníkovi pozemku.

### 4. 3. 2 Úhrady

Povinnosť úhrad bola do českého právneho poriadku zaradená až novelou banského zákona (zákonom č. 541/1991 Sb.), ktorý do neho zapracoval dva nové inštitúty, a to úhradu z dobývacieho priestoru (§ 32a ods. 1 h.z.) a úhradu z vydobytých vyhradených nerastov (§32a ods. 2 h.z.).

Úhradu z dobývacieho priestoru je banská organizácia povinná platiť vlastníčkovi ložiska vyhradeného nerastu - štátu, ktorý mu umožnil ťažbu. Organizácia je povinná zaplatiť ročnú úhradu za každý započatý hektár na účet príslušného banského úradu (§ 32a ods. 1 h.z.). Výšku úhrady stanoví vláda nariadením (vyhláška MH ČR č. 617/1992)<sup>47</sup> v rozmedzí od 100 Kč do 1 000 Kč za hektár, so zreteľom na stupeň ochrany životného prostredia, na činnosť vykonávanú v dobývacom priestore a jej dopad na životné prostredie. Tento výnos z úhrad však netvorí súčasť štátneho rozpočtu, ale štát ho prenecháva obci, na ktorej území sa dobývací priestor nachádza. V prípade, že sa nachádza na území viacerých obcí je tento poplatok rozdelený podľa pomernej časti dobývacieho priestoru a územia obce.

Povinnosť organizácie zaplatiť úhradu z vydobytého nerastu na výhradnom ložisku vzniká z tých nerastov, pre ktoré bol stanovený dobývací priestor (§ 32a ods. 2 h.z.). Táto úhrada je platená na účet OBÚ. Jej výška činí maximálne 10 % z tržnej ceny vydobytého nerastu, pričom je rozhodná priemerná tržná cena v roku, v ktorom bol nerast vydobytý. Percentuálna sadzba pre jednotlivé nerasty je stanovená už v spomínanej vyhláške MH ČR č. 617/1992 Sb. Z výnosu úhrady pripadá štátu len 25 %, ktoré majú byť použité na náhradu škôd spôsobených banskou činnosťou na životnom prostredí. Ostávajúcich 75 % prevedie OBÚ na účet obce, v ktorej území sa dobývací priestor nachádza (§ 32a ods. 4 h.z.).

Platobná povinnosť oboch úhrad vzniká kalendárnym rokom nasledujúcim po roku, v ktorom bol dobývací priestor stanovený a je splatná každý kalendárny

<sup>47</sup> Vyhláška č. 617/1992 ministerstva hospodárstvá České republiky o podrobnostech placení úhrad z dobývacích prostorů a z vydobytých vyhradených nerostů.

rok, v ktorom bol dobývací priestor v platnosti. V prípade, že organizácia nezaplatí stanovenú čiastku v určenom čase, je povinná zaplatiť za každý mesiac omeškania penále vo výške 0,1 % z výšky nedoplatku. Ak banská organizácia nezaplatí ani v náhradnej lehote, tak môže byť potrestaná aj odobratím oprávnenia k dobývaciemu priestoru.

Úhrady sú kompenzáciou štátu za to, že prenechal banským organizáciám právo nakladať s vydobytými výhradnými nerastami, ako aj ostávajú nástrojom štátu ako ovplyvniť štátnu surovinovú politiku. R. Makarius poznamenáva, že *“zavedenie úhrad zďaleka nespĺnilo svoj účel a môže sa stať vo svojej súčasnej podobe aj nežiadúcim nástrojom pre obmedzovanie ťažby určitých vyhradených nerastov”*<sup>48</sup>.

Slovenský banský zákon, na rozdiel od českého, pozná až tri druhy úhrad. Dve sú zhodné s českým banským zákonom. Treťou je úhrada za uskladňovanie plynu alebo kvapalín v prírodných hominových štruktúrach alebo v podzemných priestoroch (ďalej už len ako uskladňovanie plynov a kvapalín)(§ 32a ods. 3 b.z.).

Úhrada za dobývací priestor bola v roku 2001 zvýšená z pôvodných 5 000 Sk na 20 000 Sk, za každý aj načatý km<sup>2</sup> plochy dobývacieho priestoru. Ide o cenu nepomerne vyššiu ako v Čechách. Táto úhrada je na rozdiel od českej úpravy z 20 % príjmom štátneho rozpočtu a 80 % je príjmom obce.

Na rozdiel od českej úpravy je výška úhrady za nerasty vydobyté z výhradného ložiska stanovená v závislosti od druhu nerastu. Je to maximálne 20 % z trhovej ceny výrobkov vyrobených z vydobytých rádioaktívnych nerastov alebo z nerastov, z ktorých sa dá priemyselným spôsobom vyrobiť drahý kov. Sadzba z iných nerastov je maximálne 10 % z už spomínanej trhovej ceny (§ 32a ods. 2 b.z.). Úhrada za uskladňovanie plynov a kvapalín je maximálne 0,02 za uskladnenie/zatlačenie 1 m<sup>3</sup> plynu alebo kvapaliny (§ 32a ods. 3 b.z.). Príjmy z oboch týchto úhrad sú príjmom Environmentálneho fondu (§ 32a ods. 6 b.z.), ktorý bol založený zákonom č. 587/2004 Z.z. o Environmentálnom fonde. Tento fond slúži ako štátna podpora starostlivosti o životné prostredie a nie je priamo viazaný na štátny rozpočet. V Čechách slúži na náhradu škôd na životnom

<sup>48</sup> Makarius R., České horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 139.

prostredí len 25 % z týchto úhrad, čo nie je na rozsiahlu ťažbu, ktorá prebiehala a stále prebieha dostatočné. V prípade neskorej úhrady sú penále z omeškania 0,2 % z nedoplatku príslušnej úhrady, čo je o 0,1 % vyššie penále ako v Čechách (§ 32a ods.10 b.z).

Slovenský zákon obsahuje aj možnosť zníženia úhrad, splátok ako aj správu úhrad. V Českej právnej úprave baníctva sú tieto oblasti upravené v už spomínanej vyhláške.

Na rozdiel od slovenského a českého banského práva, vo francúzskom práve neexistuje úprava úhrad za dobývací priestor alebo vydobytý nerast. Jedinou výnimkou je úhrada za pevninskú ťažbu kvapalných a plyných uhľovodíkov. Výška tejto úhrady je závislá od objemu ročnej produkcie. Časť z úhrady je poukazovaná aj do národnej pokladne sociálneho zabezpečenia pre bane. Zákon stanovuje, že táto úhrada sa neplatí z morských ložísk (čl. 31 CMin).

#### **4. 3. 3 Sanácia a rekultivácia pozemkov**

Táto povinnosť je uložená § 31 ods. 5 h.z., podľa ktorého je banská organizácia povinná zabezpečiť sanáciu, (ktorá obsahuje aj rekultiváciu podľa zvláštnych zákonov)<sup>49</sup> všetkých pozemkov priamo dotknutých ťažbou. Za takýto pozemok budeme považovať taký, na ktorom sa prejaví napríklad poddolovanie zapríčinené ťažobnou činnosťou. Za nepriamy dosah sa považuje napríklad vplyv exhalácie, aj keď má pôvod v banskej činnosti. Škoda na pozemku môže mať ekologický, geomorfologický, ale aj estetický charakter<sup>50</sup>. Pri hodnotení, či ide o pozemok dotknutý ťažbou je potrebné posúdiť 2 otázky:

- 1, či došlo v dôsledku ťažby a s ňou súvisiacich činností k nejakej zmene na pozemku,
- 2, či znamená táto zmena nejakú ujmu na výške hodnoty pozemku.

<sup>49</sup> Zákon č. 334/1992 Sb., o ochrane zemědělského půdního fondu.

<sup>50</sup> Makarius R., České horní právo, díl I., Montanex, Ostrava 1999, str. 173.

Existencia priamej príčinnej súvislosti medzi banskou činnosťou a škodou vylučuje možnosť, že škoda mohla byť spôsobená aj inými faktormi. Pre povinnosť sanácie je postačujúce aj spolupôsobenie ťažby na negatívnych dôsledkoch. Banská organizácia môže byť oslobodená od tejto povinnosti, ak dokáže, že k škode došlo výlučne z iných príčin. Povinnosť sanácie a rekultivácie vzniká už počas ťažby na uvoľnených pozemkoch a trvá aj po jej úplnom ukončení. Za sanáciu a rekultiváciu sú považované všetky práce, ktoré je organizácia povinná vykonať k náprave škôd na krajine, ktoré vznikli v dôsledku ťažobnej činnosti. Príkladom sanácie môže byť zasypanie alebo vyplnenie prepadlín pre hlbinné bane. Povinnosť rekultivácie vyplýva pre banské spoločnosti aj z iných zákonov napríklad zo zákona č. 289/1995 Sb., tzv. lesný zákon, ktorý hovorí o výsadbe náhradnej zelene.

Do sanačných a rekultivačných prác nie je možné zahrnúť likvidáciu a zaistenie hlavného banského diela, aj keď u lomov je veľmi problematické určiť hranicu medzi likvidáciou lomu a sanačnými prácami.

Povinnosť sanácie a rekultivácie na uvoľnených pozemkoch počas ťažby nie je v slovenskom banskom zákone vôbec upravená. Ten hovorí iba o likvidácii a následnej rekultivácii poľnohospodárskej pôdy a lesných pozemkov v prípade ukončenia alebo trvalého zastavenia prevádzky v hlavnom banskom diele alebo lome. Táto úprava na Slovensku chýba, a bolo by vhodné ju doplniť do banského zákona, aby sa zabezpečila vyššia úroveň ochrany dotknutých pozemkov pred vplyvom banskej činnosti.

Francúzska úprava problematiku sanácie a následnej rekultivácie taktiež neobsahuje, ale na ochranu pozemkov slúžia rôzne ohlásenia a povolenia, ktoré banská organizácia potrebuje pri dobývaní.

#### **4. 3. 4 Rezerva finančných prostriedkov**

Finančnú rezervu tvoria finančné prostriedky, ktoré je organizácia povinná vytvárať pre vysporiadanie sa s banskými škodami (§ 37a ods. 1 h.z.), ako aj so sanáciou a rekultiváciou pozemkov dotknutých ťažbou (§ 31 ods. 6 h.z.). V tejto kapitole sa budem zaoberať finančnou rezervou určenou na sanáciu a rekultiváciu. Banská organizácia je povinná vytvárať túto rezervu až do konca životnosti bane alebo lomu. Zákon nerobí rozdiel medzi sanáciou vykonávanou priebežne na uvoľnených pozemkoch (vykonáva sa podľa plánu otvárk, prípravy a dobývania) a sanáciou po ukončení ťažby. Tvorba finančnej rezervy musí vychádzať zo znalosti konkrétneho ložiska, predpokladaného postupu ťažobných prác a vecných potrieb sanačných a rekultivačných prác<sup>51</sup>. Je na organizácii, aby už v žiadosti o povolenie banskej činnosti plánovala práce tak, aby čo najviac eliminovala negatívny účinok ťažby na krajinu prípadne, aby tieto práce umožňovali priebežnú sanáciu a rekultiváciu. Spôsob tvorby rezervy nie je v zákone upravený. Je ponechaný na výber banskej organizácii, ktorá ju môže vytvárať dvoma spôsobmi:

- prostredníctvom pevne stanovených ročných splátok, a to až do plánovanej výšky,
- v závislosti na výške ťažby podľa metódy merných nákladov na jednotku ťažby v rozsahu povolenej banskej činnosti.

Oba spôsoby, ako aj výška rezervy finančných prostriedkov musia byť schválené príslušným OBÚ, ktorý týmto zaručuje dostatok týchto finančných prostriedkov. V prípade zistenia nedostatočnej výšky rezervy môže OBÚ nariadiť jej navýšenie tak, aby spĺňala zákonom stanovený účel. Banská organizácia môže čerpať tieto peňažné prostriedky len na základe schválenej žiadosti OBÚ. Táto žiadosť musí byť doložená konkrétnymi projektmi sanačných a rekultivačných prác, tak aby bolo možné vykonať následnú vecnú aj finančnú kontrolu použitia financií pochádzajúcich z rezervného fondu.

Táto oblasť nie je pokrytá slovenským banským zákonom, čo je len na škodu. Nie je výnimkou, že po ukončení banskej činnosti nie sú finančné

<sup>51</sup> Makarius R., České horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 179.



prostriedky na sanáciu a rekultiváciu a tieto náklady musí hradiť štát. Takýchto nepoctivých podnikateľov je veľmi ťažko postihnúť, čo má neblahý vplyv na životné prostredie. Bolo by vhodné, ak by banské organizácie boli tak isto ako v Čechách, povinné vytvárať rezervu finančných prostriedkov, ktorá by sa využila na odstránenie spôsobených škôd.

Daná povinnosť sa nevyskytuje ani vo francúzskom banskom zákone, ale keďže táto povinnosť existuje pre lomy, je veľmi pravdepodobné, že sa bude vzťahovať aj na bane<sup>52</sup>.

#### **4. 3. 5 Likvidácia a zaistenie hlavných banských diel a lomov**

Ako som už uviedla, je potreba odlišovať sanačné a rekultivačné práce od likvidácie hlavných banských diel a lomov, resp. od zaistenia banských diel a lomov. Banské predpisy nariaďujú likvidáciu alebo zaistenie v prípade ukončenia ťažby alebo jej dlhodobého prerušenia, s cieľom predísť možným negatívnym následkom banskej činnosti. Pojem banského diela však nie je v celom zákone definovaný, ale s istotou môžeme povedať, že ide o podzemný priestor vytvorený ľudskou činnosťou. Z bansko-technického hľadiska ide najmä o jamy, štóly, vetracie vrty a komíny, ak ústia na povrch. Za hlavné banské dielo sa podľa § 10 ods. 8 z.h.č. pokladajú všetky banské diela, ktoré vyúsťujú na povrch a banské diela otvárajúce výhradné ložisko alebo jeho ucelenú časť.

Pred zastavením prevádzky hlavného banského diela alebo lomu je organizácia povinná vypracovať plán ich zaistenia alebo likvidácie. Tento plán posudzuje a schvaľuje OBÚ. Vyhláška ČBÚ č. 104/1988 Sb. v § 6 ods. 2 písm. d) určuje dokumenty, ktoré je banská organizácia povinná vyhotoviť a predložiť k tejto žiadosti. OBÚ môže nariadiť výkon zaisťovacích a likvidačných prác až do výšky finančnej rezervy organizácie.

Zaistenie je len dočasným stavom, počas ktorého nebude dochádzať k vykonávaniu ťažby<sup>53</sup>. Spolu so žiadosťou je organizácia povinná predložiť aj

<sup>52</sup> [Http://installationsclassees.ecologie.gouv.fr/Garanties-financieres.html](http://installationsclassees.ecologie.gouv.fr/Garanties-financieres.html).

plán zaistenia banských diel a lomov. Účelom opatrení je umožnenie obnovenia ťažby v budúcnosti. Zákon však neupravuje niektoré dôležité otázky. Napríklad v zákone chýba ustanovenie, ktoré by určovalo dôvody, pre ktoré je možné ťažobné práce prerušiť, a ani na akú dlhú dobu. Nie je isté či OBÚ má právomoc časovo obmedziť platnosť rozhodnutia o povolení zaistenia banského diela alebo lomu. Taktiež OBÚ nie je daná možnosť takúto žiadosť zamietnuť, a to najmä v prípade, keď organizácia predložila náležitú dokumentáciu (vyhláška ČBÚ č. 104/1988 Sb.). Práve týmto smerom by sa mohla uberať ďalšia legislatíva v tejto oblasti úpravy, ktorá by OBÚ dala širšiu právomoc pri schvaľovaní žiadostí na zaistenie banských diel a lomov.

Likvidácia hlavných banských diel a lomov je konečnou fázou ich existencie. Z pohľadu banského práva im je venovaná zvýšená pozornosť, pretože môžu predstavovať mimoriadne nebezpečenstvo pre osoby a majetok nachádzajúci sa na povrchu. Môže dojsť napríklad k pádu, zrúteniu sa ústia diela, vytvoreniu krátera na povrchu, výstupu plynov na povrch. Likvidácia hlavných banských diel sa riadi vyhláškou ČBÚ č. 52/1997 Sb., v ktorej sú stanovené nároky na zaistenie starostlivosti bezpečnosti zdravia pri práci a bezpečnosti prevádzky pri likvidácii hlavného banského diela, avšak táto vyhláška sa nevzťahuje na banské diela, ktoré vznikli pri povrchovom dobývaní.

Zriaďovanie, zaistovanie a likvidácia hlavných banských diel a lomov je považovaná za jeden z druhov banskej činnosti (§ 2 písm. c) z.h.č), a preto sa na ňu vzťahujú rovnaké pravidlá ako na povoľovanie banskej činnosti.

Právna úprava likvidácie hlavných banských diel a lomov na Slovensku prešla v roku 2007 taktiež rozsiahlou novelou. Nová úprava poskytuje možnosť následného využitia zlikvidovaných banských diel a lomov. Po roku 1990 došlo na Slovensku k oslabeniu pozície rudného baníctva a k mnohým chybám, ktoré mali nepriaznivý dopad na životné prostredie. Zlikvidovali sa mnohé banské diela a lomy, ktoré mohli slúžiť na iný účel, ako napríklad na výrobu elektrickej energie,

---

<sup>53</sup> Makarius R., Česká horní právo, díel I., Montanex, Ostrava 1999, str. 120.

skladovanie potravinových produktov alebo ako technicko-kultúrne pamiatky<sup>54</sup>. Nová úprava má predchádzať takýmto unáhleným rozhodnutiam.

V zákone sa táto nová úprava nachádza v § 31 ods. 4 – 8 b.z. a stanovuje postup pre ukončenie alebo trvalé zastavenie prevádzky hlavného banského diela. Banská organizácia je povinná vykonať jeho likvidáciu (podľa plánu na zabránenie, obmedzenie a likvidáciu environmentálnych záťaží, ktorý je povinná vypracovať organizácia, ktorá má určený dobývací priestor - § 32 ods. 1 b.z.) a uskutočniť rekultiváciu poľnohospodárskej pôdy a lesných pozemkov, dotknutých bankou činnosťou, ak nie je možné iné využitie alebo nemôže dôjsť k ohrozeniu alebo poškodeniu záujmov chránených osobitným predpisom. Slovenský banský zákon neukladá banským organizáciám povinnosť priebežnej sanácie a rekultivácie, tá nasleduje až pri konečnej likvidácii hlavného banského diela alebo lomu. Banská organizácia a vlastník pozemku, na ktorom je banské dielo alebo lom postavený sa podľa zákona môžu dohodnúť aj inak.

Zákon dáva možnosť využívať banské diela a lomy na iný účel, a to po dohode orgánov štátnej správy s orgánmi vyšších územnosprávnych celkov a s orgánmi na ochranu Pamiatkového fondu. Tieto orgány rozhodnú ako, a v akom rozsahu má banská organizácia vykonať likvidáciu banského diela. Konečnú likvidáciu diela využívaného na iný účel vykoná po ukončení ich využívania osoba, ktorá ich na základe dohody medzi orgánmi využívala. Návrh tejto novely pripravovalo Ministerstvo hospodárstva SR, ktoré má na starosti aj rozvoj turizmu na Slovensku, takže sa dá predpokladať, že práve staré banské diela a lomy budú slúžiť ako múzeá a skanzeny.

Česká úprava zatiaľ o takejto možnosti nehovorí, a do akej miery bude úspešná a používaná na Slovensku sa ešte pre krátkosť času nedá posúdiť. V konečnom dôsledku, však môže prispieť k väčšiemu záujmu verejnosti o banskú oblasť.

Francúzsky banský zákon upravuje ukončenie dobývacích prác v svojom 91 a 92 článku. Úprava používaná vo Francúzsku je podobná tej, ktorá je

---

<sup>54</sup> Čellár Dušan, *Novela banského zákona a jej aplikácia v praxi*, Seminár slovenskej baníckej spoločnosti pri OBÚ v Košiciach, 2007.

používaná v Čechách a aj na Slovensku. Taktiež je založená na oznamovacom princípe štátnemu orgánu. Organizácia je povinná uviesť opatrenia, ktoré chce vykonať na ochranu bezpečnosti, zdravia zamestnancov a verejnosti, životného prostredia. Ak navrhované opatrenia nie sú dostatočné, tak ich prefekt po dohode s obecnými radami dotknutých obcí doplní. Banská organizácia je povinná ich vykonať v stanovenej lehote, a ak táto nie je dodržaná, tak tieto práce vykoná správny orgán na náklady osoby povinnej. V prípade, že počas týchto prác dôjde k zisteniu možných zosuvov pôdy alebo únikov plynu, tak je prevádzkovateľ bane povinný zabezpečiť ich sledovanie a prevenciu. Táto povinnosť trvá až do vypršania koncesie a potom prechádza na štát. Prechod sa uskutoční až po vydaní potvrdenia prefektom o vykonaní opatrení súvisiacich s likvidáciou bane. Na štát musia byť prevedené všetky zariadenia slúžiace na prevenciu a sledovanie rizík, ako aj uhradené náklady na ich prevádzku počas 10 nasledujúcich rokov. Francúzsky zákon podrobne upravuje postup celej likvidácie banského diela, ako aj prechodu povinností z banskej organizácie na štát vrátane finančného vyrovnania. Česká a Slovenská úprava takúto možnosť neposkytuje.

#### **4. 3. 6 Zhrnutie**

Banská organizácia má pri dobývaní a pri jeho ukončení rôzne oprávnenia a povinnosti, ktoré sú viazané k jej činnosti.

Jej najdôležitejším oprávnením je možnosť zriaďovania stavieb a prevádzkových zariadení aj mimo určeného dobývacieho priestoru. Tieto stavby a zariadenia však musia slúžiť na dobývanie, úpravu, zušľachtovanie alebo dopravu výhradných nerastov. Slovenská úprava túto možnosť poskytuje všeobecne všetkým činnostiam vykonávaným v súvislosti s dobývaním. Bude závisieť od konkrétnej situácie, kedy bude takáto stavba alebo zariadenie OBÚ povolené. Francúzska úprava obsahuje oproti českej a slovenskej niekoľko rozdielov. Prvým je vymenovanie stavieb a zariadení, ktoré môže banská organizácia zriadiť. Zákon stanovuje aj povinnosť odškodnenia vlastníkov pozemkov, ktorých sa prípadné obmedzenie týka. Vlastníci pozemkov môžu za

určitých podmienok žiadať odkúpenie pozemkov, ako aj vyvlastnenie, čo je nepochybne zaujímavosťou francúzskeho zákona. Francúzska úprava takto poskytuje najväčšiu ochranu vlastníkom dotknutých pozemkov. Ochrana práv vlastníkov v Českom, a ani Slovenskom banskom zákone nie je riešená, čo je negatívne vnímané najmä zo strany verejnosti.

Ďalším oprávnením banskej organizácie je možnosť vyvlastnenia, pri ktorom dochádza k zásahu do ústavne zaručených práv. K tomuto postupu nie sú splnomocnené banské orgány, ale celý proces je vykonávaný podľa obecných ustanovení o vyvlastnení. Všetky porovnávané úpravy túto možnosť pripúšťajú v prípade, že ide o verejný záujem.

Prvou z povinností banskej organizácie, ktorým som sa venovala sú úhrady. Český zákon upravuje úhradu z dobývacieho priestoru a úhradu vydobytých vyhradených nerastov. Slovenský banský zákon rozšíril tieto úhrady ešte o úhradu za uskladňovanie plynov alebo kvapalín. Základy oboch úprav sú takmer rovnaké, ale existuje niekoľko rozdielov. Napríklad hodnota úhrady s dobývacieho priestoru je v Čechách stanovená od 100 Kč do 1000 Kč za hektár, na Slovensku je to 20 000 Sk za hektár. Rozdiel je aj v úhradách z vydobytého nerastu. V slovenskom banskom zákone pribudlo ustanovenie, ktoré vytvára dve percentuálne sadzby, a to 20 % z trhovej ceny pre výrobky zhotovené z vydobytých rádioaktívnych nerastov a z nerastov, z ktorých možno priemyselne vyrábať drahé kovy. Na ostatné nerasty sa naďalej vzťahuje 10 % sadzba. Práve výška týchto úhrad bola často kritizovaná ako neprimerane nízka. Na Slovensku došlo k ich zvýšeniu v roku 2007, takže sa ešte nedá povedať, či zvýšenie úhrad je dostatočné. Z týchto úhrad pripadá časť obciam, na ktorých území sa dobývací priestor nachádza. Istá percentuálna časť však pripadá aj štátu, a má slúžiť na odstránenie škôd spôsobených banskou činnosťou na životnom prostredí. Na Slovensku je na to vytvorený zvláštny environmentálny fond, ktorého prostriedky sú účelovo viazané. Francúzska úprava od banských spoločností nepožaduje žiadne úhrady s výnimkou úhrady za pevninskú ťažbu kvapalných a plyných uhľovodíkov.

Ďalšou povinnosťou banskej organizácie je sanácia a rekultivácia pozemkov dotknutých ťažbou. Jej cieľom je ochrana pozemkov priamo

dotknutých ťažbou pred ich možným poškodením. Táto povinnosť vzniká už v priebehu ťažby na uvoľnených pozemkoch a trvá aj po jej ukončení. Je prínosom, že banské organizáciu majú túto povinnosť, ktorú sú povinné si plniť aj v priebehu dobývania, pretože tak nemôže dôjsť k situácii, aby organizácia ukončila svoju činnosť bez vykonania týchto prác. Vykonávať túto povinnosť v priebehu ťažby ako jediný ukladá český zákonník. Slovenský banský zákon obsahuje len povinnosť následnej sanácie a rekultivácie. Francúzsky banský zákon tieto povinnosti neobsahuje, môžu však byť súčasťou povolenia, ktoré je podmienené ich splnením.

Vytváranie finančnej rezervy je jednou z hlavných povinností banskej organizácie. Táto povinnosť pretrváva od počiatku, až do konca životnosti bane. Finančnú rezervu tvoria prostriedky, ktoré sú určené na sanáciu a rekultiváciu pozemkov, ako aj vysporiadanie sa s bankými škodami. K tomu, aby organizácia mohla využiť túto finančnú rezervu, potrebuje mať súhlasu OBÚ, ako aj vypracovaný plán sanačných a rekultivačných prác. Na Slovensku povinnosť vytvárania finančných rezerv chýba. Ide o veľkú medzeru v zákone, ktorú by bolo vhodné odstrániť čo najskôr. Francúzsky banský zákon ju tiež neobsahuje, ale existuje úprava vzťahujúca sa na lomy, takže je pravdepodobné, že sa bude vzťahovať aj na bane.

Poslednou z rozoberaných povinností je likvidácia a zaistenie hlavných bankých diel a lomov. Zaistenie bankého diela a lomu je dôležité v prípade dočasného zastavenia ťažby, ktorá však bude časom obnovená. Jej cieľom je, aby sa zabránilo skutočnostiam, ktoré by v budúcnosti mohli zamedziť alebo sťažiť dobývanie. Nedostatok súčasnej úpravy je najmä v tom, že OBÚ nemajú možnosť časového obmedzenia zastavenia ťažby. Zákon im taktiež nedáva možnosť zamietnuť takúto žiadosť. Likvidácia hlavného bankého diela znamená ukončenie ťažby. Ide o konečné štádium existencie bankého diela a lomu. Ide o problematiku, ktorej je venovaná mimoriadna pozornosť, pretože predstavuje nebezpečenstvo pre osoby a majetok nachádzajúci sa na povrchu. Čo sa týka slovenskej úpravy, tak v zaistení a likvidácii hlavných bankých diel sa postupuje rovnako. Rozdielna je až úprava, ktorá dáva možnosť následného využívania bankých diel, ktoré budú zlikvidované podľa účelu, ktorému majú

slúžiť. Zákon teda ponúka možnosť ich využitia aj na iné ciele, napr. na múzejné účely. Konečnú likvidáciu potom vykoná orgán, ktorý banské dielo alebo lom využíval. Ide o novú úpravu, takže sa ešte nedá povedať, na aký presný účel budú tieto banské diela využívané. Francúzska úprava obsahuje podobný postup ako slovenská a česká, čo je však odlišné je možnosť prenesenia časti zodpovednosti na štát, samozrejme za splnenia všetkých zákonom stanovených podmienok. Ide hlavne o sledovanie možného úniku plynu, prípadne zosuvov pôdy.

V tejto časti som sa zamerail na povinnosti a oprávnenia banských organizácií. Ide o náročnú problematiku, ktorá je často kritizovaná aj spoločnosťou. Je dôležité nájsť riešenia, ktoré budú vyhovovať všetkým zainteresovaným stranám.

## **5. Dobývanie ložísk nevyhradených nerastov**

Už v predchádzajúcej časti tejto práce som uviedla rozdiel medzi vyhradenými a nevyhradenými nerastami. V minulosti bola pozornosť venovaná najmä dobývaniu vyhradených nerastov. Zmena nastala v 70. rokoch minulého storočia, odkedy sa dobývanie nevyhradených nerastov začalo pomaly začleňovať do banských predpisov. Tento proces nastal najmä pre podobnosť používanej banskej techniky a technológie, ale prispel k tomu aj rovnaký spôsob likvidácie banských diel a lomov pre oba druhy nerastov. Vyhradené nerasty sú vlastníctvom štátu a ich taxatívny výpočet sa nachádza v § 3 ods. 1 h.z.. Za nevyhradené nerasty považujeme všetky ostatné - vo výpočte neuvedené. Tieto nerasty sú vo vlastníctve vlastníka pozemku, na ktorom sa nachádzajú, to ho však neoprávňuje k svojvoľnému dobývaniu nerastu<sup>55</sup>. Toto jeho právo je obmedzené podmienkami zákona o banskej činnosti, kde sa úprava dobývania nevyhradených nerastov nachádza.

Dobývanie nevyhradených nerastov je v zákone upravené ako tzv. činnosť vykonávaná banským spôsobom, ktorá je však upravená odlišným spôsobom ako banská činnosť. Zákon za banskú činnosť nepovažuje len samotné dobývanie ložiska nevyhradených nerastov (§ 3 z.h.č.), ale aj iné činnosti, ako napríklad ťažba piesku v korytách vodných tokov, práce na sprístupňovaní jaskýň, čerpanie prírodných liečivých a stolových minerálnych vôd v banských dielach atď. – viz. § 3 z.h.č..

Dobývanie nevyhradeného nerastu vyžaduje splnenie niekoľkých podmienok. A to:

- osoba, ktorá má záujem nerast dobývať musí byť organizáciou podľa § 3a z.h.č., čo platí aj pre vlastníka pozemku, na ktorom sa nevyhradený nerast nachádza. Organizáciou je fyzická alebo právnická osoba oprávnená k podnikaniu, ak v rámci neho vykonáva niektorú z činností uvedených v 2 alebo 3 časti zákona o banskej činnosti,

<sup>55</sup> Makarius R., České horní právo, diel II., Montanex, Ostrava 2000, str. 9.



- ak organizácia sama nie je vlastníkom pozemku, tak musí mať súhlas jeho vlastníka,
- organizácii musí byť udelený súhlas OBÚ, na základe ktorého môže zahájiť dobývanie nevyhradeného nerastu.

Postup povoľovania dobývania nevyhradeného nerastu je upravený v § 19 z.h.č. a vyhláške ČBÚ č. 175/1992 Sb. o podmienkach využívania ložísk nevyhradených nerastov. Konanie sa zahajuje na žiadosť, v ktorej sa uvedú údaje o organizácii a katastrálnom území, na ktorom sa ložisko nachádza, ako aj plánovaný začiatok ťažby. K žiadosti je podľa zákona potrebné priložiť aj územné rozhodnutie a plán využívania ložiska (ďalšie podrobnosti a náležitosti stanovuje vyhláška ČBÚ č. 175/1992 Sb. vo svojom § 2). Podľa tejto vyhlášky je potrebné podať žiadosť dva mesiace pred začiatkom dobývania. OBÚ je povinný preskúmať úplnosť žiadosti, ako aj plán využívania a zaistenia ochrany zákonom chránených záujmov a objektov, medzi ktoré patrí aj ochrana životného prostredia (§ 3 vyhlášky ČBÚ č. 175/1992 Sb.). OBÚ musí rozhodnúť do dvoch mesiacov, od dňa podania žiadosti, ktorá je záväzná aj pre právnych nástupcov konania (§ 19 ods. 3 z.h.č.). Tento odstavec stanovuje aj subsidiaritu § 17 a § 18 z.h.č., ktoré sa týmto budú vzťahovať aj na konanie o žiadosti o povolenie dobývania nevyhradeného ložiska. Podľa týchto podporných ustanovení môže OBÚ zastaviť konanie, ak je mu predložená neúplná žiadosť alebo taká, ktorá neposkytuje potrebný podklad pre rozhodnutie a organizácia ju v stanovenej dobe nedoplnila.

Pri prerušení alebo zastavení dobývania ložiska nevyhradeného nerastu je organizácia povinná vypracovať plán zaistenia alebo likvidácie ložiska, tak ako aj pri dobývaní výhradného ložiska. Podrobnosti určuje už spomínaná vyhláška ČBÚ č. 175/1992 Sb. v § 5, podľa ktorého je banská organizácia povinná vypracovať plán zaistenia, resp. plán likvidácie banského diela alebo lomu (vrátane štrkopieskovní a hliníšť) v prípade, že preruší dobývanie na dobu dlhšiu ako jeden rok, alebo pred jej definitívnym ukončením. Ak ide o prerušenie kratšie ako jeden rok, tak vyhláška ukladá organizáciám povinnosť vypracovať krátkodobý plán zaistenia bane alebo lomu. Prerušenie ako aj znova obnovenie dobývania je organizácia povinná nahlásiť príslušnému OBÚ minimálne 8 dní vopred.

Z pohľadu ochrany životného prostredia sa za jednu z medzier súčasného zákona o banskej činnosti dá pokladať neprítomnosť ustanovenia, ktoré by upravovalo povinnosť vytvárať finančnú rezervu pre potrebu náhrady banskej škody, ako aj sanácie a rekultivácie ložísk nevyhradených nerastov. Škoda, ktorá na pozemku vznikla dobývaním môže mať dosah aj na životné prostredie, napríklad zmenu tvaru zemského povrchu.

Ostatné činnosti vykonávané banským spôsobom (§ 3 písm. b) – i) z.h.č.) nepodliehajú schvaľovaciemu procesu OBÚ, keďže ich vykonávajú organizácie podľa zvláštnych predpisov (§ 20 ods. 1 z.h.č.). Banským úradom však aj naďalej ostávajú právomoci z oblasti štátneho dozoru, ktorý vykonáva nad bankskými organizáciami na základe zákona o banskej činnosti.

Dobývanie ložiska nevyhradeného nerastu je upravené v oboch zákonníkoch takmer rovnako. Slovenská úprava navyše stanovuje, že vlastník pozemku má prednosť na povolenie dobývania nevyhradeného nerastu (§ 19 ods. 2 z.h.č.). Stanovuje aj, že ak vlastník pozemku nesúhlasí s jeho použitím na dobývanie ložiska ani za primeranú náhradu, a súčasne verejný záujem prevažuje nad jeho oprávneným záujmom, môže organizácia toto právo nadobudnúť vyvlastnením (§ 19 ods. 5 z.h.č.). Postupovať sa však bude podľa obecného zákona, ktorým je už spomínaný stavebný zákon, na ktorý zákon o banskej činnosti odkazuje (§19 ods. 5 z.h.č.). Ide však o zásah do ústavou zaručených práv, a preto bude tento inštitút využívaný len v nevyhnutných prípadoch, kedy verejný záujem bude prevažovať nad záujmom ochrany vlastníctva pozemku.

Dobývanie ložísk nevyhradených nerastov vo Francúzsku sa riadi od roku 1993 (od prijatia zákona zo 4 januára 1993) inou právnou úpravou a podlieha aj správe iných orgánov.

Pred rokom 1993, bolo dobývanie nevyhradených nerastov aj vo Francúzsku upravené iba v banskom zákone, avšak prijatím zákona č. 3/1993 Sb.<sup>56</sup> došlo k vytvoreniu právnej úpravy, ktorá dopĺňa banský zákon. Táto nová úprava kladie dôraz najmä na ochranu životného prostredia. K začatiu ťažby je

<sup>56</sup> Zákon č. 93-3 zo 4 januára 1993, Relative aux carrières.

potreba rôznych povolení a ohlásení. Nový lom musí zapadať do tzv. okresného náčrtu lomov<sup>57</sup>, ktorý je vytvorený pre každý jednotlivý departement a definuje podmienky vybudovania lomov v okrese. Taktiež musí spĺňať podmienky plánu územného usporiadania a usporiadania a správy vôd. Ďalšie povinnosti vyplývajú napríklad z ochrany zón Natura 2000 alebo z archeologického zákona. Počas ťažby je banská organizácia povinná plniť rôzne povinnosti vyplývajúce z ochrany čistoty vôd, znižovania emisií prachu do ovzdušia, ochrany pred šírením hluku, vibrácií a ochrany zdravia osôb pracujúcich v lome<sup>58</sup>.

Francúzska úprava je na rozdiel od českej a slovenskej zameraná viac na ochranu životného prostredia. Dôkazom toho je aj zákonná povinnosť vytvárania bankovej rezervy, ktorá je bankou spravovaná až do ukončenia činnosti lomu, a je určená na odstránenie negatívnych následkov banskej činnosti na životnom prostredí<sup>59</sup>. Táto povinnosť chýba v českom aj v slovenskom banskom zákone. Bolo by v budúcnosti vhodné túto medzeru odstrániť a zabezpečiť tým zaručenú a efektívnu ochranu životného prostredia.

## **5.1 Zhrnutie**

Dobývanie nerastov je rozdelené do dvoch základných kategórií. Prvou je dobývanie vyhradených nerastov, teda tých, ktorých taxatívny výpočet sa nachádza v banskom zákone a sú vo vlastníctve štátu. Druhou je dobývanie nevyhradených nerastov, ktorých vlastníkom je vlastník pozemku. V tejto časti som sa zaoberala dobývaním nevyhradených nerastov, ktoré upravuje zákon o banskej činnosti.

K tomu, aby bola organizácia oprávnená dobývať nevyhradený nerast je nevyhnutné, aby mala povolenie OBÚ a aby bola vlastníkom pozemku, resp. mala súhlas jeho vlastníka. OBÚ je povinný vydať jej povolenie v lehote dvoch

<sup>57</sup> Les Schémas Départementaux de Carrières.

<sup>58</sup> Evolution du cadre réglementaire des carrières. Pdf.

<sup>59</sup> [Http://installationsclassees.ecologie.gouv.fr/Garanties-financieres.html](http://installationsclassees.ecologie.gouv.fr/Garanties-financieres.html).

mesiacov od podania žiadosti. Zákon upravuje aj povinnosti pri prerušení dobývania, resp. ukončení dobývania.

Slovenská úprava je porovnateľná s českou, avšak s malými odlišnosťami. Zákon o banskej činnosti stanovuje prioritné postavenie vlastníkov pozemkov pri udeľovaní povolenia k dobývaniu. Ďalšou odlišnosťou je možnosť vyvlastnenia vo verejnom záujme. Český zákon pri dobývaní nevyhradených nerastov túto možnosť vôbec nepripúšťa.

Čo sa týka francúzskej úpravy, tak tá prešla v roku 1993 veľkou zmenou, ktorá mala za následok oddelenie právnej úpravy vzťahujúcej sa na bane (ťažba vyhradených nerastov) a na lomy (ťažba nevyhradených nerastov). Podľa novej úpravy je pri ťažbe nevyhradených nerastov kladený veľký dôraz na ochranu životného prostredia, čoho dôkazom je aj povinnosť vytvárania finančnej rezervy. České a slovenské banské organizácie túto povinnosť pri ťažbe nevyhradených nerastov nemajú, čo je považované za veľký nedostatok českej a slovenskej úpravy.

## **6. Orgány štátnej banskej správy**

Banská správa prekonala od svojho začiatku dlhý vývoj. Jej počiatky siahajú už do obdobia jihlavského a kutnohorského práva, kedy prostredníctvom bankých úradníkov presadzoval svoju moc panovník. V súčasnosti je to štát, ktorý zasahuje prostredníctvom bankých orgánov do tejto oblasti. Pre bankú správu v Čechách a na Slovensku bol rozhodujúci rok 1968, kedy došlo k rozdeleniu federácie, a teda aj rozdeleniu štátnej banskej správy. Vznikol Český banký úrad (ďalej ako ČBÚ) s pôsobnosťou pre Českú republiku a so sídlom v Prahe a Slovenský banký úrad s pôsobnosťou pre Slovenskú republiku a so sídlom v Bratislave. Česká banká štátna správa je vykonávaná orgánmi na 2 úrovniach, a to na úrovni ústrednej prostredníctvom Českého bankého úradu, a na úrovni obvodnej za pomoci Obvodných bankých úradov. Na Slovenku je od roku 1998 zriadený Hlavný banký úrad (ďalej ako HBÚ) so sídlom v Banskej Štiavnici, ktorý vykonáva ústrednú správu a Obvodné banké úrady pre jednotlivé správne obvody. Francúzska banká správa je rozdelená medzi dve ministerstvá (Ministerstvo hospodárstva, financií a priemyslu a Ministerstvo ekológie a udržateľného rozvoj), a im podriadené orgány.

### **6.1 Ústredný orgán štátnej správy**

Český banký úrad<sup>60</sup> je zriadený tzv. kompetenčným zákonom, zákonom ČNR č. 2/1969 Sb., o zriadení ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy České socialistické republiky. Jeho fungovanie a kompetencie sú podrobne upravené v zákone o banskej činnosti. Je ústredným orgánom banskej správy, na ktorého čele stojí predseda<sup>61</sup> menovaný a odvolávaný vládou Českej republiky, ktorej sa aj zodpovedá z výkonu svojej funkcie (§ 38 ods. 3 z.h.č.). Pri výkone funkcie mu napomáhajú aj dvaja námestníci v dvoch sekciách, a to v právno-ekonomickej a banko-technickej<sup>62</sup>. ČBÚ sa delí na 3 základné odbory :

<sup>60</sup> [Http://www.cbusbs.cz/cbu.aspx](http://www.cbusbs.cz/cbu.aspx).

<sup>61</sup> V súčasnej dobe prof. JUDr. Ing. Roman Makarius, CSc.

<sup>62</sup> V súčasnej dobe je námestníkom právno-ekonomickej sekcie JUDr. Pavel DVOŘÁK a banko-technickej Ing. Andrej Blažko.

1. odbor hlbinného dobývania a podzemných prác, elektrických a strojných zariadení,
2. odbor povrchového dobývania, výbušnín a využívania nerastných surovín,
3. odbor banského práva a legislatívy.

ČBÚ má za úlohu riadiť výkon štátnej banskej správy a činnosť OBÚ. Jeho úlohou je vykonávať vrchný dozor nad plnením úloh vyplývajúcich z banskej činnosti, činnosti vykonávanej banským spôsobom a nad výrobou výbušnín. Funguje ako druhoinštančný orgán pre odvolania voči rozhodnutiam OBÚ (§ 40 ods. 2 z.h.č.). ČBÚ má právomoc poveriť plnením niektorých povinností iný ako miestne príslušný OBÚ alebo ich sám prevziať. Taktiež môže poveriť OBÚ niektorými úlohami, ktoré mu inak náležia, ale len za účelom zhospodárnia výkonu štátnej správy alebo kvôli inému dôležitému záujmu (§ 38 ods. 5 z.h.č.). ČBÚ vykonáva aj vrchný dozor nad dodržiavaním právnych predpisov banského práva, v rámci ktorého podľa § 40 ods. 3 z.h.č.:

- a, ukladá opatrenia k zaisteniu hospodárneho využívania ložísk nerastov, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a bezpečnosti prevádzky a za tým účelom organizuje, riadi a vykonáva zvláštne previerky,
- b, vykonáva previerky pracovísk, činností a technických zariadení a súčasne tým kontroluje plnenie si zákonných povinností OBÚ,
- c, dáva súhlas k zriadeniu, poprípade nariaďuje zriadenie hlavných banských záchranných staníc a vykonáva ďalšie právomoci týkajúce sa týchto staníc.

Ďalšie povinnosti ČBÚ sú vymenované § 40 v ods. 5 a 6 z.h.č., a patrí medzi ne napríklad vedenie evidencie dobývacích priestorov, povoľuje jednotlivé druhy výbušnín pri ich prvom použití v rizikových podmienkach alebo prostredí, a tiež riadi a koordinuje vývoj a výskum v oblasti pôsobnosti štátnej banskej správy, ktorý je financovaný zo štátnych prostriedkov. ČBÚ má isté právomoci aj v rámci medzinárodnej, resp. európskej spolupráce, keďže je povinný plniť si povinnosti Českej republiky voči Komisii, ktoré vyplývajú z tohto zákona (napríklad zabezpečuje a koordinuje v súčinnosti s príslušnými ústrednými orgánmi úlohy medzinárodnej spolupráce). Z titulu svojho postavenia podriadeného vláde si taktiež plní aj ďalšie úlohy, ktorými je poverený.

Inštitucionálne zriadenie na Slovensku je odlišné od českého, keďže ústredným bankovým úradom podľa § 38 ods. 1 písm a) z.b.č. je Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej už len MH SR). MH SR riadi výkon štátnej banskej správy, zabezpečuje a koordinuje medzinárodnú spoluprácu a rozhoduje o odvolaniach proti rozhodnutiam HBÚ vydaných v prvom stupni. Na príprave všeobecne záväzných predpisov pre oblasť bankového práva spolupracuje so Slovenskou bankovou komorou<sup>63</sup>, ako aj s inými profesijnými združeniami (§ 39a ods. 2 z.b.č.).

Úlohu hlavného dozoru na Slovensku vykonáva Hlavný bankový úrad<sup>64</sup>, na ktorého čele je predseda<sup>65</sup>, ktorého menuje a odvoláva MH SR (§ 38 ods. 3 z.b.č.). HBÚ je nadriadený OBÚ, ktorého činnosť riadi. Je odvolacím orgánom pri odvolaniach podaných proti ich rozhodnutiam. Čo sa týka jednotlivých právomocí, tak sú oproti ČBÚ značne oklieštené resp. prerozdelené medzi 2 orgány.

Správne usporiadanie bankových orgánov je rozdielne. ČBÚ je ústredným správnym úradom s celoštátnou pôsobnosťou a podlieha priamo vláde, vďaka čomu má v právomoci možnosť vydávať všeobecne záväzné predpisy. Na Slovensku je ústredným orgánom MH SR, ktoré je kompetentné vydávať právne predpisy záväzné pre bankové právo. Na Slovensku je to teda všeobecný orgán, ktorý má povinnosť starať sa aj o iné oblasti, kým v Čechách je to špecializovaný a kvalifikovaný úrad. Možno by vhodné zveriť úpravu bankového práva odborne zdatnejšiemu orgánu, ktorý by vedel pružne reagovať na potrebné a nevyhnutné zmeny.

## **6. 2 Obvodný bankový úrad**

OBÚ sú prvoinštančné orgány, prostredníctvom ktorých sa bezprostredne plnia zákonné povinnosti štátnej banskej správy. Ich obvody pôsobnosti stanoví

<sup>63</sup> [Http://actamont.tuke.sk/pdf/1999/n1/banskakomora\\_informacie.pdf](http://actamont.tuke.sk/pdf/1999/n1/banskakomora_informacie.pdf).

<sup>64</sup> [Http://www.hbu.sk/identif.php?pol\\_id=10](http://www.hbu.sk/identif.php?pol_id=10).

<sup>65</sup> V súčasnej dobe to je JUDr. Ing. Peter Kúkelčík.

ČBÚ svojím všeobecne záväzným prepisom, to jest vyhláškou č. 102/2002 Sb., ktorou sa určujú obvody pôsobnosti obvodných banských úradov. Súčasne územné a vecné vymedzenie územných obvodov zodpovedá správne členeniu územia s ohľadom na nerovnomerný výskyt a dobývanie ložísk. V súčasnosti sa OBÚ nachádzajú v Kladne, Plzni, Sokolove, Trutnove, Brne, Moste, Ostrave, Příbrami a Liberci (§ 38 ods. 1 písm. b) z.h.č.). Na ich čele stojí predseda, pričom ČBÚ zabezpečuje ich vecné a osobné potreby (§ 38 ods. 6 z.h.č.).

OBÚ majú pri výkone vrchného dozoru nad banskými organizáciami mnoho práv a povinností, medzi ktoré patrí napríklad :

1. vykonávanie obhliadky objektov, zariadení a pracoviísk, a pri tom vykonávanie kontroly dodržiavania zákonom stanovených povinností,
2. zisťovanie stavu, príčin a následkov nehôd a závažných pracovných úrazov na ich mieste,
3. nariadovanie odstránenia zistených závad a nedostatkov,
4. poskytovanie bezplatného poradenstva zamestnávateľom a pracovníkom, ako vyhovieť predpisom o zaistení bezpečnosti práce.

Okrem týchto povinností vymenovaných v § 41 ods. 1 z.h.č., OBÚ taktiež stanovuje, mení alebo ruší dobývacie priestory a vedie ich evidenciu, povoľuje otváрку, prípravu a dobývanie výhradných ložísk a iné. Výpočet práv a povinností OBÚ nie je taxatívny, keďže vykonáva vrchný dozor nad dodržiavaním všetkých banských právnych predpisov. OBÚ je povinný využiť všetky zákonné prostriedky na udržanie zákonného stavu, za pomoci sankcií, ktoré zákon povoľuje použiť.

Slovenský zákon výslovne stanovuje, že OBÚ sú podriadené HBÚ. Ich územné obvody sú stanovené vyhláškou MH SR č. 333/1996 Z.z., ktorá ustanovuje obvody pôsobnosti OBÚ. Územne sú tak, ako v Čechách rozmiestnené podľa rozloženia dobývacích ložísk, a to v Bratislave, Banskej Bystrici, Košiciach, Prievidzi a Spišskej Novej Vsi (§ 38 ods. 1 písm. c) z.b.č.).

Čo sa týka práv a povinností slovenských OBÚ sú takmer identické a odlišnosti vyplývajú z rozdielnosti úpravy niektorých inštitútov. Napríklad podľa § 41 ods. 2 písm. c) z.h.č., české OBÚ schvaľujú v rámci povoľovania



otvárkou, prípravou a dobývania výhradných ložísk návrh na vytvorenie finančnej rezervy pre vysporiadanie sa s banskými škodami a na sanáciu a rekultiváciu pozemkov dotknutých vplyvom dobývania, a rozhodujú o jej čerpaní. Keďže v slovenskej úprave potreba vytvárania finančnej rezervy nie je, tak ani OBÚ nemajú túto schvaľovaciu povinnosť. Takéto rozdiely vyplývajú z rozdielneho vývoja právnych úprav po roku 1988, resp. 1993.

### 6.3 Banská správa vo Francúzsku

Banská správa vo Francúzsku je rozdielna podľa druhu nerastu, teda či ide o nerast vyhradený alebo nevyhradený.

Ústredným správnym orgánom pre vyhradené nerasty je Ministerstvo hospodárstva, financií a priemyslu<sup>66</sup>. V jeho rámci je pre odbor banského práva zriadené Generálne riaditeľstvo pre energiu a suroviny<sup>67</sup>. Tomuto ministerstvu je podriadený aj ďalší orgán – Generálna banská rada<sup>68</sup>, ktorá zodpovedá najmä za oblasť odbornosti v banskom práve. Pripravuje odborné audity a správy, prípadne vyjadrenia, ak sú podmienkou pre vydanie správneho aktu. Delí sa na tri sekcie, a to právnu, technickú a inovácie a podnikov (*section innovation et entreprises*). Francúzska úprava je špecifická pre svoju decentralizáciu, takže väčšina právomocí a kompetencií je vykonávaná prefektom resp. prefektúrou. Samosprávne orgány nemajú v banskej oblasti osobitné kompetencie, avšak niekedy im je priznané právo vyjadrenia alebo právo na informácie.

Ústredným správnym orgánom pre nevyhradené nerasty je Ministerstvo ekológie a udržateľného rozvoja<sup>69</sup>. Už v tomto je badateľný dôraz na ochranu životného prostredia pri ťažbe, čo bolo aj hlavným cieľom rozdelenia správy baní a lomov medzi dve ministerstvá. Funkciu odborného orgánu vykonáva Vrchná

<sup>66</sup> Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie, [http://www.industrie.gouv.fr/index\\_portail.php](http://www.industrie.gouv.fr/index_portail.php).

<sup>67</sup> Direction générale de l'énergie et des matières premières, <http://www.industrie.gouv.fr/energie/sommaire.htm>.

<sup>68</sup> Conseil générale des mines, <http://www.cgm.org/>.

<sup>69</sup> Ministère de l'écologie et du développement durable, <http://www.ecologie.gouv.fr/-Energie-.html>.

rada pre klasifikované zariadenia<sup>70</sup>, ktorá sa vyjadruje k individuálnym správnyim aktom, ale aj k návrhom právnych prepisov. Taktiež ako pri baniach, tak aj pri lomoch je daná najväčšia rozhodovacia právomoc prefektovi resp. prefektúram, ktoré na to zakladajú svoje odborné výbory.

Banská správa všetkých troch štátov je rozdielna. V každej je niečo pozitívne aj negatívne. Nedá sa jednoznačne určiť, ktorá je najefektívnejšia alebo odborne zdatnejšia.

#### **6. 4 Zhrnutie**

Česká banská správa je tvorená dvoma úrovňami. Na ústrednej úrovni to je Český banský úrad, ktorému sú podriadené obvodné banské úrady. Spoločne dohliadajú na dodržiavanie právnych predpisov banského práva a plnenie iných povinností vyplývajúcich zo zákona.

Slovenská banská správa je organizovaná odlišne. Funkciu ústredného orgánu plní Ministerstvo hospodárstva. Centrálnym orgánom je Hlavný banský úrad, ktorý sa zodpovedá zo svojej činnosti Ministerstvu hospodárstva. Orgánom na najnižšej úrovni sú taktiež obvodné banské úrady. V Čechách je ústredný orgán špecializovaný, odborne zdatný a zaoberajúci sa len problematikou baníctva. Na Slovensku je to ministerstvo, ktoré má širokú agendu, takže sa nemôže zameriavať na riešenie rozsiahlych problémom baníctva, ale rieši len akútne, naliehavé a dlhodobé otázky. Hlavný banský úrad je tomuto ministerstvu podriadený, takže rieši len problémy, ktoré sú mu ním určené.

Vo Francúzsku je banská správa organizovaná iným spôsobom, ako v Čechách a na Slovensku. Ministerstvá, ktoré vykonávajú správu pre bane a pre lomy sú odlišné. Ministerstvo hospodárstva, financií a priemyslu má v svojej kompetencii správu baní a Ministerstvo ekológie a udržateľného rozvoja má právomoc v oblasti lomov. Týmto ministerstvám pomáhajú pri výkone správy rôzne nimi zriadené odborné orgány, ako napríklad Generálna banská rada.

---

<sup>70</sup> Conseil supérieur des installations classées, <http://www.ecologie.gouv.fr/Conseil-superieur-des.html>.

Francúzska banská správa je značne decentralizovaná a jej samostatná rozhodovacia právomoc je prenesená na úroveň departementu, resp. na prefekta. Toto usporiadanie je výhodné najmä pre poznanie konkrétnych skutočností v danom departemente, čo môže mnohokrát ovplyvniť rozhodnutie v danej veci, keďže každá oblasť má svoje zvláštnosti.

## 7. Vlastníctvo

M. Pekárek hovorí, že „*Vlastníctvo je skupina spoločenských vzťahov sprostredkujúcich človeku prisvojovanie si častí hmotného sveta, ktoré ho obklopujú*“<sup>71</sup>. Vlastnícke právo má svoje špecifické postavenie aj v právnom poriadku, keďže ide o jedno z práv, ktoré je chránené predpisom najvyššej právnej sily, a to Listinou základných ľudských a občianskych práv<sup>72</sup>. Článok 11 Listiny hovorí, že „*každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu*“. Rovnaká myšlienka je vyjadrená aj v § 124 zákona č. 40/1964 Sb., (občiansky zákonník), v ktorom je uvedené, že „*všetci vlastníci majú rovnaké práva a povinnosti a poskytuje sa im rovnaká právna ochrana*“. Táto rovnosť vlastníkov je v súčasnom politickom a právnom usporiadaní samozrejmosťou, ale v minulosti tomu tak vždy nebolo, keďže pred rokom 1990 existovali rôzne hierarchicky usporiadané druhy a formy vlastníctva<sup>73</sup>. Pre pozíciu vlastníka je charakteristické, že všetky ďalšie subjekty sú povinné jeho vlastníctvo rešpektovať a nezasahovať do neho. V opačnom prípade sa môže domáhať ochrany svojho práva, ktoré mu je ústavne zaručené.

Vlastníctvo predstavuje jeden z najväčších problémov banského práva. Vlastnícke právo spôsobuje tri druhy problémov.

Prvým je rozdiel medzi právom vlastníka pozemku a právom vlastníka nerastného bohatstva. Samotný banský zákon stanovuje, že výlučným vlastníkom nerastného bohatstva je štát (§ 5 ods. 2 h.z.). Výkon tohto vlastníckeho práva je však nadmieru problematický, keďže vlastníkom pozemku, na ktorom sa toto nerastné bohatstvo nachádza je súkromný vlastník. K tomu, aby štát mohol vyžívať svoje vlastníctvo musí obmedziť vlastnícke právo náležiacie inej osobe, ktoré je však chránené Listinou, čiže vlastníctvo vlastníka pozemku je obmedzené vlastníctvom štátu k výhradnému ložisku nerastov.

<sup>71</sup> Milan Pekárek, Vlastníctvo a životné prostredie, Zborník z konferencie „Právo životného prostredia“.

<sup>72</sup> Uznesenie č. 2/1993 Sb. o vyhlásení Listiny základných práv a slobôd ako účasti ústavného poriadku Českej republiky.

<sup>73</sup> Jiří Mikeš, Občianské právo hmotné, 4 vydanie, ASPI, str. 314.

Pavel Dvořák tvrdí, že „ani dnes platné právo v plnom rozsahu neumožňuje realizovať štátu svoje vlastnícke právo“<sup>74</sup>. Zákon sám vytvára prekážku využívania nerastného bohatstva. Štát má prístup k svojmu vlastníctvu až po vyriešení stretu záujmov (ak neberieme do úvahy možnosť § 31 ods. 4 h.z., kedy by verejný záujem musel prevýšiť ten súkromný). Vysporiadanie stretu záujmu s vlastníkom pozemku je nevyhnutné k možnosti využívania nerastného bohatstva. Štát však nemá zákonnú možnosť vlastníka pozemku „prinútiť“ k vyriešeniu tohto stretu, keďže by došlo k zásahu do ústavne zaručeného práva. A navyše zákon preniesol zodpovednosť za uzavretie dohody na banské organizácie, aj keď štát ako vlastník vyhradených nerastov by mal mať záujem na čo ich najširšom využívaní (§ 33 h.z.). Dá sa konštatovať, že vlastníctvo pozemku je zvýhodnené pred vlastníctvom vyhradeného nerastu.

Ďalšou ťažkosťou pri vyriešení stretu záujmov môže byť stanovenie ceny, ktorá má byť vlastníkovi pozemku vyplatená, teda cena za prenájom alebo predaj pozemku. Zistením nálezu nerastného bohatstva, cena pozemku neúmerne rýchlo narastá, dochádza k jeho zhodnoteniu a tým, že nie sú stanovené hranice alebo spôsob výpočtu jeho ceny, môže dôjsť k prehnaným požiadavkám zo strany vlastníka pozemku. Bolo by vhodné určiť hranice týmto cenám, aby nedochádzalo k preceňovaniu, resp. umelému nadhodnocovaniu cien pozemkov, čo by bránilo v neposlednom rade štátu využívať jeho vlastníctvo.

Nemalým problémom je aj roztrieštenosť vlastníkov a nevysporiadané vlastnícke pomery na jednotlivých pozemkoch, k čomu prispelo kolektívne vlastníctvo pred rokom 1989. Mnohokrát je problémom aj samotné zistenie totožnosti vlastníkov, neukončené dedičské konania atď.

Bude dôležité aby v novom banskom zákone bol tento problém vyriešený, keďže bráni štátu v realizácii jeho vlastníckeho práva. Nový zákon by mal súčasne vytvoriť aj podmienky pre stanovenie cenových hraníc pozemkov.

Druhým, následným problémom vlastníctva je moment prevodu vlastníckeho práva k nerastu zo štátu na banskú organizáciu. Tento prevod nie je v zákone výslovne upravený a existujú k nemu rozdielne názory. ČBÚ považuje

<sup>74</sup> Pavel Dvořák, K niektorým problémom súčasného banského práva, Hornická Příbram, rok 2006, [http://www.diarno.cz/hpvt/2006/legislativa/1\\_02.htm](http://www.diarno.cz/hpvt/2006/legislativa/1_02.htm).

už samotné oprávnenie k dobývaniu výhradného ložiska za oprávnenie k prisvojeniu si nerastov z výhradných ložísk. Za okamih nadobudnutia vlastníckeho práva banskou organizáciou, ČBÚ považuje moment oddelenia nerastu od ložiska, keďže vlastníctvom štátu sú vyhradené ložiská a nie vyhradené nerasty ako také<sup>75</sup>. Rovnaký názor zdieľa aj MŽP ČR, podľa ktorého k prechodu vlastníctva dochádza v momente vydobytia nerastu, keď nerast prestáva byť súčasťou výhradného ložiska. Podľa ministerstva je tento záver možné dovodiť z ustanovení banského zákona, aj keď táto výslovná úprava chýba<sup>76</sup>.

Podľa môjho názoru by bolo potrebné doplniť banský zákon o úpravu prechodu vlastníctva, aby nedochádzalo k prípadným nejasnostiam. Ide o komplikovanú problematiku, kde dochádza k stretom mnohých záujmov, a preto by bolo vhodné čo najskôr daný problém vyriešiť.

Tretím problémom vlastníctva v banskom práve je zásah do vlastníckych práv vlastníka pozemku pri dobývaní výhradného ložiska t.j. oprávnenie nadobúdania nehnuteľností alebo práva k nehnuteľnostiam rozhodnutím o vyvlastnení, alebo o zriadení užívacieho práva (§ 31 ods. 4 písm. a) h.z.). Tejto problematike som sa podrobnejšie venovala v kapitole 4. 3. 1. (oprávnenia banskej organizácie).

Na Slovensku predstavuje vlastnícke právo identický problém. Ide o dedičný problém oboch štátov, s ktorým je potreba sa vysporiadať. Na Slovensku bol do banského zákona zahrnutý pojem hospodárskeho záujmu štátu (ide „o záujem na obmedzení práva každého, ak je možné očakávať, že toto obmedzenie prinesie v budúcnosti zvýšenie verejného blaha alebo predíde verejnej núdzi“<sup>77</sup>). Hospodársky záujem štátu sa použije v prípade, že nedôjde k uzavretiu dohody o vyriešení stretu záujmov. V tomto prípade vydá príslušné ministerstvo v súčinnosti s dotknutými orgánmi záväzné stanovisko, či prevažuje hospodársky záujem štátu nad oprávneným záujmom vlastníka pozemku alebo

<sup>75</sup> Stanovisko ČBÚ č. 3285/05 vo veci prechodu vlastníctva zo štátu na skromný subjekt.

<sup>76</sup> Stanovisko MŽP ČR č. 2431/660/05.

<sup>77</sup> Dušan Vilim, Banské právo zajtra a dnes, Kongresové centrum academia Stará Lesná– zborník prednášok, 2007.

iných nehnuteľností (§ 33 ods. 4 b.z.). V praxi to znamená, že ak prevažuje hospodársky záujem štátu, tak dôjde k obmedzeniu alebo trvalému zásahu do vlastníckeho práva v prospech štátu a následne banskej organizácie. Tento zásah môže byť uskutočnený buď formou vecného bremena alebo už spomínaného vyvlastnenia, ktoré by malo byť posledným riešením (§33 ods. 5 b.z., §31 ods.3 b.z.). Samozrejme v prípade, v ktorom dôjde k zásahu do vlastníckeho práva vlastníka pozemku, tak vlastníkovi bude náležať náhrada za jemu spôsobenú ujmu. Tá musí byť prirodzene vyššia pri vyvlastnení, kde dochádza k absolútnemu zásahu do vlastníckych práv, ako pri obmedzení vlastníckych práv formou vecného bremena.

Nová úprava ponúka riešenie spoločného problému pre Česko a Slovensko, ale až aplikáciou zistíme, či je zvolený postup správny. Už teraz je však otázne, či práve hospodársky záujem je ten najdôležitejší, a či nie sú iné záujmy, ktoré by pred ním mali mať prednosť, ako napríklad práve ochrana životného prostredia. Hospodársko - verejný záujem štátu, teda môže byť dôvodom na zásah do vlastníckeho práva.

Legislatívny plán vlády SR obsahuje záväzok vypracovať do roku 2010 nový kódexový banský zákon, ktorý by mal riešiť aj problémy s vlastníctvom, resp. stanoviť zásady obmedzenia vlastníckych práv vlastníkov pozemkov, ako aj stanoviť moment prechodu vlastníctva z vyťažených nerastov zo štátu na banské organizácie.

Vo Francúzsku je táto problematika upravená odlišne. Je založená na teórii regálneho práva, kde je nerastné bohatstvo považované za *res nullius*, avšak štát má právo regulovať prieskum ložiska, ako a aj jeho dobývanie prostredníctvom ním udeľovaných oprávnení a koncesii<sup>78</sup>.

Vo francúzskom banskom práve sa nachádza niekoľko odlišností.

1, Francúzsky banský zákon stanovuje, že už pri vykonávaní činností súvisiacich s prieskumnými prácami je banská organizácia povinná mať súhlas vlastníka pozemku (čl. 69 CMin). Cieľom tejto úpravy je nájsť čo možno

<sup>78</sup> Ceccaldi Michel, Aspects Juridiques de l'exploitation du pétrole en mer, Revue Juridique NEPTUNUS.

najväčšieho kompromisu medzi záujmom vlastníkov dotknutých nehnuteľností a banskou organizáciou, resp. štátom.

2, Povolením k prieskumu alebo koncesiou k dobývaniu ložiska automaticky vzniká vecné právo, ktoré obmedzuje vlastníka pozemku. Konkrétne obmedzenie práv vlastníkov, však vzniká až výnosom prefekta departementu (čl. 71 CMin). Francúzsky banský zákon pozná dva druhy takýchto vecných bremien. Prvé spočíva v práve priechodu, a to druhé v zabraní pozemku. Je samozrejmosťou, že prevádzkovateľ bane je za takéto obmedzenia povinný platiť náhradu vlastníkovi dotknutej nehnuteľnosti, ktorá je stanovená vo výnose prefekta.

Takéto riešenie by bolo vhodné aj v Čechách a na Slovensku, čo by vopred vyriešilo problémy s obmedzením práv vlastníka dotknutej nehnuteľnosti, ktorým dáva francúzsky banský zákon rozsiahle oprávnenia, o ktorých som hovorila v kapitole 4. 3. 1. (oprávnenia banskej organizácie), ako je uvedenie pozemku do pôvodného stavu, odkúpenie pozemku alebo prípadné vyvlastnenie (čl. 73 CMin).

3, Čo sa týka problému prechodu vlastníctva vyťaženého nerastu, tak francúzska úprava stanovuje, že právo nadobudnúť vlastníctvo k nerastu je inkorporované do koncesie, ktorú udeľuje Štátna rada. Prechod vlastníctva je riešený odlišne ako v Čechách a na Slovensku, kde spôsob tohto prevodu vyplýva z ustanovení zákona.

Dá sa povedať, že francúzska úprava banského práva nepozná mnohé nedostatky nachádzajúce sa v českej a slovenskej právnej úprave. Pri novej kodifikácii by český a aj slovenský zákon mohli byť inšpirované riešením, ktoré ponúka francúzsky banský zákon, aj keď ani ten sa nevyhýba nejasnostiam.

## **7.1 Zhrnutie**

Ako som už naznačila, tak vlastníctvo spôsobuje nemalé problémy vo všetkých troch porovnávaných úpravách. Je to téma, ktorá vytvára mnoho nezhôd v spoločnosti, a preto by bola vhodná komplexná úprava, ktorá by riešila všetky zo spomínaných problémov.



Ako prvý som načrtla problém vlastníctva nerastného bohatstva. Ako som už spomínala, tak jeho vlastníkom je štát, avšak ten je pri výkone svojho vlastníckeho práva obmedzený vlastníckym právom k pozemku. A práve tento stret vlastníckych práv je potrebné vyriešiť. Najlepším riešením pre všetky strany je dohoda, ku ktorej však mnohokrát nie je jednoduché dospieť. Touto dohodou by mali byť vyriešené strety záujmov, čo je podmienkou k ďalšiemu postupu. Najkrajnejším z možných riešení je vyvlastnenie, ale to bude použité až v prípade, ak nedôjde k uzavretiu dohody a verejný záujem bude prevyšovať ten súkromný. Vlastníkovi pozemku samozrejme vzniká právo na náhradu, takto spôsobenej ujmy. Pri jej stanovovaní však môže dôjsť ku komplikáciám s určením jej hodnoty, keďže chýbajú zákonom stanovené mantinely, ktoré by bolo vhodné doplniť najmä vzhľadom na rast cenu pozemku, v prípade zistenia výskytu nerastu.

Tento problém je rovnaký aj na Slovensku, kde došlo k malému posunu, a to zaradením pojmu hospodárskeho záujmu štátu. Je na posúdení príslušného ministerstva, aby zhodnotilo, či je možné očakávať, aby toto obmedzenie prinieslo v budúcnosti zvýšenie verejného blaha alebo predídenie verejnej núdzi. Na túto tému je vedená veľká polemika, kde na jednej strane stojí hospodársky záujem štátu a banských organizácií, a na druhej strane je verejnosť zastúpená najmä vlastníckymi dotknutých pozemkov.

Francúzska úprava taktiež pripúšťa možnosť vyvlastnenie v prípade tzv. verejnej prospešnosti. Avšak zvláštnosťou francúzskeho banského zákona je, že vlastníčkovi pozemku dáva možnosť žiadať za splnenia určitých podmienok jeho vyvlastnenie. To je vhodné v prípade, ak by bolo obmedzenie vlastníka až príliš veľké a bránilo by mu v riadnom využívaní pozemku.

Druhou dôležitou otázkou banského práva je prevod vlastníctva nerastu zo štátu na banskú organizáciu. Podľa stanovísk HBÚ a MŽP ČR k prevodu dochádza momentom oddelenia nerastu od ložiska, keďže je to ložisko výhradného nerastu, ktoré je vo vlastníctve štátu. Toto stanovisko vyplýva podľa spomínaných inštitúcií z ustanovení zákona. Francúzska úprava je založená na odlišnom spôsobe prevodu vlastníctva. Podľa nej je prevod vlastníctva zahrnutý do koncesie, ktorá sa udeľuje Štátnou radou ako povolenie k dobývaniu. Je ťažké povedať, ktorá zo spomínaných úprav je výhodnejšia, ale v každom prípade by

bolo vhodné tú českú a slovenskú doplniť o ustanovenie, ktoré by potvrdilo doterajšie stanoviská kompetentných úradov.

Dôležitosť vlastníckeho práva je pre banské právo nepopierateľná, a preto by malo byť prioritou tieto problémy vyriešiť tak, aby bola poskytnutá adekvátne ochrana vlastníkom pozemkov, ako aj umožnené štátu v čo najväčšej miere využívať svoje vlastníctvo nerastného bohatstva.

## 8. Záver

Banské právo malo v štáte vždy dôležité postavenie. V dávnej minulosti bolo v centre pozornosti panovníka, keďže bolo zdrojom jeho bohatstva. Aj v súčasnosti je to stále nerastné bohatstvo, ktoré je dôležité pre hospodárske – politické postavenie krajiny vo svete.

V tejto práci som sa snažila podať komplexný pohľad na banské právo, ako aj porovnať niektoré jeho inštitúty s bankským právom slovenským a francúzskym. V niektorých častiach sa tieto úpravy zhodujú, ale existujú medzi nimi aj zaujímavé rozdiely, na ktoré sa v tomto závere zameriam. Najväčšie rozdiely bude logicky obsahovať francúzska úprava, keďže základom českej a slovenskej úpravy boli počas dlhej doby tie isté zákony, a to bankský zákon a zákona o banskej činnosti.

Prvý veľký rozdiel spočíva v úprave vlastníctva nerastného bohatstva. V českom bankskom zákone, tak ako aj slovenskom je výslovne stanové, že nerastné bohatstvo je vo vlastníctve štátu. Francúzsky zákon o vlastníctve k nerastnému bohatstvu nič nestanovuje, avšak doktrína dovodila, že nerastné bohatstvo je *res nullius*. Jeho dobývanie je možné len na základe koncesie a za podmienok stanovených štátom. Štát si udeľovaním koncesie zabezpečil dohľad nad využívaním nerastného bohatstva.

Ďalším z hlavných rozdielov medzi českým a slovenským bankským zákonom spočíva vo väčšej zainteresovanosti obcí do procesu rozhodovania v bankských záležitostiach. Obce na Slovensku sú na rozdiel od obcí v Čechách oprávnené podať návrh na začatie konania o určenie alebo zmenu chráneného ložiskového územia. Obce sú oprávnené aj na podanie návrhu na určenie, zmenu alebo zrušenie dobývacieho priestoru. Sú teda aj účastníkom týchto konaní a môžu ovplyvňovať rozhodovací proces, ktorého výsledok sa bude priamo dotýkať územia ich obce. V Čechách obce túto možnosť nemajú, a bolo by vhodné zákon o túto možnosť doplniť a nevynechávať ich zo záležitostí, ktoré sa ich dotýkajú.

Z ďalších významných rozdielov spomeniem povinnosť bankových organizácií žiadať o predchádzajúci súhlas Ministerstvo životného prostredia. Ide o úpravu, ktorá je špecifická pre české banské právo, pretože v Slovenskej a Francúzskej sa nenachádza. Tento súhlas vytvára zdvojenie administratívy, keďže orgány životného prostredia sú povinným účastníkom jednania o určenie dobývacieho priestoru, kde môžu prezentovať svoje stanovisko. Ide o úpravu, ktorá je často kritizovaná ako nadbytočná, a preto by malo čo najskôr dojsť k jej odstráneniu z bankého zákona.

Inštitút prednostného práva obsahujú všetky tri porovnávané úpravy, ale slovenská obsahuje navyše aj postup, ktorý sa uplatní v prípade, ak organizácia neuplatní svoje prednostné právo, resp. keď dôjde k uvoľneniu dobývacieho priestoru. Ide o ustanovenia, ktoré upravujú postup pre výberové konanie, ktoré je OBÚ povinný vyhlásiť v už spomínaných prípadoch. Táto úprava mala odstrániť neprehľadné udeľovanie oprávnení k dobývacím priestorom. O tom ako funguje ešte nie je možné hovoriť, lebo ide o novú úpravu, ktorá je súčasťou bankého zákona od roku 2007.

Potom ako organizácia získa predchádzajúci súhlas, môže podať návrh na určenie dobývacieho priestoru. K nemu je povinná predložiť mnohé zákonom stanovené dokumenty, na základe ktorých bude môcť OBÚ dobývací priestor určiť. K tomu aby banká organizácia mohla začať s dobývaním je potrebné ešte získať povolenie banskej činnosti. Ide o dve rozdielne konania, ktoré za splnenia určitých podmienok môžu byť v Čechách spojené. Slovenský banký zákon túto možnosť vôbec nepripúšťa. Pre zjednodušenie a zrýchlenie rozhodovacieho procesu je nevyhnutné tieto dve konania spojiť, a stanoviť tak podmienky pre jedno rozhodnutie, ktoré bude v sebe zahŕňať rozhodnutie o určení dobývacieho priestoru, ako aj povolenie banskej činnosti. Táto zmena by bola výhodná ako pre OBÚ, ktoré by odbremenila od dvojitého rozhodovania, tak aj pre banské organizácie, ktoré by určite pozitívne hodnotili zjednodušenie tohto procesu.

Potom, ako bol organizácii určený dobývací priestor, a potom ako získala povolenie banskej činnosti je oprávnená zahájiť dobývanie. K tomuto sa vzťahujú oprávnenia a povinnosti, ktoré je organizácia plniť po celú dobu dobývania,

a v niektorých prípadoch aj po jeho ukončení. Medzi základné oprávnenia patrí zriaďovanie stavieb a prevádzkových zariadení, ktoré slúžia k dobývaniu, resp. k činnostiam súvisiacim s ním, v hraniciach dobývacieho priestoru a pokiaľ to je potrebné aj mimo neho. Ďalším z oprávnení je možnosť nadobúdania nehnuteľností alebo práv k nim, na základe rozhodnutia o vyvlastnení. Túto možnosť ponúkajú všetky tri porovnávané úpravy, a všade je podmienená verejným záujmom, ktorý vyplýva zo všeobecných predpisov upravujúcich vyvlastňovacie konanie. Čo sa týka práv vlastníkov pozemkov, tak najväčšiu ochranu stanovuje francúzsky banský zákon, ktorý umožňuje za určitých podmienok aj vyvlastnenie vlastníka pozemku, na základe jeho vlastnej žiadosti. Vlastník môže túto možnosť využiť, v prípade, keď z dôvodu banskej činnosti nie je možné riadne využívať dotknutý pozemok. Vlastník môže taktiež požadovať odkúpenie takto dotknutého pozemku banskou organizáciou. Takáto úprava by bola vhodná aj v českom a slovenskom banskom zákone, pretože banské organizácie často zasahujú do práv vlastníkov pozemkov takým spôsobom, že im bránia riadne využívať ich pozemok.

Banské organizácie sú povinné platiť úhrady štátu za to, že im umožnil dobývať nerastné bohatstvo, ktorého je vlastníkom. Český banský zákon pozná dve úhrady, a to úhradu z dobývacieho priestoru a z vydobytého nerastu. Slovenský zákon upravuje ešte jednu, a to úhradu za uskladňovanie plynov a kvapalín. Väčšina z týchto príjmov je určená obciam, na ktorých území sa dobývací priestor nachádza. Menšia časť z nich je určená na odstraňovanie negatívnych následkov ťažby na hodnotách chránených zákonom, najmä na životnom prostredí. Tieto úhrady sú kritizované ako nedostatočné, najmä v pomere k príjmom banských organizácií. Na Slovensku došlo v roku 2007 k novele, ktorá tieto poplatky zvýšila, ale zatiaľ nie je pre krátkosť času možné povedať, či tieto úhrady boli zvýšené o adekvátnu čiastku. Francúzska úprava nevyžaduje od banských spoločností platenie úhrad, s výnimkou pevninskej ťažby kvapalných a plyných uhľovodíkov (jej výška závisí na objeme ročnej ťažby).

Ďalšou povinnosťou banskej organizácie je sanácia a rekultivácia pozemkov dotknutých ťažbou. V Čechách sú banské organizácie povinné ju vykonávať už v priebehu ťažby na uvoľnených pozemkoch, takže nemôže dôjsť

k situácii, že banková organizácia ukončí svoju činnosť bez splnenie svojich povinností, ktoré vznikli už v jej priebehu. Na túto povinnosť nadväzuje ďalšia, ktorej obsahom je povinné vytváranie finančnej rezervy. Tá má slúžiť práve na sanačné a rekultivačné práce, ako aj na nápravu ďalších škôd spôsobených bankovou činnosťou. Je len na škodu, že slovenský bankový zákon túto povinnosť nenariaduje. Ide o veľký nedostatok tohto zákona, ktorý umožňuje banskej organizácii vzdať sa zodpovednosti za negatívne následky jej činnosti a previesť ju tým na štát. V prípade ukončenia činnosti banskej organizácie neexistuje žiadna rezerva, z ktorej by mali byť hradené náklady na sanačné, rekultivačné a likvidačné práce. Je v záujme celej spoločnosti, aby táto povinnosť bola bankovým zákonom čo najskôr stanovená.

Poslednou z povinností je likvidácia a zaistenie hlavného bankového diela alebo lomu. O zaistenie ide v prípade, ak má byť dobývanie ukončené len na určitú dobu, ktorej maximálna dĺžka však nie je v zákone stanovená, ako nie je stanovená ani možnosť OBÚ takúto žiadosť zamietnuť. Oba tieto nedostatky obsahuje česká a aj slovenská úprava bankového práva. Pri likvidácii ide o konečné štádium existencie bankového diela alebo lomu, a preto je potreba poriadne ho zabezpečiť, aby nedošlo k vzniku nebezpečenstva pre osoby a majetok nachádzajúci sa na povrchu. Aj na tento účel majú slúžiť peňažné prostriedky z finančnej rezervy. Na Slovensku bola v roku 2007 prijatá úprava, ktorá umožňuje následné využitie hlavných bankových diel a lomov, napríklad na výrobu elektrickej energie alebo geoturizmus. Banková organizáciu vykoná len likvidáciu nevyhnutnú na plnenie nového účelu. K ich konečnej likvidácii tak budú povinné až organizácie, ktoré takto následne banké dielo využívali. Ide o úpravu, ktorá umožní zriadenie bankového skanzenu, múzea alebo iného vhodného zariadenia, čo celkovo pomôže k zvýšeniu záujmu o baníctvo a jeho históriu. Francúzska úprava je podobná, ale upravuje aj možnosť prenesenia časti zodpovednosti z likvidácie bankového diela na štát. Samozrejme za splnenia zákonom stanovených povinností, ako napríklad zaplatenie výdavkov zo sledovania prípadných zosuvov pôdy na 10 rokov dopredu. Český a ani slovenský bankový zákon takúto možnosť neupravuje, aj keď v konečnom dôsledku je to často štát, kto túto povinnosť plní.

Dobývanie nevyhradených nerastov je činnosťou, ktorá je upravená zákonom o banskej činnosti. Zahrňuje dobývanie nerastov, ktoré nie sú v taxatívnom výpočte banského zákona. Rozdielna je najmä úprava vlastníctva, lebo ako som už spomínala, tak vyhradené nerasty sú vo vlastníctve štátu. Nevyhradené nerasty sú vo vlastníctve vlastníka pozemku, a slovenský zákon navyše stanovuje, že títo vlastníci majú prioritu pri udeľovaní povolenia k dobývaniu. Ďalšou odlišnosťou je, že slovenský zákon dáva možnosť vyvlastnenia týchto pozemkov. Francúzska úprava je od roku 1993, kedy došlo o oddeleniu správy baní a lomov, pri dobývaní nevyhradených nerastov viac zameraná na ochranu životného prostredia, čoho dôkazom je množstvo povolení a stanovísk, ktoré sú potrebné k vydaniu povolenia.

Banská správa má za úlohu plniť úlohy stanovené jej v zákone. Každá z porovnávaných úprav má svoje špecifiká. Tá česká je tvorená Českým banským úradom, ktorého pôsobnosť sa vzťahuje na celé územie, a obvodnými banskými úradmi, ktoré majú právomoc v ich územnom obvode. ČBÚ je priamo podriadený vláde, ktorej sa zodpovedá za svoju činnosť. Slovenská banská správa má na svojom čele Ministerstvo hospodárstva, ktoré je nadriadené Hlavnému banskému úradu, ktorému sa zodpovedajú zo svojej činnosti OBÚ. Usporiadanie na Slovensku je menej efektívne ako to české, pretože tu je o jednu inštanciu viac, čo spomaľuje rozhodovací proces. Ďalším z negatív je nepopierateľne vyššia odborná znalosť u špecializovaného orgánu (ČBÚ) ako u ministerstva. Francúzska banská správa sa v roku 1993 rozdelila medzi Ministerstvo hospodárstva, financií a priemyslu (správa baní) a Ministerstvo ekológie a udržateľného rozvoja (správa lomov). Týmto ministerstvám pomáhajú pri riešení odborných problémov kvalifikované orgány, ktoré sú nimi zriadené. Francúzska správa je špecifická aj svojou decentralizovanou úpravou. Veľká právomoc je ponechaná prefektom, resp. prefektúram, ktoré zriaďujú na tento účel špecializované odbory, ktoré vykazujú vysokú odbornosť v banskej problematike.

Nakoniec som sa zaoberala problematikou vlastníctva, ktoré spôsobuje v banskom práve a baníctve ako takom veľké problémy. Prvým z nich je vzťah medzi vlastníctvom nerastného bohatstva, ktoré patrí štátu a vlastníctvom pozemku, ktorý je v osobnom vlastníctve. Najvhodnejším riešením je, aby tieto

dve vlastníctva mohli vedľa seba koexistovať na základe dohody vyriešenia stretu záujmov. V niektorých prípadoch, je však problematické k takejto dohode dospieť, a vtedy môže dôjsť k obmedzeniu práv vlastníka pozemku, až k vyvlastneniu. Ide o zásah do ústavne zaručených práv, takže k tejto možnosti treba pristupovať opatrne a len v krajných prípadoch. Túto možnosť upravuje slovenský banský zákon aj vo vzťahu k hospodárskemu záujmu štátu, ktorý musí slúžiť na zvýšenie verejného blaha alebo na predídenie verejnej núdzy, aby mohlo dôjsť k vyvlastneniu. Ide o úpravu, ktorá je veľmi kritizovaná, pretože uprednostňuje hospodársky záujem pred inými záujmami, a preto aplikácia tejto úpravy musí byť veľmi opatrná.

Ďalším z problémov vlastníctva, ako v Čechách, tak aj na Slovensku je prechod vlastníckeho práva k nerastu zo štátu na banskú organizáciu. Ministerstvo životného prostredia a HBÚ sa v svojich stanoviskách zhodli na tom, že k prechodu vlastníctva dochádza momentom vydobytia nerastu. Vyplýva to z ustanovení banského zákona, pretože za vlastníctvo štátu je pokladané ložisko výhradného nerastu, a teda oddelením tohto nerastu od ložiska dôjde k prechodu vlastníctva. Francúzska úprava je odlišná v tom, že právo prechodu vlastníctva je inkorporované do štátom udeľovanej koncesie na povolenie dobývania. Takže banská organizácia sa stane vlastníkom dobývaného nerastu v momente udelenia koncesie Štátnou radou.

Na záver by som ešte uviedla jedno špecifikum francúzskej úpravy, ktoré česká a slovenská úprava banského práva nepozná. Francúzska úprava obsahuje úpravu možnosti ťažby nerastného bohatstva štátom. Túto ťažbu mohol štát vykonávať priamo, alebo prostredníctvom určenej osoby, ale na jeho účet. Ide o výnimočnú úpravu, ktorá sa zachovala ako pozostatok z obdobia ťažby uhlia štátnymi spoločnosťami. Dnes táto úprava nie je veľmi využívaná a Francúzsko, ako štát často uvoľňuje svoje ložiská a umožňuje ich ťažbu prostredníctvom súkromných spoločností.

Banské právo upravuje a reguluje využívanie neobnoviteľných zdrojov, a preto je radené do práva verejného. Sú to zdroje, ktorých kvalita a kvantita je daná prírodnou štruktúrou krajiny. Ich nadmerná exploatacia má za následok



výrazné zásahy do prírodného prostredia. Je úlohou banského práva zabezpečiť čo najvyššiu ochranu týchto zdrojov a vytvoriť tak špecifické podmienky ich využívania v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Je dôležité, aby v popredí nebola len otázka hospodárskeho využitia, ale je nevyhnutné brať ohľad aj na potreby životného prostredia a sociálnu dimenziu. Práve sociálna dimenzia nie je v českom banskom zákone nijako upravená a nijako nestanovuje postavenie banských zamestnancov. Francúzska banská úprava napríklad obsahuje ustanovenie, podľa ktorého časť úhrad z pevninskej ťažby kvapalných a plyných uhľovodíkov je určená pre nezávislú, národnú pokladňu sociálneho poistenia pre bane. Týmto banská spoločnosť prispieva prostredníctvom úhrad na dôchodkové a sociálne zabezpečenie osôb zamestnaných v baníctve.

Na základe tejto práce som dospela k záveru, že banské právo je ucelený právny systém, ktorý upravuje dobývanie nerastov v Českej republike. Plní dôležitú funkciu ochrany neobnoviteľných zdrojov. Ide o oblasť práva, ktorá je nesmierne rozsiahla, a preto nebolo možné obsiahnuť ju celú. Z tohto dôvodu som si vybrala len niektoré dôležité inštitúty, ktoré som sa snažila porovnať s právnou úpravou na Slovensku a vo Francúzsku. Dúfam, že som splnila svoju úlohu a poskytla zrozumiteľný prehľad o banskom práve v Čechách, ako aj načrtla jeho úpravu na Slovensku a vo Francúzsku.

### Résumé

Le droit minier est l'ensemble des règles qui régissent l'exploitation de la richesse naturelle. Ce droit a une longue histoire. Ses racines datent de 13<sup>e</sup> siècle. Ce sont des règles qui offraient au roi la possibilité d'exploiter ces richesses. A cette époque l'or et l'argent avaient une place primordiale. Cependant au cours des siècles, ces richesses ont évoluées et maintenant c'est le pétrole qui a le plus grand rôle économique. La possession de cet or noir donne toute son importance économique et politique à l'état, et ce sont les gouvernements qui gèrent ces ressources en général par le biais de compagnie minière. Et comme ces énergies ne sont pas renouvelables, il se doit d'en assumer une gestion pour le bien de chacun.

Le droit minier repose sur plusieurs sources, dont la plus importante est le code minier. Chaque Etat dispose de son propre code minier parce qu'il s'agit d'un droit national. Le droit international et le droit européen n'ont créé aucun règlement dans ce domaine et laissent aux états le soin de gérer par eux mêmes les diverses situations dans le cadre de l'application de leur droit minier.

Ce document présente la comparaison des codes miniers de trois Etats (Rép. Tchèque, Rép.Slovaque et France). Je suis partie du code minier tchèque au sein duquel j'ai choisi les institutions juridiques les plus importantes ; en effet, il est difficile de décrire le droit minier dans toute sa complexité. Chacun des trois codes contient des éléments spécifiques et caractéristiques du droit minier du pays d'origine.

Le droit minier tchèque et le slovaque ont une source commune. Ils sont composés chacun de deux lois de base: le code minier et le code d'activité des mines. Ces lois sont complétées par des avis au public qui sont produits par les autorités minières compétentes. En France il y a un seul code qui a été créé par décret du 16 août 1956. Le code est complété par des décrets différents, relatifs aux travaux miniers, aux titres miniers et aux stockages souterrains, etc.

L'ensemble des règles juridiques du droit minier doit résoudre tous les problèmes qui apparaissent. Le code minier régleme donc : la recherche de mines, leur exploitation, l'octroi et le retrait des concessions, le permis

d'exploitation ainsi que les relations des explorateurs et exploitants entre eux ou avec les propriétaires de la surface. Relations desquelles peuvent alors surgir des problèmes très différents, et ce dans des domaines très divers.

On comprend donc que le droit minier est un droit public et qu'il gère un champ d'application aussi large qu'important.

**Zoznam skratiek**

h.z. a b.z.	- zákon č. 44/1988 Sb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon)
z.h.č. a z.b.č.	- zákon č. 61/1988 Sb. o banskej činnosti, výbušninách a štátnej banskej správe
ČNR	- Česká národní rada
MŽP ČR	- Ministerstvo životného prostredia Českej republiky
MPO ČR	- Ministerstvo priemyslu a obchodu Českej republiky
ČBÚ	- Česká banský úrad
HBÚ	- Hlavný banský úrad
OBÚ	- Obvodný banský úrad
CMin	- číslo zákona 56-1327 - Code minier

### **Použitá literatúra**

BALÁŽ Jaroslav a kolektív: Dejiny baníctva na Slovensku, diel I., Východoslovenské tlačiarne a.s., Košice, 2003

DAMOHOŘSKÝ Milan a kol.: Právo životního prostředí, 2 vydanie, C. H. Beck, Praha, 2007

DROBNÍK Jaroslav: Základy pozemkového práva, 2 vydanie, IFEC, Praha, 2007

MIKEŠ Jiří: Občanské právo hmotné, 4 vydanie, ASPI, str. 314.

MAKARIUS Roman: České horní právo diel I, MONTANEX, Ostrava, 1999

MAKARIUS Roman: České horní právo diel II, MONTANEX, Ostrava 2000

Ottov náučný slovník: diel XI., Paseka, Praha 1998 a diel VII., Paseka, Praha 1997

### **Články**

CECCALDI Michel: Aspects Juridiques de l'exploitation du pétrole en mer, Revue Juridique NEPTUNUS

ČELLÁR Dušan: Novela banského zákona a jej aplikácia v praxi, Seminár slovenskej baníckej spoločnosti pri OBÚ v Košiciach, 2007

DVOŘÁK Pavel: K niektorým problémom súčasného banského práva, Homická Příbram, rok 2006

M. de CHEPPEH: Jurisprudence des Mines (Extrait de Annales des Mines, 1840)

KUKELČÍK Peter: K niektorým zmenám banského zákona vykonaným zákonom č. 219/2007 Z.z., Seminár slovenskej baníckej spoločnosti pri OBÚ v Košiciach, 2007

KUKELČÍK Peter: Zhrnutie historického vývoja banského práva na území Slovenska od feudálneho Uhorska po súčasnosť, PF UPJS v Košiciach, 2007

MARKO Filip: Horní zákonník kráľa Václava II. – Ius regale montanorum, Všehrd 2007, 28/5 str. 13 – 26

LATTY Lionel: L'application du droit des mines par le Conseil général des Mines en France au XIXème siècle, Extraits de la présentation au Conseil général des Mines, 2003

PEKÁREK Milan: Vlastníctvo a životné prostredie, Zborník z konferencie „Právo životného prostredia“

VILIM Dušan: Banské právo zajtra a dnes, Kongresové centrum academia Stará Lesná– zborník prednášok, rok 2007

### **Dokumenty**

Dôvodová správa vládneho návrhu č. 2691/1991, zákona Slovenskej národnej rady, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 44/1988 o ochrane a využití nerastného bohatstva

Metodický pokyn odboru geologické správy MŽP k obsahu žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu k podaniu návrhu na stanovenie dobývacieho priestoru podľa § 24 zák. č. 44/1988 Sb.

Résumés synthétique du règlement général des industries extractives, Ministère de l'Economie, des Finance et de l'Industrie, Direction de l'action régionale et de la petite et moyenne industrie, 1998, 1999

Stanovisko ČBÚ č. 3285/05 vo veci prechodu vlastníctva zo štátu na skromný subjekt

### **Internetové stránky**

[http://vlada.gov.sk/infoservis\\_archiv.php?adm\\_action=13&ID=256](http://vlada.gov.sk/infoservis_archiv.php?adm_action=13&ID=256)

[http://www.hbu.sk/identif.php?pol\\_id=10](http://www.hbu.sk/identif.php?pol_id=10)

<http://www.cbubs.cz/historie.aspx>

<http://www.cgm.org/>

<http://www.ecologie.gouv.fr/-Energie-.html>

<http://www.ecologie.gouv.fr/Conseil-superieur-des.html>

[http://www.diamo.cz/hpvt/2006/legislativa/l\\_02.htm](http://www.diamo.cz/hpvt/2006/legislativa/l_02.htm)

[http://www.seitlova.cz/tiskove\\_zpravy\\_a\\_nazory.php?clanek=61&kdo=tiskove\\_zpravy](http://www.seitlova.cz/tiskove_zpravy_a_nazory.php?clanek=61&kdo=tiskove_zpravy)

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Mines\\_en\\_France](http://fr.wikipedia.org/wiki/Mines_en_France)

[http://www.charbonnagesdefrance.fr/gRubrique.php?id\\_rubrique=132](http://www.charbonnagesdefrance.fr/gRubrique.php?id_rubrique=132)

<http://Annales.org/archives/juris.html>

<http://www.annaes.org/archives/x/latty.html>

[www.hbu.sk/dokumenty/identif/historia-sbs.doc](http://www.hbu.sk/dokumenty/identif/historia-sbs.doc)

<http://www.unicem.fr/>

<http://www.hornicky-klub.info/view.php?cisloclanku=2007080011>

<http://www.ensmp.fr/Fr/ENSMP/Histoire/histoire.html>

<http://installationsclassees.ecologie.gouv.fr/Garanties-financieres.html>

[http://actamont.tuke.sk/pdf/1999/n1/banskakomora\\_informacie.pdf](http://actamont.tuke.sk/pdf/1999/n1/banskakomora_informacie.pdf)

[http://www.basse-normandie.drire.gouv.fr/ssol/06\\_General/RGIE/RGIE.html](http://www.basse-normandie.drire.gouv.fr/ssol/06_General/RGIE/RGIE.html)

<http://www.industrie.gouv.fr/sdsi/dtss/regl/cdrgie/entree.htm>

[\[alpes/environnement/portailenvironnement/bilan2004/CARRIERES.pdf\]\(http://www.drire.gouv.fr/rhone-alpes/environnement/portailenvironnement/bilan2004/CARRIERES.pdf\)](http://www.drire.gouv.fr/rhone-</a></p></div><div data-bbox=)

[http://enviroportal.sk/dpsir/dpsir\\_kapitola.php?id\\_kap=543](http://enviroportal.sk/dpsir/dpsir_kapitola.php?id_kap=543)

<http://www.retraitedesmines.fr/default.asp?chap=1&ref=1&sub=1>